

BES^eDA

E L E K T R O N S K A   K N J I G A

Zofka Kvedrova

Veliki in mali ljudje

O M N I B U S

BESEDA

Zofka Kvedrova

VELIKI IN MALI LJUDJE

To izdajo pripravil

Franko Luin

franko@omnibus.se

ISBN 91-7301-232-7

---

beseda@omnibus.se

www.omnibus.se/beseda

Vsebina

Črtici	5
Naša mala	12
Naša Vlada	18
Vladoša	25
Epizodice	34
Otroci	46
Učenje	51
Vladoša dela komedije	58
Najin dan	70
Vladoša na deželi	77
Vladoška se moži	95
Dogodbice	101
Večerni sprehodi	110
Manira, šola, bolezen in druge zgodbe	118
»Punčka«	129
Spomladi dobimo fantka	134
Pikica	142
Beli čeveljčki	156
Čeveljčki	162
Naše domače živali	176
Mitika	187

Potres	197
Sentimentalno besedovanje	205
Otročarije	211
Vlada in Mika	221
Naša Mika, veter in sneg	235
Žoga i bazarju	248
Maša in njen Pufika	254
Pismo o mali Mirici	262

Črtici

Megla je ležala po ulicah. Ni bilo sonca, ki bi razširjalo mir in veselje. In še pusteje mi je postalo v duši. Morile so me skrbi za kruh in stanovanje, dušile so vse načrte, vse misli v moji glavi. Mučni notranji nemir me je razjedal že tedne in vedno je še rastel in mi zatiral vse veselo, živo ustvarjanje. In toliko načrtov, toliko novih idej je prihajalo vsak hip in izginjalo, preden so se mi vtisnile v dušo. In nisem si jih mogla osvojiti, umikale so se mi kakor prazne sence v noči. Nekaj težkega mi je ležalo na ramah, da sem hodila upognjena.

Srečal me je znanec. Vzravnala sem se.

»Kako vam je?«

»Slabo, jako slabo,« sem odgovorila v smehu, ali oči so se mi orosile od trpkosti.

»Oh, pozna se vam,« se je smejal. »Oči se vam svetijo od zadovoljstva — in danes je megla! Kako srečen, za-vidanja vreden temperament imate.«

In ko sva se razšla, sem se še enkrat zasmejala.

Zmučena in žalostna sem prišla domov. Bilo je pod večer in bila sem lačna, kajti opoldne sem spila samo malo kave. In nisem imela niti krajcarja v žepu. Na mizi

je stal lonček mleka in košček kruha je ležal poleg. Moja mala je zavriskala, ko sem stopila v sobo.

»Mam mami rada!« mi je zatrjevala in me poljubovala, ko sem se sklonila k njej.

Potem mi je prinesla pismo, ki je ležalo med njenimi igračkami.

»To je mamino! Dal pismonoša.«

Vzela sem pismo in sedla, mala mi je sama zlezla v naročje in skupaj z menoj je gledala v list.

»Piše,« je ugotovila modro.

»Ljudje te opravljajo,« mi je pisala znanka. In zopet sem se nasmehnila kakor prej na ulici. Nehote so se mi zasolzile oči. Boli, ako te opravljajo tisti, ki te poznajo, — ki bi te čislali, ako bi bili pošteni sami pred seboj.

»Ne jokaj, mami!« me je tolažila moja mala in srce mi je zatrepetal v sreči.

Tako majhna je moja dušica, moja dekličica, ali vidi in čuti, kadar se mi zakale oči.

In potem sva večerjali. Mleko in kruh je bilo njeno, ali z drobnimi prstki je odščipavala kruh in dajala tudi meni, da bi jedla. Ko si je prvokrat oddahnila, ko je pila mleko, mi je ponudila: »Češ, mamino?« Ali kako bi ji mogla izpiti večerjo . . . Vendar je pustila nekaj kapljic mleka v lončku: »To je mamino!« Ovlažila sem si usta . . .

Moja mala je šla spat. Zunaj je nastala noč, ali jaz sem še vedno sedela pri oknu in gledala na pusto, ozko dvo-

rišče. V umazani hiši nasproti so se vžigale luči, jaz pa sem ostala v temi. Čemu naj bi prižgala? Sedela bi pozno v noč pri mizi nad papirjem s peresom v roki, pa ne bi ničesar, ničesar napisala. Vzdihovala bi od nemira, črne misli bi odgnale poslednjo možnost za delo in vedno bolj bi se me pollašalo tisto grozno čustvo, ki se ga tako bojim: nezaupanje vase, obupavanje nad lastnimi močmi, nad lastno zmožnostjo, nad lastnim talentom . . . In to je strašno! Nikoli ničesar ne dosežeš, nikoli ne dosežeš cilja, nikoli ne ustvariš dela, ki o njem sanjariš, ne napišeš knjige, ki bi si ob njej dejala: zadovoljna sem, srečna in ponosna!

In vedno bolj se je zgoščala noč in ura je minevala za uro. Lačna sem sedela pri oknu, v skrbeh nad jutrišnjim dnevom, opravljana, žalostna, nezmožna delati in ustvarjati, po čemer sem tako hrepenela. Neizmerna grenkost mi je napolnjevala dušo, topo so mi strmele oči v noč, bilo mi je prebridko in pretežko, da bi bila lahko jokala.

Tedaj je zazvenel srebrn smeh po sobi.

Ali ste slišali kdaj smejati se otroka v snu? — Ni slajšega zvoka!!

Moja mala se je smejala veselo, pristrčno in ta sladki, nedolžni smeh mi je hipoma pretresel dušo kakor rajska godba.

S posteljice je prihajalo med srebrnim zvonkljanjem tega ganljivega otroškega smeha polglasno šepetanje: »Mami, mamino, mam rada! Zelo rada, mami!« In zopet smeh in tišina . . .

Vstala sem. Pozabila sem na glad in na skrbi in na hude misli. In visoko sem se vzravnala. Česa mi manjka? — Malo denarja! Zato vse skrbi, zato vse zdvajanje, zato ta topost in ves nemir, ki mi odganja vse misli iz glave, ki mi uničuje zaupanje vase! Saj sem srečna! Ali ni to smešno: malo denarja! Oh, dokler je samo to, sem srečna? Hudi dnevi morajo biti, ali minejo! Zakaj srečna sem! Pozabila sem na svojo srečo od skrbi. Oh, ko bi ne bila srečna, bi se jih nikoli ne otresla, zadušile bi me! Ali moja sreča se me dotakne in vse hudo in bridko izgine kakor mučen sen. Zopet verujem v svojo moč, v svojo zmožnost in v svojo voljo in vem, da ne omagam pred ciljem!

Oddahnila sem se globoko, nažgala luč in napisala to črtico.

Moja mala stoji v kotu.

Kadar jo kaznujem ali kadar je žalostna, pa gre v kot. Majhen kotiček je to med omaro in zidom, prav kakor pripravljen za njeno malo, drobno osebito.

In tiho me gleda od tam.

Spočetka niti ne opazim. Pišem zatopljena v misli, kakor da je ni v sobi. Ali njene oči, te velike, tople, temnomodre oči me gledajo brez prestanka. Zganem se. In zdaj šele jo opazim. Debele solze ji vise na krasnih, dolgih trepalnicah, rožasto lice je še mokro, a male, sladke ustnice so rdeče, stisnjene v žalosti.

Nekaj me prešine in zardim. In hipoma me je sram pred temi pametnimi, lepimi očmi.

Pred četrto uro je bilo. Pisala sem. Mala je prišla k meni, hotela je, da jo poljubim. Poljubila sem jo površno in v naglici. Odšla je, ali takoj se je vrnila. In zopet sem jo morala poljubiti. Storila sem to, toda nevoljna, da me moti.

»Ravno čas imam za to!« sem vzkliknila.

Nekaj časa se je igrala, a kmalu je bila zopet pri meni.

»Mama!«

»Kaj?«

»Mama, rada!«

»Eh, pusti me! Mama mora pisati!«

»Mama!«

Nisem je hotela slišati. Pa se ni dala odgnati. Vlekla me je k sebi in me skušala pogladiti po obrazu. To me je razjezilo.

»Če ima človek kdaj mir! Na, tukaj imaš!« In udarila sem jo po roki.

Nič ni zajokala, samo odšla je in jaz se nisem več menila zanjo.

Ali njeni žgoči pogledi so me predramili. Žalostni so bili in očitajoči.

In hipoma me je postalo sram.

Še zdaj je bila njena ročica rdeča. A iz mokrih, velikih oči me je gledala njena dveletna, nežna, splašena dušica z nekim žalostnim začudenjem, očitajoče in vprašujoče.

Pokesala sem se v srcu in zbolelo me je v prsih. Žal mi je je bilo. Pokleknila sem k njej in poljubila to mehko, malo, rdečo ročico, kajti bilo mi je, kakor da sem jo oskrunila s svojim nepravničnim udarcem.

Kako je mogoče udariti tako milo, otroško ročico od jeze, iz nizke, slepe strasti?! Taka majhna, nežna ročica, ustvarjena, da se je človek veseli, da jo ljubi in boža!

»Ti moja mala, odpusti mi! Odpusti, da sem tako brezčutno ranila tvojo nežno, mlado dušico!«

Govorila sem ji te in še druge besede. Ni razumela mojih izbranih izrazov, ali moja čustva je razumela. In ko sem ji dejala, kesaje se in žalostna nad seboj: »Mama ni dobra!« mi je odgovorila hipoma in radostno: »Mama je dobra!« in se me prisrčno oklenila okrog vratu. Iz njenih toplih, lepih oči je izginila vsa žalost in vsi očitki in sama ljubezen mi je sijala iz njih.

Otroci odpuščajo lahko in z vsem svojim bitjem. Mi veliki ne znamo odpuščati — ne pozabljamo!

Ali tisto popoldne sem se zaobljubila: kadarkoli bom nepravična, moja mala, vselej pridem k tebi in ti porečem: »Odpusti mi!«

O ti moja zlata, ljubljena, odpuščaj mi, prosim te, vselej tako rada, iz vsega srca, popolnoma in brez pridržka, kakor si mi zdaj, tudi ko boš že velika in ko tvoja duša ne bo več tako mehka in zaupljiva!

Naša mala

Naša mala je stara tri leta; ime ji je Vladinka. Očetu pravi le redkokdaj »tata«, navadno ga kliče kakor jaz, Vlado. Moje ime ji ni všeč. Zadnjič je prišla k meni in me vprašala: »Zakaj pa si ti Zofka, zakaj nisi raje Vlada?« In od tega časa mi pravi trdovratno Vlada, čeprav se branim.

Vladinka je že učena, zna šteti do deset brez napake, tudi že dalje do dvajset, ali nič več tako natanko. Ker pri nas mnogo beremo in pišemo, se zanima tudi ona za to. Ima vsega skupaj dve celi in eno raztrgano knjigo s podobami in en abecednik. Abecedo pozna celo, tudi ipsilon in iks. Kdor pride, vsakomur pripoveduje, koliko zna, in pokaže vse svoje igrače. Tudi škatlico barv je že porabila. Kupili smo ji jih zato, da se je naučila razločevati barve. Vijoličasto ji je najbolj všeč, menda zato, ker je to dolga in nenavadna beseda. Take besede posebno ljubi. Če se z možem razgovarjava in rabim jaz v pogovoru kako tujo besedo, jo gotovo slišim drugi dan od »Cvetlice« — kakor je moj mož, ki je Hrvat, malo posmehljivo »po kranjski« krstil svojo hčerko. Postavi se predme: »To je *infamija*, Malči (naša postrežnica) je vrgla vse moje papirje v peč!« Potem zopet: »Jaz svojega

ribežna *absolutno* ne morem najti!« ali pa si pri svojih igračah globoko oddiha: »Oh, danes je *škandalozno* vroče.«

Včasih, če govorim z možem o njej, rabim nemščino, ali ta ji ni všeč. »Tako se ne govori, to ni lepo!«

Vse dobre svete, ki jih ji dajem, pri priložnosti zopet slišim, n. pr.: »Nikar ne sedi na soncu, te bo glava bolela!«

Vsak dan sproži kakšno modro, da se nasmejemo. Sedi zadnjič pri mizi in si tipa zobe. »Daj prste iz ust!« Ona kima z glavo, kima, potem me vpraša: »Slišiš, mama, kako je to, da moji zobje ne gredo ven, gospodu doktorju v Zagrebu pa gredo?«

Zadnjič sem jo vzela popoldne s seboj v gledališče. Po vsej sili je hotela iti na oder, tako ji je bilo tam všeč. Glavna junakinja ji je neizmerno ugajala, neprestano mi je govorila na ves glas: »Prosim te, poglej, kako je krasna! Vidiš, rože ima v laseh, si videla?« Igrali so šaljivo igro s petjem in, ko smo prišli domov, je Vladinka postala skoro hripava, tako je pela ves večer. Potem je prišla k meni: »Kajne, da jaz lepše pojem kakor tisti v gledališču? Tako jasno. Vidiš, vse se razume, kar jaz pojem, tam jih pa nisem nič razumela.«

Staro resnico, da ne vzgajajo samo starši otrok, ampak tudi otroci starše, spoznavam vsak dan. Če se razjezim, pride k meni in me vpraša z najslajšim glasom:

»Zakaj si pa tako razburjena? Saj ubogam!« In res, če hočem biti odkritosrčna, moram priznati, da je bila moja razburjenost pretirana. Ali pa me včasih, če zavpijem nad njo, vpraša: »Zakaj pa tako kričiš, mama, prosim te?!« Mene jeza mine in spustim se z njo v dolge pogovore.

Sicer je pa dosti dobra in pridna. Če ji vse na dolgo in široko razložim, zakaj mora ubogati, uboga natančneje in hitreje, kakor če samo ostro ukazujem. Trmasta ni, čeprav je nič ne razvajam. Imam jo rada, ali vzgajam jo tako, da že tudi sama čuti odgovornost za svojo osebo. Če pade, je ne hitim pobirat in je ne pomilujem po nepotrebem. Iz početka se ni bala teme, tudi če je bila popolnoma sama v sobi. Nespameten znanec pa jo je strašil s strahovi in cigani. Nekaj dni se niti podnevi ni upala biti sama v sobi. Kričala je in jokala na vse grlo. Pol s prigovarjanjem, pol s strogostjo pa sem jo strahu odvadila in zdaj jo zvečer pustimo mirno samo v postelji v temni sobi; nikoli več se ne boji. Nikoli ne čakam, da zaspi, ampak ji povem, da greva zdaj ven, naj lepo spi, da se bova že vrnila. Poljubiva jo lepo oba in ona nama še naroča, naj v kavarni le pridno bereva in pregledava vse podobe v listih. Človeške kosti in črepinja se ji niti ne gnusijo niti se jih ne boji, ve, da ima pod kožo in pod mesom tudi sama ravno take kosti. Ko sem ji to

razlagala, se je tipala po glavi in rekla: »Vidiš, res je trdo.«

Sploh vidim, da je jako razumno govoriti z otroki pametno o vsem. Zanima jih vse, ravno tako to, da ima človek kosti ali kako raste trava, kakor pravlјice in pripovedke. Tudi se človek ne sme preveč bati, da bi se otrok potolkel ali porezal. Kolikor bolj mu prepuščamo samemu, da v takih rečeh pazi nase, toliko bolj se zaveda te svoje odgovornosti. Otroci so samostojnejši in bolj razviti, kakor si starši navadno mislimo. Tako se spomni enkrat naša mala pod večer, da hoče še na sprehod. Pravim ji: »Zdaj bo že noč. Če hočeš, pa pojdi, ali sama.« Res odpre vrata in gre po stopnicah dol. Mislim si, no, iz veže se bo že vrnila, ali že jo zaslišim na ulici. Tečemo za njo, ali v prvem hipu je ni bilo nikjer videti. Bala sem se že, kar se pojavi iz sosedne trafike z večernim listom v roki. Šla je nekajkrat z menoj, ko sem kupovala časnike, pa si je to zapomnila. Zdaj mi gre že po žemlje k peku, v trgovino, h klobasičarju in mi prinese vse natančno, kakor ji naročim. Zapomni si po štiri reči in nikoli ničesar ne izgubi. Sploh otroci radi delajo in pomagajo in veseli jih, če so že koristni kakor veliki. Včasih ji kake stvari ne morem razjasniti, rada bi, da bi mi ne odšla iz ulice, če gre kaj kupovat, ali da bi se ne igrala z rečmi, ki se z njimi lahko poškoduje, če me ni doma, — pa ji pripovedujem, kaj se je meni pripetilo, ko sem bila

majhna, da sem se izgubila ali porezala itd. Ne poslušaj me posebno pazljivo in zato si mislim, da me tako ni nič razumela; čez deset, štirinajst dni pa mi prinese pero ali kako drugo podobno stvar: »Na, tukaj imaš. Kajne, s tem se otroci ne smejo igrati?« — »Ne,« odgovorim. »Bi se urezala, da bi mi kri tekla kakor tebi, ko si bila majhna?« — »Da, urezala bi se,« potrjujem. »Ali ko bom velika, se bom lahko igrala z vsem, kaj?« Tudi to ji potrdim in zadovoljno odide.

Če me boli glava ali če pišem, ji pravim, da naj nikar ne ropota. »Kar leži na divan,« mi svetuje, malo popiha na čelo in odide v drugo sobo, vrata pa lepo zapre, da bi jaz imela mir. Če pišem, ji moram najprej povedati, če pišem pisma ali »za denar«. Če pišem pisma, mi naroča, naj napišem, da tudi Vladinka pozdravlja, če pa pišem »za denar«, me vpraša, preden odide, če ji bom kupila nov klobuk, dežnik ali kaj podobnega. Obljubim ji, da ji bom že, kadar bo potrebovala. »Kajne, za dva krajcarja?« me prosi še na vratih v drugo sobo.

Taka je naša mala. Malo dela mi da, slači se že sama in tudi oblačila bi se že rada, ali to nekako še ne gre. Najboljša je, kadar jo imam vedno le jaz sama pri sebi. Včasih pridejo znanci in si jo za kako popoldne »izposodijo«, ali takoj se razvadi. Če ji samo enkrat malo popustiš, je to napačno.

Tako je; otroci so veliko veselje pa tudi veliki učitelji in človek šele takrat vidi, koliko ima napak in če se zna v pravem hipu premagati, ko ima otroke.

Mala me je prišla pocukat: »Kaj pa pišeš tako dolgo?«

»O tebi, draga moja.«

»O meni? . . . Napiši, da pozdravljam!«

Naša Vlada

Ko sva se danes vračali s sprehoda, je tekala naša Vlada pred menoj in zazdela se mi je naenkrat zelo velika. Joj, kako je bila majčkena še pred dvema letoma, kakor smešna kepica se je kotalila pred menoj! Naenkrat se mi je stožilo, ker ne bom nikoli več videla tiste majčkene punčke, ker sem že pozabila nanjo in bom še bolj od dneva do dneva. In da bi si rešila vsaj nekaj spominov, ki bi jih drugače ne bilo, ker bi vse izginilo in bi na vse pozabila, zato zopet pišem te vrste. Oh, vem, vse matere jih bodo rade brale, saj tudi jaz sama tako rada berem ali poslušam vse take dražestne dogodbice iz otroškega življenja. Saj so vsi otroci enako dražestni in zanimivi.

Ko je bila še čisto majhna, tako kakih deset mesecev in več, se je odigral vsako jutro zelo smešen prizor. Jaz sem bila zvečer ali v gledališču ali v kavarni ali pa sem doma dlje pisala ali brala, zato se mi je zjutraj spanje posebno dobro prileglo. Vlada pa se je prebudila vsak dan natančno ob pol sedmih. Najprej je kihnila in že je bila pokonci v svoji posteljici-gajbici. Držala se je za mrežo in klicala: »Mami! — Mami! — Mami! — Ma-

mi! —« Jaz sem obupno tiščala oči skupaj in rekla zaspalo, ali vseeno strogo: »Hajči!« Vlada se je malo začudila, molčala dve minuti pa zopet začela: »Mami! — Mami!« Sem že videla, ni drugače! Vstala sem in jo nesla k sebi v posteljo — miže, da bi se vseeno popolnoma ne prebudila. Položila sem jo lepo v toplo in legla poleg nje. Trdno sem upala, da bo zopet zaspala — trdno, pravim — čeprav je zaspala v treh mesecih samo enkrat! . . . No, ali to vemo, kaj bi bil človek brez upanja! . . . Strašno rada bi bila spala vsaj še pol ure. »Hajči, dušica, hajči!« ji prigovarjam sladko. Seveda, prav zmeni se za to. Smeje se, brca, odpira mi s prsti oči, me cuka za lase. Malo se jezim, pogledam, čisto malo se nasmehnem — ne morem drugače, ko je tako fletkano rdeča, ko se ji oči tako prijetno svetijo kakor dve lučki! — In hopsa! hopsa! že se valja po meni in vriska na vse grlo. — Fletno je bilo, res! — Ko sva vstali, sem malo telovadila z njo, dokler je bila še v srajčici. Nosila sem jo na dlani desne roke po sobi, da so ji noge veselo bingljale po zraku, bila je videti strašno smešna in podjetna.

Za obed je dobila mlečno kašo. Dopoldne se je igrala neugnano, kakor vrtavka, po celi sobi je je bilo dosti.

Ko mi je opoldne sedela v naročju in sem jo na vsako žlico opozarjala z enakomernim: »No, ham!« mi je zato pri tem vsekakor enoličnem delu skoro zmeraj zaspala. To se razume — s polnimi usti. Spala je že, usta pa je

vendarle še odpirala. Lica je imela čisto izbočena od mlečne kaše, požirala ni več, ker je že spala kakor ubita. Če bi jo bila tako pustila, bi se mi bila še zadušila. Še danes se zasmem, ko se spomnim, kako sem stresala mlečno kašo iz nje! Ko je bila stara dve leti in pol, jo je vzel moj mož za nekaj mesecev k svojim staršem. Dolga pot je to iz Prage na jug, ali bila je tako pridna, da je mož rekel, da desetkrat rajši potuje z njo kakor z menoj. Tri mesece je nisem videla in zelo mi je bilo dolgčas po njej. Ko sem prišla v Zagreb, me je seveda čakala na postaji. Lasje so ji zrasli, imela jih je spletene v kitico. Ta njen mali, zlati repek, ki je bil zvezan z imenitno rožasto pentljo, me je čudno ganil. Vzdignila sem jo in jo poljubovala: »To si velika! In kitko imaš že!« Oklenila se me je in rekla hihitajoče se: »Ti si mama, kajne? Jaz te pa še poznam!« — »Da, jaz sem mama,« sem potrdila in jo gledala drhteče, kakor da je nisem videla dolga leta. Nagnila se mi je k ušesu: »Mama, zunaj imamo izvoščka!« Kakor velikansko skrivnost mi je to razodela . . . Oh, kako kako je bila dražestna!

Zdaj, ko to pišem, šele vidim, koliko lepega sem že pozabila. Koliko lepih trenutkov je minilo in izginilo, kakor da jih ni bilo nikdar. Kakor zadnji nežni odsev večerne zarje, ki je edino še ostal po krasnem dnevu in bo tudi vsak hip izginil, ravno tako je ostalo v mojem srcu mehko, toplo in ganljivo čustvo od vsega tistega

lepega; že so izginili spomini in le nejasen sled še trepetaja v mojem srcu in tudi ta izgine kmalu v zmešnjavi nejasnih čustev, pozabljenih spominov, novih vtisov, ki nam jih prinaša življenje dan na dan.

Nekdaj, v zgodnji spomladi, sem se sprehajala z Vladom po parku. Nekatero vejo so bile že polne rjavih popkov in pripovedovala sem ji, kako lepo bo, ko vse zazele. »Ko bo tukaj vse zeleno, bo pomlad,« ji razlagam. Poslušala me je važno in me pozneje, ko sva metali drobtine glasni tropi vrabcev, vprašala še enkrat: »Bo kmalu?« — »No, kmalu,« jo potolažim. Naslednji teden sva zopet šli v park. Povsod je klilo prvo zelenje. Vlada se ustavi pod drevesom, ki je bilo že vse posuto z nežnimi svetlozelenimi listi. Pokazala je na vejo: »Zofka, daj, prosim, daj mi to pomlad!« Pisane poljane doli od juga, cvetoči gaji, dišeči vrtovi so se vzdignili pred mojimi očmi. Objela sem jo in ji rekla: »Vso pomlad bi ti dala, vso pomlad vsega sveta, dušica moja! Ali ne smem, ne morem . . .«

Nedavno ji je prinesla zvečer neka znanka sladkorčkov. Obdarovala je z njimi vse in položila ostale na mizo »za drugi dan«. Šla je spat. Jaz sem pisala. »Mama!« — »Kaj je, kaj še ne spiš?« — »Prosim te, daj sladkorčke rajši v miznico!« — »Zakaj?« — »Da jih noč ne bi vzela.«

Čudila sem se, ker se ne boji niti teme niti noci, a zdaj pravi, da jih bo noč vzela.

»Kaj jih bo vzela noč, noč ničesar ne vzame,« pravim. »O, moj robec mi vselej vzame. Prebudim se, pa ga ni.«

Zasmejala sem se tiho. Vsak večer, ko gre spat, drži žepni robec v rokah, tudi ko spi, ga drži v roki. In že nekaj večerov sem ga ji vzela, ko je že spala, ker se mi je zdelo smešno, da ga drži v roki.

Večkrat, kadar delam pa nočem, da bi me kdo motil, zaklenem in Vlada ne sme v kuhinjo, da bi se zunaj ne slišalo, da smo doma. To ji vselej razložim: »Vidiš, delati moram, pisati, če bi pa kdo prišel, ne bi mogla nič delati, morala bi se z njim pogovarjati. Zato bova zaklenili, kajne? In ti ne pojdeš v kuhinjo.« — »Ne pojdem. No, se veda, če delaš, se ne moreš razgovarjati, kajne? In če bi bila jaz v kuhinji, bi me slišali, pa bi toliko časa trkali, da bi jim morala odpreti, kajne?« — »Da, vidiš, kako si pametna,« pritrdim.

Zadnjič se je igrala na balkonu, ko pride k meni: »Prosim te, mama. ali sva zdaj že doma? Rada bi šla v kuhinjo po punčko!«

Ali tudi sitnosti sem že imela zaradi naše Vlade. Nekoč je šla po stopnicah in srečala sosedo, o kateri mi je nekoč naša postrežnica pripovedovala, da pije, da ne skrbi niti za moža niti za otroke. Vlada je vse slišala in, ko jo je srečala, se je ustavila in ji povedala svoje mnenje. »Vi, gospa, ste zelo grdi. Imate rdeč nos, ker pijete. In vaši otroci so revčki. Lačni so, ker jim ne daste nič

jesti. To je grdo. Fuj!« Nastal je strašen vrišč in vse je letelo na stopnice. Ženska je zmerjala malo, ki se je začela od strahu jokati. Prihitela je neka druga soseda in jo branila ter ozmerjala ono prvo, da je res pijanka, da jo je lahko sram in tako dalje. Jaz se skoro nisem upala iz stanovanja po malo, da bi se ne usula tudi name ploha psovka. Vlada je sama prišla k vratom. Še dolgo potem je odmeval po stopnicah prepir, da se je slišalo po vseh nadstropjih.

V resnici, težko je učiti otroke neodkritosrčnosti in laži, težko jih je učiti, naj skrivajo svoje misli.

Voziva se v tramvaju. V kotu sedi delavec, ki se vrača iz tovarne domov v predmestje. Vlada pokaže nanj s prstom: »Poglej, mama, kako je ta mož umazan.« — »Draga moja, ta mož dela v tovarni, tam je vse črno in lahko se umaže, saj vidiš, kakšen črn, umazan dim se kadi iz tovarn, a notri je vse še bolj umazano. Kdor tam dela, ne more biti čist. Mož se pelje domov, doma se bo že umil in preoblekel.« — »Zakaj pa dela tam?« — »Zato, da zasluži denar. Doma ima otroke pa jim mora kupiti hrano in obleko, zato potrebuje denar.« — »Pa bi lahko drugje delal!« — »Ne more!« — »Kakšne otroke ima, punčko, fantka?«

V voz pride dekle, ki ima eno nogo krajšo in nosi zato čevelj z debelimi podplati in zelo visoko peto. Zopet mi jo pokaže Vlada s prstom: »Zakaj ima tak čevelj?« Raz-

lagam ji hrvaško, da se ne sme tako vpraševati, ker bo deklica žalostna. Da ni kriva, da ima pohabljeno nogo, in da se zvečer gotovo joka, ker ne more hoditi kakor drugi ljudje, da se ne sme kazati s prstom nanjo, ker bo potem mislila, da se norčujemo iz nje, in bo še bolj žalostna. Vlada se je zamislila, dolgo je molčala. Naenkrat vstane in gre k dekletu: »Nikar ne bodite žalostni, nič se ne jokajte zvečer! Jaz se vam nisem prej nič smejala! Tudi rožo vam dam, da ne boste žalostni!«

Res, žal mi je, da je naša mala, otroška Vlada vsak dan večja, drugačna!

Vem, tudi to, kar pride, bo lepo in vendar mi je žal za ono, kar je minilo, žal mi je in bojim se, da mi bo toliko tega krasnega utonilo v pozabljenju!

Vladoša

Naša mala dobiva pisma. V Zagrebu ima nekaj majhnih prijateljic in prijateljev in ti ji pišejo. Jaz ji moram vse dopise vsaj po trikrat prebrati, potem jih spravi v škatlo. Odgovore pišem jaz. Mala pride k meni in pravi: »Ti, mama, danes bova pisali malemu Vladimiru.« Ta »mali« Vladimir je sicer že prvošolec in šest let starejši od nje, ali ona mu vedno pravi »mali« za razloček od »velikega« Vladimira — tatka.

»No, dobro,« pravim jaz, »kaj naj piševa?«

»Vzemi sivi papir,« me uči mala, »ta je eleganten. V Zagrebu se ne dobi takega. Piši, da imam novo žogo. Novo, veliko žogo. Modra je in notri je plin. Piši, da je to nekaj posebnega, če je plin notri.«

»Dobro, napišem.«

»Moraš napisati ,nekaj posebnega'. Take žoge, ki so modro pobarvane in je plin notri, se dobe samo v Pragi.«

»Dobro.«

»Piši, da poznam majhnega dečka. Hodi še v krilcih in lase ima dolge kakor punčka. Imenuje se Stanouš. To je

čudno. V Zagrebu se imenujejo dečki drugače. In Stanouš zna samo češki. Majhen je, piši, pa še nič ne zna.«

»Piši, da sem se vozila včeraj na vrtiljaku. Samo krajcar se da. V Zagrebu je draže. Piši, naj pride mali Vladimir sem na vrtiljak. In Mediko naj vzame s seboj. Tudi Jelvo bi lahko vzel, piši. Ali Olga, Olga je prevelika, kaj? Škoda, ko je prevelika. Piši, naj pridejo, ko je vrtiljak tako poceni.«

»Piši, da smo bili v restavraciji. Tam je velik vrt in vojaška godba. In da sem plesala ves večer. In v roki sem držala rožo. Piši, da je to lepo, če se pleše z rožo.«

»In po parniku smo se vozili v nedeljo. Po Savi parniki ne vozijo.«

»Piši, naj piše. In ves papir naj popiše. Veliko. Piši, da imam nove čeveljčke. To se imenuje lak. Piši, da ga lepo pozdravljam. In vse. In naj pišejo. Vsi. Olga tudi. Ali zna Medika pisati?«

»Zna.«

»Naj tudi Medika piše, piši. In zbogom!«

»Joj, in še to napiši. Polno rož smo natrgali v nedeljo. Marjetic, mačeh, kresnic in še drugih. Pa so ovenele po poti. Ali dali smo jih doma v vodo in zdaj so lepe. Piši, naj da rože vedno v vodo. Napijejo se vode. Kadar so kresnice žejne, miže, ali ko se napijejo, takoj pogledajo. To napiši. In zbogom!«

Taka pisma piše mala.

Olga ji je poslala nekoč razglednico, pa je bilo še prostora na robu.

»Piši, naj drugič vse popiše,« mi je naročala mala.
»Zakaj ne popiše vsega?! To se mora ‚ganz einfach‘ . . . « Ta »ganz einfach« ima od stare mame.

Zadnjič ji je Olgica pisala pismo. In tam je bilo napisano: »Moja draga Vladoša!«

To je mali jako ugajalo.

»Ti, mama! Zofka!«

»Kaj, draga moja?«

»Veš, jaz bom Vladoša. Vladinka ne bom več. Vsem povej, da sem Vladoša.«

»Bom.«

»Piši vsem, da sem Vladoša.«

»Bom.«

»Takoj piši: Vladinka je Vladoša. To je lepše.«

»Jutri bom pisala, dušica.«

»Ali za gotovo. Zapiši si v beležnico!«

Zapišem si.

Naša Vladoša je že samostojna gospodična. Sama se je vozila po tramvaju tri četrt ure. Ne more pozabiti tega in rada ji bom naredila zopet tako veselje. Bilo je pozimi in Vladoša ni bila še štiri leta stara.

Nekoč sva bili v mestu.

»Veš kaj,« mi pravi neki znanec. »Posodi mi svojo punčko za danes popoldne.«

»Prav rada. Samo sam mi jo moraš pripeljati domov. Jaz imam še mnogo opravkov po mestu. A ob petih moram biti doma, ker me obiščeta dve znanki.«

»Ej, škoda, tudi jaz utegnem samo do petih. A če grem z malo v tvoje oddaljeno predmestje, izgubim dve uri. Škoda, če bi znala iti sama s tramvajem . . . «

»Saj znam,« se oglasi Vladoša. »Prav za gotovo znam, mama.«

No, si mislim, dobro. Samostojnosti se človek ne more nikdar prezgodaj naučiti. »Naj poskusi. Če se ti kaj zgodi, boš sama kriva, veš,« pravim mali. Ta stavek je skoraj vsa moja pedagoška modrost in po mojih dosežanjih izkušnjah je naravnost neprecenljiva.

»Srečko te bo spremil na tramvaj, a ti se lepo vozi. Saj veš, kje se izstopi, in od tam že najdeš domov. Pridna bodi in ne kriči preveč.«

S tem sem se poslovila od nje. Odšla je s Srečkom, starejšim bratom malega Vladimira, Medike, Jelve in Olgice.

Ob šestih zvečer sedim doma in kuham čaj. Skoro me je že skrbelo, da bi se naši punčki vendarle kaj ne zgodilo na poti. Moji znanki sta me plašili s svojim strahom. Da je to jako lahkomišljeno puščati otroke kar tako . . .

Izgovarjala sem se samo s tem, da »svojo Vladošo dobro poznam«.

In nisem se motila.

Odločno se je zaletelo zunaj nekaj v vrata. Bila je ona. Še nikoli nisem videla tako veselega in ponosnega otroškega obrazka. Njena rdeča kapica je bila vsa pobeljena od snega, tudi plašček je bil ves posut. A oči so se ji bliskale in svetile, rdeča usteca smejala . . .

Sama si je slekla rokavice, odvezala kapico in vse je letelo v kot na divan.

»Oh, mama, ali je bilo imenitno!« si je oddahnila.

In jaz sem jo gledala s čudno trepetajočim veseljem. Glej, tako bo hodila čez deset let iz šole, sem si mislila. Ravno tako se ji bodo smejale oči in z isto kretnjo bo vrgla rokavice in kapico v kot.

»No, kako si se vozila?«

»O, sijajno. Samo Sreček ni dober. Reci mu, da ni dober. Pomisli, draga moja, v tramvaj me je dvignil! Zakaj me je dvignil, prosim te?! Ko ti veš, da znam sama. In plačal je sprevodniku! Res je hudoben! Zakaj ni dal meni denarja, kajne? Ko znam. Oh, in neka gospa me je vprašala, kako mi je ime. In jaz sem rekla: Vladoša Jelovškova.«

Zaplesala je po sobi.

»Ali imaš kaj čaja, mama? Oh, daj mi danes čaj s citrono, ne z mlekom. Pa mi ga lahko daš, prosim!«

Dala sem ji ga.

»To je bilo prijetno,« je trdila. Spoznala sem, koliko, koliko sem ji dala, ko sem ji dala malo svobode, malo prostosti, ko sem ji dovolila, da pokaže, da ni neumna, da ne potrebuje vedno paznika nad seboj.

»Zofka, mami, slišiš, ali je bilo lepo!« Zasmejala se je hudomušno. »Pomisli, jaz znam od tramvaja. Kajne, da veš, da znam od tramvaja.«

»Vem, da znaš.«

»A sem vendarle vprašala nekega gospoda,« se je zahihitala. »Vprašala sem ga: Prosim, gospod, kje je tukaj Kamenicka ulica? Rekel je: Tukaj takoj za voglom, punčka. Mislil je, da ne vem!«

Smejala se je in vrtela. Neprestano je govorila in ni vedela, kaj naj prej pripoveduje.

»A kako je bilo pri Srečku?«

»O, imenitno. Skuhal mi je kakao. In dal mi je orehov in jabolk. In pomisli, Zofka, dve goski ima.«

»Dve goski!?« se čudim jaz. »Naslikani, iz porcelana?«

»Oh, iz kakšnega porcelana! Dve goski ima, dve pravi goski. Eno pečeno in eno živo.«

»No, v pečeno že verjamem.«

»Dal mi jo je jesti,« se je hvalila Vladoša.

»No, verjamem. Samo da to najbrž ni bila goska, ampak raca.«

»Goska. Mama mu je poslala obe.«

»Ali Vladoša, kaj bo Srečko z živo gosko?!«

»Ne vem. Ima jo, no.«

»Si jo videla?«

»Nisem.«

»No, vidiš!«

»Če je pa šla na sprehod! Saj sva jo čakala! . . . «

Zasmejale smo se. Ali Vladoša je še danes prepričana, da hodi Srečkova gos na sprehod, zato je nikoli ne vidi.

Vladoša tudi modruje.

Zadnjič sva šli mimo pokopališča.

»Zakaj je tukaj toliko ljudi?«

»Nekdo je umrl in ga zdaj pokopujejo.«

»V zemljo?«

»V zemljo.«

»Globoko?«

»Globoko.«

»Pa zakaj?«

»Zato, ker je umrl.«

»Pa zakaj je umrl?«

»Ker je bil bolan.«

»In zakaj je bil bolan?«

»Zato, ker mora biti enkrat vsak bolan in potem umrje.«

»Vsak?«

»Vsak.«

»Ti tudi?«

»Tudi jaz.«

»In tata?«

»Tudi.«

»In stara mama?«

»Tudi.«

»In mali Vladimir?«

»Tudi.«

»In jaz?«

»Tudi!« se zaderem že osorno. Zakaj, če začne Vladoša spraševati, potem sploh ni konca.

Vladoša vendar obmolkne in molče stopava dalje. Daleč sva že in jaz mislim že na stoto stvar.

Vladoša me pocuka za krilo.

»Ti, Zofka, slišiš!«

»Kaj je?« vprašam in pogledam dol v njen resni, globoko zamišljeni obraz.

»Ti, slišiš, mama,« pravi, »a če vsi umrjejo, ne bo nankrat nobenega več na svetu!«

Pogledam jo. Vidiš, že takegale človečka mučijo taka vprašanja. In proti njeni logiki ni ugovora.

»Ej,« pravim, »ko pa pridejo vedno drugi ljudje na svet. Vidiš, koliko zaklanih kokoši si videla zadnjič na trgu, in vendar je vedno dosti novih. Iz jajčk se izležejo

piške in ko malo zrastejo, pa je spet dosti kokoši in petelinov.«

»Oh, mama, res ne vem, kako je to. Pravih pišk še nisem videla.«

»No, čakaj,« pravim, »ko boš večja, jih boš že videla. In potem ti že vse povem, zdaj si še preveč neumna.«

Vladoša molči. Greva po ulici, v drugo, v tretjo. Ali Vladoša molči in ne vprašuje. Včasih jo pogledam. Njen obraz je resen, moder. Obrvi so se združile nad malim noskom, oči razmišljajo.

Čez dolgo časa mi pravi: »O, zdaj pa že vem, od kod prihajajo drugi ljudje. Iz Zagreba.«

In deloma ima prav. Srečko je iz Zagreba, tata, Slavka, Janko . . . Vsi ljudje, ki jih pozna, vsi so iz Zagreba . . .

Epizodice

Naša Vladoška ima tudi mnogo velikih prijateljev. V tiskarni na primer je kakor doma. Pride v pisarno in tam poiščejo takoj kakšne podobe, v dvorani pri stavcih jo kdo vzdigne, da vtakne svoj radovedni nosek v predalčke s črkami, in v ekspediciji, kjer tudi knjige broširajo in obrezujejo, tam ji nalože vse polno raznobarnih odrezkov. Včasih se tudi kdo z njo poigra. V prednji sobi ga ustavi in povabi: »Gospod, igrajva se kaj.« In gospod, katerikoli, se ustavi in igra, kar se zmisli Vladoška.

»Tukaj je park, prosim,« pravi. »Tukaj je vodomet, tam so rože in tamle so klopi. Če si truden, smeš sestiti.«

»Kam naj sedem, ko ni nobene klopi,« pravi gospod in se razgleduje po prazni prednji sobi.

»Sedi, če pravim. O, joj, vidiš, zdaj si stopil na gredico. Kaj ne veš, da ne smeš po travi, te bo policaj!«

Gospod se prestopi na drugo nogo.

»Oh, to si neroden! Če ti pravim, da sedi na klop! Kako se bodo pa ljudje sprehajali, če se tako postaviš!«

Gospod ne ve, kam bi sedel, a mala ga vzame za roko in prisloni v kot. »Tukaj je klop, to bi si bil lahko sam mislil.«

Potem si privzdigne z eno roko že tako kratko krilce in se »sprehaja« po parku.

»Zakaj držiš, Vladoška, krilce, kolena se ti vidijo,« pravi gospod.

»Oh, ti si pravi,« pravi Vladinka. »Kaj ne veš, na tabli je napisano, da se po parku ne sme hoditi z vlečko.«

»A tako.«

»Da. Kako se izvolite imeti, milostiva gospa?« vpraša Vladoška obešalo in se globoko pokloni. »Kajne, tako čudno vreme je, sam dež. Oh, ne vem, kaj bo. In mama mi ne dovoli vzeti belega sončnika, kadar dežuje, a pravega dežnika nimam, pomislite.«

Važno potegne obrvi kvišku in se posloviti: »Moje spoštovanje! Na svidenje!«

Gospod v kotu na »klopi« je nepotrpežljiv.

»Kaj naj počnem, Vladoška?«

»Oh, vidiš, ženska gre s prestami. Kupi mi eno.«

Vladoška skrivi roko, kakor bi nosila košaro: »Pravkar so pečene. Dve za tri krajcarje.«

Gospod da tri krajcarje, ki jih Vladoška spravi v žep, potem pa ugrizne v košček papirja.

»Oh, izvrstne preste, hvala lepa. Saj pravim, ta ženska ima najboljše preste na svetu.«

Zasuka se na peti in postoji pred »vodometom«.

»Čudno je to narejeno, da voda skače, kajne? A ponoči samo nekaj zavrtijo in nič več ne skače. Ali to veš?«

»Vem, Vladoška, samo . . . «

V tem pa pridejo trije tuji gospodje in jo mahajo čez Vladoškin park, čez gredice in rože v pisarno. Tudi njen prijatelj gre za njimi. Vladoška stoji v prazni prednji sobi, sredi svojega pohojenega parka, strmi v pisarniška vrata in zavrti z glavo: »Ti moški so res neumni!« Slišala je pač ta vzdih od naše branjevke . . .

Bili sva z Vladoško pri neki moji prijateljici konservatoristki. Igrala je na klavir in Vlada je bila na »plesu«. Na prsih je imela pripeto rožo iz rdečega papirja in na rokah moje rokavice, ki so ji segale do komolca. Slišala je, da človek sploh ne more brez rokavic na ples . . . Klanjala se je na vse strani in plesala zares, da je bila vsa rdeča in vroča.

Prišel je brat moje prijateljice. Tudi on je glasbenik. Zaigral je na gosli neko novejšo Ševčikovo skladbo.

Vladoška ga je jako skrbno opazovala. Ko je končal, pravi važno: »To je umetnik, mama.«

Vidiš jo, žabo, si mislim, pa ne da bi imelo to piščice že umetniški okus.

»Zakaj je umetnik?« vprašam.

»O, glej, dolge lase ima in črno pentljo okrog vratu — in sploh je zanimiv.«

Zasmejali smo se. Ali gospod Jurij ni bil užaljen, četudi je pravi umetnik — ne samo zaradi las. Sedel je k Vla-

doši in dolgo sta se razgovarjala. Medve s prijateljico sva šli na vrt in sva se že vrnila, gospod Jurij in Vladoška pa sta še vedno sedela skupaj in se živahno zabavala.

»Čudim se,« pravim, »da imate toliko smisla za otroke.«

»O, ljubim jih,« mi odgovori. »Ni lepšega, kakor napraviti veselje otroku. In nič ni hvaležnejše. Jaz delam to že iz sebičnosti. Kadar zatrepeta cela taka dušica v radosti, ki ste jo vdahnili vi, — kakor kralj, tako bogat se zdi človek sam sebi. In jaz imam, pomislite, to čudno častihlepje, dati otroku kaj takega, da me ne pozabi. Ne dajem sladkorčkov, konjičkov, punčk — vse te reči dajejo otrokom vsi ljudje in kako naj si potem zapomnijo darovalca. Jaz vselej dolgo razmišljam, kaj bi dal. Nekaj posebnega mora biti.«

»In kaj je to posebno?«

»O, to se menja po okusu mojih malih prijateljev. Pred nekaj tedni sem se vozil z majhnim dečkom našega vratarja dve uri z izvoščkom po mestu. Voziti se z izvoščkom in ravno dve uri, to je bila njegova želja in zapal mi jo je kakor nekaj nedosežnega, kakor tiste sanjarske želje, ki jih imamo tolikokrat tudi odrasli. No, vi znate oceniti, kaj je uresničitev sanjarskih želja . . . Jaz sem mu izpolnil tako željo in kadarkoli ga srečam, me pogleda s prekrasnim, bliskajočim se očesom. Pogled kakor biser . . . Pred nekaj časa na primer sem priredil

koncert sedemletni Fanuški in vsem njenim prijateljicam. Vprašal sem jo, kaj bi si želela, pa mi je rekla, naj ji priredim koncert. Prišel sem k njej v fraku in s cilindrom, v lakastih čevljih, kakor hodim na svoje prave koncerte. Očeta in mater je poslala proč in igral sem v sprejemnici med samimi otroki ravno tako važno, samo z mnogo večjim užitkom kakor v prvih salonih našega mesta. In Fanuška je rekla, da me ne bo nikdar in nikoli pozabila. In morda me res ne bo . . .

Naša Vladoška je poslušala zvesto, z očmi, ki so bile modre in zamišljene.

»Ali naj tudi tebi kaj dam?«

»Da, nekaj posebnega,« je rekla in oči so se ji za svetile.

»Ali, gospa, vi morate naprej domov, za tako reč se morava posvetovati, kajne, Vladoška.«

»Dobro,« sem rekla, »samo da pride do noči domov. Večeri se že.«

Odšla sem sama. Čez dobre pol ure zaslišimo nestrpno zvonjenje. Vsi tečemo odpirat. Seveda je bila Vladoška. Kakor živa žogica je skočila med nas.

»Kaj si sama?« vpraša moj mož.

»Gospod Jurij me je spremil samo do veže.«

Hotel je, da bi užila veselje do kraja, da bi nam sama povedala vse — sem mislila na tihem in ugajalo mi je to.

»Kaj pa imaš?« jo vprašam.

»Oh, ti ne veš, mama, nekaj, nekaj . . . nekaj krasnega, nekaj prelepega . . .«

Zobki so se ji svetili, oči smejale, rokice so nestrpno mahale naokoli.

Na mizi je ležal rožast zavitek. In kaj je bilo?

Lampijon, velik, rdeč, kitajski lampijon.

»Mama, ali vidiš, tata, glej, lampijon . . . lampijon! . . .«

Vrgla se mi je okrog vratu in me poljubovala. »Lampijon, pomisli!«

Tekla je v kuhinjo: »Ali si videla, Mačka, lampijon?! Jaz ga imam, jaz sem ga dobila, pojdi ga pogledat!«

»Gospod Jurij je dejal, vse luči ugasite, vse, samo moj lampijon naj gori!«

Ugasili smo vse luči in obesili lampijon v moji sobi. kjer spi tudi Vladoška.

»Glej, tata, kako je rdeč! In kako je velik. Nikjer ni takih velikih lampijonov. Kajne, tudi v Zagrebu ne? Kako strašno rada imam ta lampijon. Pa ne bodi žalosten, tata, ker ne gori v tvoji sobi. Jutri ga dobiš ti, danes pa naj ostane tukaj, tako mi je všeč.«

Povečerjali smo in, ko sem dala Vladošo spat, me je prosila: »Nikar ga ne ugasi. Naj gori, ko je tako rdeč in lep.«

Obljubila sem, da bo gorel do polnoči.

In do polnoči sem tiho sedela v skrivnostnem, molčecem mraku in moje oči so zrle v veliki, rdeči lampijon, ki je kakor tuj, čaroben cvet visel pod stropom.

Čudne misli so mi rojile po glavi. Glej, saj tudi mi, ki nismo več otroci, pozabimo hitro na lepe darove, plemenita čustva, velike žrtve — ali rdečega lampijona ne pozabimo . . .

Da, to je vsa modrost in vsa skrivnost, Vladoška. Nekaj posebnega si želi človeško srce, samo nekaj posebnega. Vsak dan ima bisere in vendar je polno hrepeneja po tujem, neznanem, skrivnostnem. Hotelo bi velik, rdeč lampijon, da bi gorel v duši, kakor čaroben cvet, kakor cvet, ki cvete samo enkrat . . .

To je več kakor epizodica . . . Vselej se mi stisne srce, kadarkoli se spomnim na to.

Pozimi je bilo in Vladoška takrat še ni bila štiri leta stara.

Ne vem, ali zdi se mi, da prevzame naša srca včasih nekaj grdega in hudobnega. Vzkipljivi ljudje, ki se težko premagajo, so posebno podvrženi takim strašnim trenutkom.

Včasih se zakrknje moje srce in mojo dušo napolni odurna hudobija. Zaradi kakšne malenkosti mi zavre kri in moje oči postanejo grde in trde.

Tako je bilo tisti večer.

Moj mož je odhajal v gledališče. Ko je že odšel, opazim, da je pozabil vzeti s seboj operno kukalo. Vzamem ga in hitim po stopnicah za njim. Bil je že pred hišo.

Ko se vrnem, je bilo na hodniku pred našim stanovanjem polno ljudi, vrata so bila odprta in v kuhinji je stalo nekaj žensk. Mala je kričala na vse grlo.

Strašno mi je bilo neprijetno zaradi ljudi. Zakaj so se zgrnili iz cele hiše, da prodajajo zijala? Na mojem obrazu se je vžgala jeza in radovedne sosede so se hitro razgubile.

»Zakaj si kričala?« vprašam malo.

Molčala je in me gledala.

»Zakaj si kričala? Kaj se ti je zgodilo?«

»Nič.«

»Te je bilo strah?«

»Ne.«

»In zakaj potem kričiš, da vsi ljudje lete skupaj,« se jezim vedno bolj razburjena. Trdo jo primem za rame. »Kdo ti je rekel, da se deri, smrklja!« kričim in jo sunem od sebe.

Omahnila je in padla proti postelji. Slišala sem, kako ji je glava butnila ob rob postelje. Ni jokala, samo prosila je v strahu: »Ne jezi se, mama, prosim te, ne jezi se! Nikar se ne jezi!«

Ali prijela sem jo odurno in trgala obleko z nje: »Tako j spat! Tako j! Te že naučim!«

In v tistem hipu me je spreletela hudobna, maščevalna misel. Vsak večer sem jo obrisala celo z mokro gobo, preden sem ji oblekla nočno srajčico in jo položila spat. Ta večer pa zgrabim umivalnik in hitim k vodovodu. Voda je bila mrzla kakor led. Sram me je, ali moram reči, da mi je spačil obraz grd, škodoželjen smeh.

Postavila sem umivalnik na tla in malo v vodo.

»Da boš drugič zopet kričala!«

Namočila sem gobo in jo izžela nad njenimi ramami. Res je bila utrjena proti hladni vodi, ali ta je bila mrzla kakor led. Njeno telesce je zatrepetalo, ali zajokala ni. Povzdignila je ročice in me hotela pobožati po obrazu: »Mamica, nikar se več ne jezi! Nikoli več ne bom kričala!«

Zopet sem namočila gobo in jo izžela nad njo. Zatrepetala je, zobje so malo zašklepetali, vendar se je nasmehnila: »Vidiš, mama, nič se ne jokam, samo ne jezi se nikar!«

In njene ročice so se stezale proti meni, da bi me pobožala. Umikala sem se jim, vendar so se njeni drobni prstki dotaknili mojih lic. In kakor da bi se bili dotaknili razgaljenega srca, tako me je pretreslo in tisti hip sem se streznila.

Nekaj čudovitega so otroške roke. Kadar se te dotaknejo, te pobožajo, izgine jeza in hudobnost, kakor izgi-

ne tema pred soncem. In ljubezen privre iz duše vroča in trepetajoča.

Vzdignila sem malo iz vode, jo obrisala in položila v posteljico. Tiho sem jo odela. A srce me je zbolelo od sramu in kesa.

Rada bi jo bila pobožala, objela, rada bi jo bila prosila, naj mi oprostí, da sem taka, a nisem se ji upala pogledati v obraz. Čutila sem se nevedno, da jo poljubim.

Zagrnila sem posteljico, da bi je ne motila luč, postavila svetilko na nočno mizico in tudi sama legla. Vzela sem knjigo v roko, pa jo zopet zaprla. Neizrečeno sem bila žalostna in potrta. Tako sem ležala in gledala v strop. Premišljevala sem, kako je človek čuden, grd in hudoben, kako se spremeni v hipu v zver. Kako je mogoče, da sem taka, sem mislila. Zdi se mi včasih, da je moje srce zmožno najvišjih čustev, in glej, kako je mogoče, da je taka gnusna hudobija v istem srcu. Tiščalo me je v grlu in moja duša je bila polna ponižanja in kesanja.

Vzdihnila sem, a tu, glej, se je oglasilo iz posteljice, ki je stala na nasprotni strani sobe: »Zakaj pa ne bereš, mama?«

Mislila sem, da že davno spi. »Ne morem brati,« sem rekla.

»In zakaj ne, vsak večer bereš. Glej, jaz te tukaj gledam,« je rekla in vtaknila ročico skozi mrežo ter odgrnila zagrinjalo še bolj.

»Zakaj ne spiš?« sem rekla in šla k njej, da bi ji poravnala odejo.

In zopet se je nisem upala dotakniti ter sem šla nazaj spat.

Mala ni zaspala.

»Še vedno te gledam. Zakaj ne bereš?«

»Spi, spi! Potem bom brala. Ali te zebe, da ne moreš spati?« sem se spomnila.

»Ne, ne zebe me. Ali kaj misliš, malo bi se šla k tebi gret, ne? Bo še topleje.«

Vstala sem in jo odnesla k sebi v posteljo.

Tako je ležala zdaj poleg mene.

Še huje mi je bilo. Srce me je bolelo v bridki, rezki bolečini. In nisem mogla objeti svoje male.

In tedaj se je stisnila k meni, me pobožala in rekla: »Zakaj si tako žalostna, mama? Saj me nič več ne boli, res, čisto nič. Kaj boš žalostna, kajne?« Objela me je z obema rokama in me poljubila.

Razjokala sem se in potem sem ji pripovedovala, kako je včasih človek hudoben, čeprav nerad, in potem mu je žal.

Razumela me je: »O, vem to. Kar kričala sem, pa nič nisem hotela kričati.«

Ko sem bila še vedno žalostna, me je zopet objela:
»Oh, mama, kajne, jutri bova obe pridni?«

Pritrdila sem ji in potem sva obe zaspali objeti in srečni.

In tako je z nama od tedaj: vse mogoče se pripeti in večkrat sva nezadovoljni druga z drugo. Ali kmalu se vse poravna in razjasni. Ona ve, kako je z menoj, jaz, kako je z njo, in zopet sva pridni obe, ona in jaz . . .

Otroci

Jej!«
Vladoša ne sliši. Žlico drži v roki čudno pokonci, oči so se zamaknile v okno. Videti je: Vladoša razmišlja.

»Jej!« pravim še enkrat in jo dregnem.

Začudeno me pogleda, da jo motim, potem me vpraša resno in z velikim zanimanjem: »Ti, mama, zakaj pa so oblaki?«

»Zato, da dežuje,« odgovarjam v naglici in silim:

»Jej!«

Vladoša zapiči žlico v svojo mlečno kašo in jo pusti tam, zakaj zdaj jo zanima nekaj čisto drugega.

»In slišiš, mama, če bi ne bilo oblakov, bi ne deževalo?«

»Ne bi.«

»In bi se vse posušilo na svetu?«

»Jej!« ponovim odločno.

»Ali povej, mama, ali bi se posušilo ali se ne bi?«

»Da, posušilo bi se,« pravim že živčno in ukazujem:

»Jej!«

»O, saj vidiš, da jem,« odvrne Vlada in vzdigne žlico do ust, ali še v pravi čas se spomni: »Povej, mama, zakaj

se pravi kaša je otroška paša?« Polna žlica omahne zopet na krožnik.

»Zato, ker je to najboljša jed za otroke, zato, ker so zdravi in rdečelični, če jedo kašo.«

»In če je mlečna?«

»So še bolj rdeči.«

»Slišiš, mama . . . «

»Molči in jej, če ne te bom zares!« ji povem na kratko in to pomaga. Vladoša je.

Pa že pred drugo žlico se zmisli: »Slišiš, mama, meni se pa zdi, da se je kaša prismodila. Saj vem, Mačka nič ne gleda. Kar pusti in potem se prismodi. Naj sama je, ko je prismojeno, kajne?«

»Nič ni prismojeno,« pravim, »jej!«

»Če pa je. Na, pokusi!«

Res pokusim. »Zdaj mi je tega dosti,« pravim odločno. »Nič ni prismojeno.«

Vladoša poje drugo in tretjo žlico.

»Slišiš, mama, jaz res več ne morem, želodec me boli.«

»Jej!«

»Slabo mi je, mama!«

Zdaj mi je res že preveč. Vzamem žlico in ukazujem: »Odpri usta!«

Vladoša odpre usta, ali ves obraz se ji nakremži: »Če mi je res slabo, strašno slabo.«

Iz oči ji kanejo dve, tri solze in Vladoša se že pripravlja na katastrofo . . .

Ve: to je do zdaj pri meni vedno pomagalo. Kadarkoli je bila kakšna reč, ki ji ni bila posebno všeč, ji je bilo slabo. In da odkritosrčno povem: kadar je rekla, da ji je slabo, potem samo ne več prigovarjati! Le še enkrat je bilo treba reči: »Jej!« in že je bilo celo kosilo zunaj.

Tudi danes se pripravlja . . .

Ali jaz sem pametnejša. Moji sosedi se je danes dopoldne nekaj zgodilo in od tega sem se tudi jaz nekaj naučila . . .

»O, slabo ti je, dušica?« pravim hinavsko. »Vladoška, siromaček, si bolan?! Kar hitro v posteljo! Mačka! Mačka! Tecite hitro v spalnico in pripravite Vladoški posteljico, bolna je.«

»Oh, ne, mama, nisem bolna!« se prestraši Vlada, ko ji začnem odpenjati oblekico. »V resnici nisem bolna! In Karliček pride popoldne pome. Danes je veter, danes bomo spuščali zmaja.«

»Če ti je pa slabo.«

»Nič več mi ni slabo, mama. Čisto dobro mi je.«

»Boš jedla kašo?«

»Oh, mama, želodec me pa res še malo boli.«

»Ampak, draga moja, če človeka boli želodec, mora v posteljo. Mačka, pojdite k profesorjevim in recite, naj Karlik ne hodi po Vladošo; da je bolna, recite.«

»Oh, mama, naj Mařka ne hodi. Ko ima Karlik novega zmaja! Tako velikega kakor sem jaz, je rekel včeraj. Stric mu ga je naredil in strašno visoko pojde . . .«

»Boš jedla kašo?«

»Bom, mama.«

In Vlada je kašo. Junaško jo je in pri vsaki žlici me zmagoslavno pogleda.

»Vidiš, mama, nič več mi ni slabo. In tudi Jaroslav pojde z nami. On si je kupil ameriškega zmaja. Ali veš, kakšen je ameriški zmaj?«

»Ne vem.«

»Pravijo, da gre grozno visoko. Da se niti ne vidi. In kakor škatla je, na ta način. Ali moram pojesti cel krožnik?«

»Cel krožnik.«

»Slišiš, mama, kdaj pojdem v gimnazijo?«

»Čez dobrih pet let, če boš pametna. Pri punčkah je tako; samo tiste smejo v gimnazijo, ki so jako pridne in jako pametne.«

»O, boš videla, mama, jaz bom sigurno jako pametna, sigurno!«

Nasmehnem se: Aha! Včeraj popoldne je bil gospod Stanecki pri nas in vsaka druga njegova beseda je: sigurno, sigurno . . .

»Kaj bi šla tako rada v gimnazijo?« jo vprašam in sem skoro malo ponosna nanjo. V resnici, to je precej prijetna misel imeti slavno in učeno hčer . . .

»Seveda bi šla rada v gimnazijo, mama! In ti mi boš kupila ameriškega zmaja, kajne? Pravega ameriškega. Jaroslav je rekel, da mora hoditi človek vsaj v gimnazijo, če hoče imeti ameriškega zmaja. To je sigurno jako imeniten zmaj?!«

»Jej!« pravim suhoparno. Eh, kaj vedo otroci, kakšne imenitne načrte imamo matere z njimi! . . .

Mlečna kaša je izginila s krožnika. Zunaj je pozvonilo. Karlik in Jaroslav sta prišla po Vladošo.

Kakor elektrizirana je skočila kvišku. »Oblecita me, mama, Mačka! Tata, daj mi dva krajcarja za žemljo. Mama, daj mi predpasnik. Rdečega! Rdeči ima žep.«

Oblekli smo jo. Karlik in Jaroslav sta čakala važno kakor dva viteza. Jaroslavov ameriški zmaj je bil ogromen. Samo po dolgem je šel skozi vrata. Privzdignil ga je in namignil Vladoši: »Ali si videla?« Kakor bi bil rekel: Pravi čudež celega sveta, draga moja!

Mala me je poljubila in potem so šli.

Po vsej hiši je odmevalo, tako zmagoslavno je pripovedovala Vladoša Jaroslavu: »Jaz pojdem tudi v gimnazijo. Sigurno. Mi je že mama rekla. In moj zmaj bo še večji, kakor je tvoj, in še bolj ameriški bo!«

Učenje

Vladoša se uči. Veliko se uči. Vsak dan kaj novega. Ima že tudi svoje nazore o svetu, o ljudeh in o raznih drugih stvareh. Samo to je šment, da so njeni nazori vedno jako izvirni, mnogo izvirnejši kakor nazori drugih ljudi.

Včeraj je naša Mačka prala. Vladoša je jako vesela, kadar Mačka pere. Popoldne sme tudi sama za pol ure v pralnico prat krilca in predpasničke svojih punčk. Samo za pol ure, dlje ne, ker je v pralnici nezdrav zrak, poln pare. Vselej moram sama ponjo in ne verjame mi, da je njene pol urice že minilo.

»Ne verjamem, mama. Tvoja ura ne kaže prav. Koliko praviš, da je?«

»Štiri.«

»Ni mogoče, pojdem vprašat gospo Dostalovo.«

Kadar se pri nas ure kaj pomešajo, pošljemo vprašat Vladošo k sosedi. Vladoška se prav nič ne spozna na uro, ali vselej govori tako, kakor da bi prav dobro vedela, koliko je ura.

»Le pojdi h gospe Dostalovi vprašat,« pravim. In vsak drugi ponedeljek hodi Vladoška k njej vpraševat, če je že štiri.

Soseda vselej pritrdi. A to Vladki ni všeč. Zadnjič ji je rekla: »Gospa Dostalova, zakaj me nimate nič radi? Kaj sem vam naredila?«

»Dušica,« pravi gospa, »nič mi nisi naredila in rada te imam resnično. Verjemi!«

»Pa zakaj pravite, da je štiri?«

»In kaj naj rečem?«

»Recite kaj drugega! Da je sedem ali dvanajst. Če je štiri, ne smem več v pralnico, a tam je tako kratkočasno. Mama pravi, da je štiri, a pri vas je lahko sedem, ne?«

Vladoša se je osmešila in pospa Dostalova ji je razložila, da morajo biti vse ure enake. Če je štiri, je štiri na vseh urah po celem mestu in po celi deželi.

Dolgo je mislila o tem, pozabila je celo na pralnico in doma me je vprašala z očmi, velikimi kakor dva oreha: »Slišiš, mama, ali je zdaj tudi v Zagrebu štiri?«

»Tudi,« pravim.

Vladoša nagubanči obrvi in se začudi: »Veš, to je čudno, kako le te ure vse hkrati zvedo, da je štiri. Ali si to telefonirajo?«

No, torej da povem, kako je bilo včeraj.

Vladoša je slekla vse svoje punčke do golega in odšla v pralnico, ali že čez deset minut se je vrnila jezna in objokana.

»Kaj je?« vprašam in ji otarem solze.

»Pravijo, da lažem. Pomisli!«

»Zakaj pravijo?«

»Mačka pravi. Reci ji, da ne sme reči, da lažem, ko je res!«

»No, tega ni tako mislila.«

Vladoška se vzravna, vzdigne nosek in pravi prepričevalno: »Žaliti se ne dam! . . . «

O, Vladoška, ti opičica, od kod si vzela to imenitno frazo?!

Pripognem se k nji in jo vprašam sočutno: »Kako je bilo, povej!«

In zdaj skoči Vladoška kvišku in se mi obesi na vrat: »Kajne, mama, da sem imela sestro?«

V prvem hipu je bil moj obraz gotovo jako neumno presenečen. »Jaz nič ne vem, dragica,« zatrjujem slovesno.

Ali hkrati se zavem vse smešnosti njenega vprašanja in prasnem v odkritosrčen smeh.

Mala je razžaljena. Zardi do ušes: »Mačka je tudi rekla, da ni res. Pa je res. Ko vem.«

Jaz se le smejem, smejem.

»Starejša je bila in umrla je, ko vem,« trdi Vladoša.

»To se ti je sanjalo,« pravim jaz.

Vlada v jok. Naenkrat sem bila vsa mokra od njenih solz.

»In če je res? Ti sama si rekla. Saj imam uhane od nje!« In prime se za svoja rdeča ušesca, kjer se svetijo okrogli zlati obročki z majhnim, modrim turkizom na sredi. Modra pičica se blešči med njenimi jeznimi prstki kakor radovedno očesce.

Oh! Zdaj šele se mi je posvetilo. Zavrtim se z Vlado in zaplešem. »To je bila tatkova sestra, ona je nosila tvoje obročke, ko je bila čisto majčkena. Ali bila je starejša kakor jaz, ko je umrla. Tvoja teta je bila in ne sestra,« jo poučujem.

Vladoša me gleda, pa ji ni jasno.

Učila sem Vladošo, naj bo odkritosrčna in naj vedno govori, kar misli. Ali ta pouk se ni predobro obnesel in zdaj ji moram razlagati, da ni ravno neogibno potrebno, da bi človek obešal prav vse svoje misli ljudem na nos.

Bilo je v nedeljo.

»Mačka, ali imamo zadosti špirita doma?« vprašam našo kuhinjsko vilo. »Popoldne pridejo znanci in bomo kuhali čaj.«

»Nič ga ni več,« se prestraši Mačka. »In prodajalnice so že vse zaprte!«

»O, mama, pojdem pa jaz ponj k branjevki. Jaz grem od zadaj skozi stanovanje, pa mi da vse, kar hočem,« se ponudi Vladoša.

Poslali smo torej Vladošo po špirit. In tam se je vedla, kakor smo zvedeli, takole:

Vladoša: »Dajte mi pol litra špirta.«

Branjevka ga ji naliva v kanglico.

Vladoša: »No, veste, vaš špirit ni poseben. Naša Mařka pravi, da ga mešate z vodo.«

Branjevki se povesi nos in si misli: Vsa ta dekleta so kanalje in vaša Mařka je največja.

Vladoša: »Kadar me pošljejo doma kupovat špirit, grem vedno k trgovcu, k vam nikoli.«

Branjevka: »Zakaj si pa danes prišla k meni?«

Vladoša nedolžno: »Zato, ker je nedelja, pa je povsod zaprto.«

Branjevka: »Veš kaj, deklica, lahko bi ti rekla, da pojdi še danes k trgovcu po svoj špirit, ali naj bo, odkritosrčnost je tako redka čednost, da se človek ne sme jeziti . . . «

Sploh ima s to branjevko Vladoša vsak dan kaj. Mi vsi smo se že čudili njeni potrpežljivosti.

Vladoša ni vneta za sladkorčke. Mnogo rajši ima orehe, lešnike, mandeljne in rožiče.

Nedavno ji je dal neki znanec dva krajcarja. Vladoša se napoti naravnost k branjevki.

»Imam dva krajcarja,« pravi. »Dajte mi za en krajcar mandeljnov. Veste, za drugi krajcar jih pojdem kupit k trgovcu, bom videla, kje so boljši.«

Ali pa pride z enim krajcarjem: »Dajte mi orehov, prosim.«

In ko jih ji branjevka našteje pet ali šest, pravi, kakor bi se to razumelo samo po sebi: »Še stolcite mi jih, prosim.«

Danes na primer je šla dol in rekla: »Dajte mi, prosim, en oreh naprej na račun. Mama mi je obljubila, da dobim jutri krajcar, če bom danes popoldne pridna. Mi boste pa jutri dali samo štiri.«

Vprašala sem branjevko, če se res nič ne jezi na Vladošo. Pa je rekla, da ne. In sicer zato ne, ker zna lepo peti.

Vladoška pride po sol, se postavi pred prodajno mizo in zapoje, medtem ko ji branjevka streže:

*Andulko šafařová,
husičky nemáš doma,
husy jsou v ječmeně.
Andulko, vyžeň je.
Vyžeň je z ječmene ven,
dřív než bude bílý den.*

Namesto »šafařova« poje Vlada vedno »šofařova« in to se sliši res jako fletno.

Zdaj moramo biti že prav oprezni, kadar jo kaj poučujemo.

Tukaj na Češkem je navada, da pozdravljajo otroci vsevprek, ženske in moške, z »ruku libám« (roko poljubljam).

Razlagala sem naši mali, da to ni lepo, da je to suženjsko, da, kdor je ponosen, ne pozdravlja tako.

»Reci ,klanjam se' ali pa ,moj poklon', to je tudi lepo in spoštljivo,« sem ji rekla.

Drugi dan srečam na ulici neko znanko.

»Vaša mala je bila včeraj pri naši Miluški.«

»Vem. Prosila me je, če jo sme obiskati.«

»Oh, ali vaša Vladoša je včasih res imenitno dekle,« se smeje znanka. »Včeraj pride k nam, pozdravi in obstoji v prednji sobi. ,Zakaj pa ne greš dalje?' jo vprašam.

,Ali niste nič zapazili, gospa?' pravi Vlada.

,Nič nisem zapazila.'

,Rekla sem vam *klanjam se*, to je jako lepo. *Ruku libám*, to je suženjsko, je rekla mama. Jaz sem tudi ponosna,' je izjavila in odšla k Miluški gledat njeno novo kuhinjo.«

Smejali sva se tej otroški modrosti.

Vladoša dela komedije

Že vidim, Vladoša raste vsak dan. Že prihaja v tista leta, ko otroci vsak hipec »kaj naredo«. Jezila bi se včasih, pa se spomnim na raztrgana krila, obtolčena kolena in slabo vest svoje lastne otroške dobe. In potolažena sem, zdi se mi vsekakor, da človeštvo napreduje. Da, včasih je dober spomin imenitna stvar!

Torej! Pri nas uporabljamo gazolinovo svetilko. Ta svetilka daje imenitno, svetlo luč, prav kakor plin, oči se ne utrudijo, četudi bereš ali pišeš zvečer cele ure. Kadar se zamaši kakšna cev, pošlješ samo v trgovino, kjer si svetilko kupil, in tam to popravijo zastonj.

V ponedeljek pravim torej naši Maški: »Slabo je svetilo včeraj zvečer, boste morali odnesti mašinerijo v trgovino, da očistijo cev.«

»Oprostite, gospa, ali danes perem. Ne morem od doma. V pralnici imam namočeno perilo in lug je pripravljen.«

»Na, ta je lepa,« pravim. »Tudi jaz imam nujno delo in ne morem proč. A če tega ne pošljem dopoldne tja, mi do večera ne popravijo.«

Vladoša je stala zraven, oblečena že in čakala, kdaj ji dam krajcar za žemljo ob desetih. Hodi namreč v otroški vrtec, ki je tu blizu v naši ulici.

»Mama,« pravi, »daj, pošlji mene.«

»Kako naj te pošljem?! To je daleč, saj ne znaš tja.«

»O,« pravi, »znam. Vselej pokažem Maški pot. In tudi trgovino ji pokažem, ona si ničesar ne zapomni.«

»Kar pošljite jo, bo že našla,« pravi Maška. »Res, bolje pozna ulice kakor jaz.«

Pa smo jo poslali. Na glavo smo ji deli belo čepico, v šolo nosi rdečo. Naročala sem ji še, naj ne stoji povsod pred izložbenimi okni in naj ne prodaja zijal, in potem je šla.

Čez pet četrt ure se je vrnila. Pohvalila sem jo, da je pridna, ker je prišla tako točno. Ona pa se je jezila. »Drugič, kadar me kam pošljete, mi dajte zimsko obutev in gamaše. Kar tako me pošljete brez gamaš in v starih čeveljčkih. Tako me je zeblo, da sem se jokala.«

»No, vidiš,« pravim, »na take stvari lahko sama misliš, saj si že dosti velika. Če bi te v šolo poslali z gamašami, bi ti bilo prevroče.«

»Maška,« je rekla dekli, ki je prišla v sobo, »drugič mi dajte gamaše, kadar grem v mesto.« Njen glas je bil zapovedovalen, da sem ji rekla: »Draga Vladoša, tako se ne govori. Kaj pa si? Koliko te pa je, da tako ukazuješ?! Še jaz prosim, pa bi ti ne, petpediš!«

Odšla je v kuhinjo.

Tisti dan je bila nenavadno pridna. Zvečer jo je Mařka umivala, ali Vladoša je bila spodobna in tiha kakor lipov bog. Drugače se vedno usaja: »Mařka, vse lase mi boste izpulili! Mařka, tako me drgnete, da mi bo še kri tekla! Oh, zakaj mi mažete oči z milom, da me bolijo celo noč!« — Tako godrnja. Zdaj ji je voda pretopla, zdaj premrzla. In večkrat se dogodi, da moram posredovati. Grem v kopalnico pa jo odrgnem po mili volji in meni potem že molči.

Ali kakor rečeno, tokrat nič, niti glaska ni bilo slišati.

Ko je zaspala, sem šla v kuhinjo: »Kaj pa je naredila danes Vladoša, da je tako pridna?« vprašam. Zakaj to že davno vem: Kadar je Vladoša preveč pridna, takrat je vselej sumljivo.

»Jaz bi vam že povedala, gospa,« pravi Mařka. »Ali ne smete me izdati, ker mi drugače nič več ne pove.«

»Kar povejte,« pravim. »Bomo že tako naredili, da ne bo nič izvedela.«

»No,« začne pripovedovati Mařka, »po obedu pride k meni v kuhinjo. Sede v svoj kot pa pravi: ‚Mařka, ali veste, da sem se danes dopoldne pripeljala s tramvajem domov?!

‚Kako to, s tramvajem? Kdo ti je dal denar?‘

‚E,‘ pravi, ‚stala sem na oglu, pa sem se jokala, ker me je zeblo. Pa pride neki gospod mimo in me vpraša:

Punčka, zakaj se jočeš? — Zato, ker me zebe, mu odgovorim. — Čakaj, ti bom pa dal denar za tramvaj, pravi, mi da denar in me vzdigne v tramvajski voz, ki je šel mimo. Tako sem se pripeljala!«

»Pa je to res, Vladoša?« vpraša Mačka. Pozna našo Vladošo in že po glasu pozna, če se laže ali ne. »Ali ti je res gospod dal za tramvaj? Zdi se mi, da imaš bel nos, gotovo malo lažeš.«

»No, veš, Mačka,« se izpoveduje Vladoša. »To ni bil gospod, ampak gospa. Tista iz trgovine me je spremila, pa nisem hotela.« —

To mi je povedala Mačka. Čakaj no, si mislim, te bomo že ujeli!

»Nič ne recite Vladoši,« pravim. »Jutri dopoldne pojdem v mesto, pa se ustavim v trgovini in poizvem, kako je s to stvarjo.«

Res sem šla tja. Trgovec ima ženo in mater pri sebi. Če je mnogo opravila, sta tudi onidve v prodajalni. Tistikrat je bila navzoča poleg drugih trgovskih pomočnikov tudi trgovčeva mati, stara, priletna gospa.

»Saj poznam vašo Vladošo. Sama je prišla zadnjič in naročila, da moramo izčistiti cevi, ker svetilka nič več ne gori. Potem se je začela jokati, da jo zebe v noge, naj jo dam malo k peči, da se ogreje. Posadila sem jo na mizo blizu peči. In ker sem hotela obiskati znanko, ki stanuje tudi na Vinogradih kakor vi, sem si mislila, da vza-

mem Vladošo s seboj v tramvaj. — Se hočeš peljati z menoj s tramvajem? jo vprašam. — O, rada, je rekla in tako sva šli. — Ali pri prvi postaji začne Vladoša: Zdaj pa pojdite, gospa, zdaj znam že sama. Hvala lepa! — Zbogom! — Jaz seveda nisem hotela izstopiti. Pa ona me je silila na vsaki postaji vedno bolj, naj se vrnem domov. — Nazadnje prideva do Narodnega doma. — Tukaj pa jaz izstopim, gospa. Zbogom! Hvala lepa! — Seveda sem šla z njo. — Zakaj pa greste z menoj, zakaj se ne peljete še naprej? se je začela jeziti. Saj znam sama domov. V vinogradsko bolnišnico grem vsak dan po tatka. To je pol ure daleč! — Kje pa stanuješ? vprašam. — O, jaz že vem, kje stanujemo. Zbogom! — In zopet se mi je priklanjala. — Jaz pa sem se bala in sem šla z njo. — Nekaj časa je šla, potem je stekla naprej. Zelo je tekla in potem sem videla, kako se je skrila v neko vežo. — Še vedno sem šla za njo. Ali ko sem bila že blizu, izleti iz veže in se ustavi pred menoj: Zakaj pa hodite za menoj, gospa? Če znam pa sama domov! Da se bo mama jezila, ne, če pridem z vami?! Ko vedno pravi, da se ne smem razgovarjati z ljudmi na ulici! Kar domov pojdite! Če ne pojdete vi, pa še jaz ne pojdem. Pa bom stala na ulici. — Zelo se je jezila in zato sem se vendar obrnila nazaj proti mestu. — Na zdar! je zavpila za menoj. To ste dobri! in zbežala po ulici gor.«

To mi je pripovedovala stara gospa. Videla sem, da Vladoša končno ni toliko kriva in da se ne smem jeziti nanjo. Ali tembolj sem bila ogorčena, ker mi je celo stvar zatajila. Tako nedolžno se dela, čakaj!

Molčala sem ves dan, zvečer pa jo pokličem.

»Vladoša, ali mi nisi pozabila včeraj nekaj povedati?«

»O, nič, mama!«

»Dobro pomisli!«

»Res nič, čisto gotovo da nič!«

»Ti veš, da se zelo jezim, če mi vsega ne poveš.«

Njene oči so postale še bolj nedolžne. Naravnost nesramno nedolžno me je gledala. V meni je začelo vreti.

»Ne, veš, to je pa že preveč! Takoj povej!«

»O, mama!« pravi Vladoša. »Veš, Mačka mi je dala včeraj čisto spalno srajco. In vsi gumbi so bili odtrgani, pomisli!«

Zdaj mi je bilo tega zadosti. Poslala sem jo v kot klečat in potem se je začela generalna spoved od kraja. Rekla mi je, da se ne bo več vozila s tramvajem, da ji »ni všeč«.

Zdaj je Vladoša že teden dni doma. Nikamor ne sme sama, niti k peku po žemlje. In celo v otroški vrtec ne sme, čeravno hodi tako rada tja. To je velika kazen zanj. »Hausarest« ima tako rekoč. Kadar kaj posebno hudega naredi, ne sme nekaj dni nikamor sama, ne sme v

vrtec, v trgovino hodi Mařka — sploh vsi ravnamo z njo kakor z enoletnim otrokom. Hudo ji je.

»Zakaj me pa nikamor ne pošlješ, mama?« vprašuje.

»Oh, seveda, kadar te kam pustim, vselej kaj narediš!« ji rečem in poparjeno odide k svojim igračam.

»Vladoša mora biti deset dni doma za kazen,« tako je rekel zadnjič moj moř. »Mařka naj gre vsak dan eno uro z njo na sprehod, sama pa se ne sme premakniti nikamor!«

To je zanjo velika sramota, zakaj hudo si domišlja, kako je že samostojna in kako vse ve.

Ali pošteno je to zasluřila, zelo pošteno!

To je bilo tako: Moj moř je prišel popoldne nenavadno hitro iz bolnišnice. »V mesto grem, imam nekaj opravka. Vladoša gre lahko z menoj,« je dejal.

»Vladoša, obleci se!« zakličem v kuhinjo. Mlela je Mařki kavo. Vse namelje, kar je potrebno, kavo, poper in sladkor stolče v mořnarju in riř prebere, grah ali fiřol. Zelo ponosna je, da zna vse to. »Obleci se!« pravim. »Pojdeš s tatkom v mesto.«

Mařka ji je šla v sobo po obleko in čevlje. Vse ji je lepo pripravila, oblačiti pa se mora sama.

Čez nekaj časa pridem v kuhinjo in vidim: še zdaj ni obuta! In toliko se jezimo, ker se vedno tako počasi oblači!

»Draga moja, kdo te bo čakal?!« sem rekla. »Tatek je že oblečen, ravno je odšel po stopnicah!«

Prestrašila se je jako in jaz sem se na tihem škodoželjno smejala. Odšla sem v sobo in naročala možu, naj mi ne pozabi prinesiti črnila in peres, ker mi je že vsa zaloga pošla.

Potem pogledam v kuhinjo. »Kje je frklja?« vprašam.

»Je že šla,« pravi Mačka. »Ravnokar je stekla.«

»Pojdite za njo,« naročam, »in recite ji, naj počaka v parku. Moj mož še ni oblečen.«

Mačka je tekla, kar se je dalo, ali Vladoše ni dobila.

»Nikjer je ni bilo videti,« je pripovedovala. »Jaz le ne vem, kako je izginila. Saj ni minilo pol minute, kar je odšla! Kakor bi se bila prekopicnila dol.« Stanujemo namreč v četrtem nadstropju. V vsakem nadstropju je balkon in Vladoša se redno ustavi na vsakem, kadarkoli gre gor ali dol. Kolikokrat smo jo že oštevali zaradi te njene navadice! Danes pa, ko bi se človek nič ne jezil, prav danes ni delala nobenih postaj!

»No,« pravim, »izgubila se ne bo. Bo že prišla.«

Moj mož je odšel v mesto, Mačka je v kuhinji krpala raztrgane nogavice, jaz pa sem sedela v sobi in nekaj pisala.

Čez dobro uro nekdo pozvoni. »Aha, frklja je prišla!« si mislim.

Ali Mařka prihiti vsa bleda pome v sobo. »Gospa, policaj je zunaj!«

»Kaj pa hoče?«

»Nič ne vem.«

Junaško grem ven. Visok policaj stoji v prednji sobi. »Kaj pa želite, prosim?« vprašam.

»Ali nimate, gospa, punčke, Vladoše? Svetlolase z modrimi očmi? Rjavo jopico ima in belo čepico?«

»Bo že naša,« pravim. »Kaj pa je z njo?«

»Na policiji je.«

»Jojmene!« se ustrašim. »Kje pa?«

»Na gornjem Novem mestu na komisariatu,« pravi.

»Tako?! Čemu so jo pa pobrali na ulici?! Ta komisariat je zraven trgovca, kamor hodi naša mala redno po surovo maslo. Vsaj petdesetkrat je že bila tam in se še nikoli ni izgubila.«

»Ne vem, kako je to. Nam so sem na Vinograde telefonirali, da je tam. Da je tam punčka, ki se je izgubila. Jelovškova.«

»No,« pravim, »prosim, telefonirajte, naj jo pošljejo domov.«

»Oh, gospa, če dovolite, pojdem jaz ponjo. Smili se mi. Revica gotovo joka in se boji,« je rekla Mařka.

»Pa pojdite,« pravim.

Tudi policaj se je bil že poslovil.

Mačka se lepo obleče. Nadene si nedeljski klobuk in nedeljske rokavice. Prav fletno dekle je naša Mačka, tudi bistra in pridna. To je morda njena edina slaba lastnost, da se rada lišpa. In ker vem, da popolnih ljudi na svetu ni, ji to njeno napako prav rada odpustim in nikoli ne godrnjam, kadar si zopet omisli kakšno imenitno bluzo, eleganten pas ali kaj podobnega.

Tako je sla naša Mačka v nedeljski paradi na novo mestno policijo.

Pride tja — velikanska dvorana, vse polno vrat okoli.

»Prišla sem po Jelovškovo punčko,« pravi.

»O, vi ste gospodična Mačka?« jo vpraša uradnik in se namuzne. »Mačka je tukaj,« zakriči skozi neka vrata. In zdaj se usuje regiment policajev od vseh strani.

»Kakšnih štirideset jih je bilo,« je pripovedovala Mačka.

»Mi vas že vsi poznamo, gospodična,« pravijo in jo ogledujejo. »Vaša Vladoša nam je vse povedala. Rekla je, da ji dajete vedno toliko jesti in veliko žlico ji dajete namesto male. Peti znate in tri pravljice.«

»In zelo se jezite, če se vam frizura ne posreči,« se smeje uradnik.

»In lepši ste kakor vaša sestra. Celo lepši kakor Anička iz prvega nadstropja v vaši hiši,« pravi neki policaj.

»In najrajši jeste buhte!« vzklikne drugi.

»In cmoke tudi s svinino in kislim zeljem!«

Vsi ponavljajo: »Da, cmoke tudi s kislim zeljem in svinino.«

Maški je že strašno vroče. A tu se zopet oglasi oni uradnik, ki se tako smeje, da ima vse solzne oči: »In raztrgane nogavice nosite, je rekla Vladoša!«

Strašanski smeh, Maška bi se najraje udrila v zemljo.

Tedaj se pojavi Vladoša. Že oblečena in vsa rdeča. Ne-ki uradnik jo vodi.

Nedolžno pogleda Maško in se sladko nasmehne: »Oh, ne veš, kako je bilo lepo! Ta gospod mi je kazal, kako se telegrafira. Pritiskaš na kljukico in telegraf dela neprestano: tik, tak, tik, tak.«

»Čakaj, boš že videla doma. Mama se jako jezi,« odgovarja Maška jezno.

»O,« pravi Vladoša, »vsi gospodje policaji so mi obljubili, da te bodo kar zaprli, če boš mami kaj povedala.«

»Da, gospodična, kar zaprli vas bomo,« pravijo policaji in se smejejo.

Vsa srečna odkoraka Maška z Vladošo skozi vrata. »Mama že vse ve,« pravi na stopnicah maščevalno. »Privoščim ti, klepetulja! Jaz sem mislila, kdo ve kako se jokaš na policiji, a ti me raznašaš, da nosim raztrgane nogavice!«

Zato ne sme Vladoša deset dni nikamor. Maška ji zelo privošči.

Vprašali smo Vladošo, kako je prišla na policijski komisariat.

»Po ulici sem šla pa jokala sem, ko ni bilo tatka. Pa pride policaj in pravi: Zakaj se pa jokaš? Zato, ker ne morem najti tatka, pravim. Kar z menoj pojdi, pri nas je tatek, je rekel policaj, pa sem šla z njim,« tako nam je pripovedovala.

Najin dan

Danes popoldne bova sami doma,« sem zašepetala Vladoši, ko si je zjutraj obuvala čeveljčke.

»To bo najin dan,« je rekla. »Kaj si bova skuhalo za južino, čaj ali čokolado?«

»Saj veš, da čokolado.«

Pomežiknili sva si, ko je prišel moj mož v sobo, zakaj »najin dan« je nekaj samo za naju dve.

»Kdaj boš prišel, tata, danes iz bolnišnice?« ga je vprašala.

»Pred sedmo ne, draga moja,« je rekel in Vlada se je zahihitala.

»Kam bova poslali Maško?« mi je šepetala v uho.

»K njeni teti.«

Vladoša ni šla cel dan v vrtec, pomagala je v kuhinji in strašno je bila pridna. Jaz sem šla v mesto in kupila kolače in velik šop cvetočega bezga. Posrečilo se mi je vti-hotapiti vse to v sobo, da ni Maška videla iz kuhinje prav nič.

Po obedu sva poslali Maško k teti. Ko je odšla, sva od veselja plesali po kuhinji in se poljubovali. Potem sva pogrneli v »najini« sobi mizo z najlepšim prtom, kar je

velika čast in slava. Postavili sva na sredo vazo s cvetočim bezgom, okoli sva dali na steklene krožnike kolače in sladkarije. Posvetovali sva se, kaj bi oblekli. Vladoša je svetovala, naj oblečeva rožasti obleki. Obleki sta zame in zanjo iz istega blaga in Vlada trdi, da »sva kar lepi« v njih. V lase sem ji zavezala rožast trak, sebi pa pripela na prsi krasno rdečo rožo, ki sem jo kupila dopoldne v ta namen. Obuli sva lakaste čeveljčke.

»Odišaviva se,« je predlagala Vladoša. Menda še za božič sem dobila stekleničico parfuma, vzela sem jo iz omare in odišavili sva si žepni rutici in obleki.

Potem sva se zasmeljali in se poljubili. Jako všeč sva bili druga drugi.

»Meni je zelo prav, da si ti moja mama,« je rekla Vladoša.

»A meni, da si ti moja punčka,« sem rekla jaz.

Iz omare sva vzeli »garnituro«, fine porcelanaste skodelice, iz katerih pijemo samo ob posebnih prilikah.

Vladoši so se zasvetile oči. »Veš, mama, nikar se ne boj, danes bom že pazila, da se ne bo nič potrlo. Ali nama boš dala srebrne žličice?«

»Srebrne, da, srebrne.«

Šla sem v kuhinjo in skuhala na samovarju imenitno čokolado. Po dve skodelici za vsako in še polizek povrh za Vladošo.

Iz omare sem vzela Vladošino najlepšo punčko, ki je strašno gosposka, ki ima klobuk s peresi in obleko iz žameta. Tudi nogavice ima in čeveljčke s petami. Tega nima vsaka punčka.

Ko sva pojedli čokolado, me je Vlada vprašala, če naj mi kaj deklamira. Rekla sem, da naj le. In deklamirala mi je vse pesmice, kar jih zna. Potem je hotela, naj ji pripovedujem kakšno povest. Pripovedovala sem ji dolgo povest o njeni punčki, ki ji je bila zelo všeč. Pripovedovala sem ji, kako se punčke delajo, kdo jim dela lase, kdo oči, kdo obleko in čeveljčke.

Potem sem ji pokazala sladkorčke, ki sem jih tudi kupila dopoldne. Sedli sva na divan in jih pojedli vsaka pol. Malo sva se še pogovarjali, potem sva pospravili skodelici, ki sta ostali od čokolade. Vladoša je bila žejna in prinesla sem dve visoki, ozki čašici malinovca na mizo. Nazdravili sva si in trčili.

Vladoša je bila jako zadovoljna. »Kajne, mama, najina veselica je vselej imenitna?«

»Seveda,« sem ji pritrdila.

»Škoda, da nisva povabili gospoda Nika, da bi nama igral na gosli, kakor je zadnjič na ,vaši veselici?« Vladoša pravi vsakemu čajnemu večeru »veselica«. Gospod Niko je stanovski tovariš mojega moža in igra res lepo na gosli. »Vaša veselica« je čaj, kranjske klobase, kislo zelje, koruzni žganci, fižol, sploh vse, na kar koga »po-

vabimo«. Če pride kdo popoldne, to ni veselica, četudi dobi »čaj s citrono«.

»Eh, draga,« pravim, »tako je lepše, ko sva sami. Mor-da pride kakšen harmonikar dol na dvorišče.«

Res je prišel harmonikar na dvorišče in Vladoša je do-bila od mene zanj celih pet krajcarjev. To zato, ker je bila najina veselica. Najina veselica je vsak mesec enkrat ali pa še ne. — Pokukala je skozi okno, spustila krajcar dol in zakričala: »Igrajte, harmonikar!« Potem je hitro sko-čila nazaj v kuhinjo in plesala. Ko je harmonikar utihnil, je zopet skočila in zopet spustila krajcar. »Le še, le še!« je zavpila in harmonikar je igral. Tako je spustila dol vseh pet krajcarjev in še dva iz svojega lastnega premo-ženja. Vsi znanci ji nosijo »cekine«; ko postanejo črni, jih Vladoša nima več rada in si kupi zanje sličice, zlat papir, svinčnik ali celo — radirko. Radirka se ji zdi po-sebno imenitna, važna in dostojanstvena reč. »Imam radirko,« pravi tako važno, kakor da bi rekla: »Imam hišo, dragi moji.«

Ko je harmonikar odšel, je pozvonilo. Tiho, tiho sva se splazili k vratom in pogledali ven skozi kukalnik. Kadar je najin dan, ne pustiva nikogar noter. Nočeva, da bi naju kdo motil. Ali bil je le pismonoša. Prinesel je časopise in dve pismi za — Vladošo.

O, Vladoša dobiva mnogo kart in pisem. Prvo pismo je bilo iz Zagreba. Pisala ga ji je Olgica. Olgica je že velika in hodi v licej. Pisala je Vladoši tole:

»Draga moja mala Vladoša! Ne veš, kako mi je bilo žal, ko sem zvedela, da si bolna.«

»Saj nisem več,« pravi Vlada.

»Nisi, ali Olgica za to še ne ve,« pravim jaz. »Saj vidiš, da piše: ‚Ali to bo hitro minilo. Take punčke, kakor si Ti, niso dolgo bolne. Pri meni je to hujše. Kašljam hudo in glava me boli.

Včeraj se mi je zgodilo nekaj jako smešnega na ulici. Obiskala sem Tvojo babico. In ko sem šla domov, sem mislila nate, kako si bila pred dvema letoma še jako majčkena in kako si zalivala cvetlice na vrtu s kanglico. Kar naenkrat je pritekla predme neka majhna punčka z razkuštranimi lasmi in z velikimi modrimi očmi. V resnici se mi je zdelo, da si Ti. Pa sem prijela punčko za roko in jo vprašala: Kaj si ti, Vladoša?! Kdaj si pa prišla iz Prage? — Tedaj je rekla punčka: Pa si res neumna, jaz sem Nada! — Punčka je bila name zelo jezna, jaz sem se pa smejala. Potem sem ji kupila sladkorčkov, da se ne bi več jezila. Pripovedovala mi je, kje stanuje, kakšne igračke ima, koliko je stara in kako se piše. Bila je jako vesela.

Kadar boš prišla Ti, Vladoša, v Zagreb, Ti jo bom pokazala. Se bosta lahko skupaj igrali.

Poljub in pozdrav od

Olgice'.«

Drugo pismo je bilo od neke šole. Vladoša ima imenitne prijatelje. Cela šola, pomislite, ji piše. Učiteljica mi je že prej enkrat pisala, kako piše njen razred Vladoši. Dogovorijo se, kaj in kako naj pišejo. In vse lepo sproti napišejo na tablo. Potem ves razred prepisuje, a Štefka Glivkovič, ki najlepše piše, piše na papir:

»Draga mala Vladoša! Dobili smo Tvojo lepo razglednico in hvala za lepo razglednico. V šoli so pridni in poradni otroci. Pri Gregoričevem Andrejcu so zaklali ta teden dva prašiča; klobas je bilo dosti. V nedeljo je sonce sijalo, ali zdaj je zopet slabo vreme. Ljudje pravijo, da je zdaj težko za mleko. Kraljičevemu Vikcu je pes zadavil jagnje. Jako je jokal. Streharjevemu Ivici je umrla majhna sestra, Strnetovemu Mihi pa stari oče. Učiteljica nam je rekla, da boš prišla z mamo k nam. Pozdravili Te bomo lepo in veselo. Živela! — Zbogom, na svidenje!

Cela šola Te lepo pozdravlja!

II. in III. razred v . . . «

Prebrali sva dvakrat obe pismi. Vladoša jih je spravila v svojo šatuljo.

Ura je bila pol šestih. Hiteli sva pospravljati in se preobleči, mala je odvezala pentljo iz las, jaz pa sem hitro dela najini obleki v omaro.

Ko je prišla Mařka domov, ni bilo videti nikjer nič veĉ. Bezeg je stal v vazi pred zrcalom kakor vselej, imenitni prt z mize je bil spravljen, najini lakasti ĉeveljĉki so stali v prednji sobi, samo v kuhinji sta bili na Ńtedilniku dve skodelici, umazani od ĉokolade. Mařka je vprařala Vladořo: »Katera gospa je pa obiskala mamu, da je kuhala ĉokolado?«

Vladořa je rekla zelo važno: »O, neka jako imenitna gospa,« in odřla v sobo. Polořila je prst na usta in mi pomeřiknila: »Niĉesar ji ne povej! To je tako imenitno, da nihĉe nič ne ve! . . . Tatu bova že povedali, ali řele jutri.«

»Da, řele jutri,« sem rekla tudi jaz in potem sva se poljubili.

Vladoša na deželi

Vladoša je že mnogo potovala. Že trikrat je bila iz Prage v Zagrebu in nazaj. Na potovanju se vede jako razumno. Pri oknu sedi in gleda ven. Nikoli ji ni nič, samo zadnjikrat ji je bilo slabo. A tega sem kriva jaz. Že zjutraj ob sedmih smo bili na vlaku, in to se ve, kako se je zjutraj, ko se človek boji, da bi ne zamudil. Ob enajstih sem vzela iz kovčka našo malico: šunko, sir in pomaranče. Vladoša ni imela posebnega teka, jaz pa ji prigovarjam: »Le jej, draga moja, v vlaku ni dobro, če je človek lačen.«

»Nikar je toliko ne sili!« je prigovarjal mož, ali jaz ji še ponujam. Sama sem bila jako lačna pa sem mislila, da mora biti tudi Vladoša.

Tako smo se vozili dalje med zelenimi polji, ki so se pisano in krasno raztezala med nizkimi hribi na obeh straneh železnice. Velike modre lise so bile med polji.

»Kaj je to?« je vprašala Vladoša.

»Lan cvete,« sem rekla. »Iz lana se dela platno.«

Izpraševala me je na dolgo in široko. Pripovedovala sem, kako predejo predice pozimi predivo. Kako pojo in si pripovedujejo povesti, prsti pa sučejo nit gibko in hi-

tro. In kako tke tkalec na statvah iz sto in sto niti platno, ki se položi na travo v sonce in poškropi, da bi bilo lepo belo.

»Težko je to, kajne?« je rekla. »Kajne, tkalci so jako pametni ljudje?«

»Nekateri so pametni, nekateri niso,« sem ji povedala. »Sploh se pa tudi v tovarnah prede in tke platno. Tam delajo to stroji. Stroji delajo jako fino in tenko in ceneje kakor ljudje. Ali tudi v tovarnah morajo biti ljudje, da pazijo na stroje, da bi prav delali.«

»Stroji delajo šum, ne?« me je vprašala.

»Da, stroji delajo šum,« pravim. »Če se hočeš razgovarjati, moraš kričati na ves glas in še se težko čuje, tak šum in ropot je v tovarni.«

»Peti in povesti pripovedovati se ne more v tovarni?« vpraša Vladoša.

»Oh, ne, to ne!«

»V tovarnah ni posebno prijetno, kaj?« misli Vladoša in jaz ji pritrdim.

Nizek holmič se je prikazal in pod njim so bile dolge rumene njive. Vse rumene kakor suho zlato.

»To je oljna repica, Vlada,« pravim.

»Kaj je to?«

»Iz oljne repice se dela olje. Potrebujejo ga v tovarnah, da mažejo stroje, da bi laglje in hitreje tekli.«

»Čudno je to,« je rekla Vladoša in se globoko zamislila.

Tiho je bilo in vroče. Uho se hitro privadi na železniški ropot in ga niti ne sliši. Zadremala sem.

Čez delj časa se prebudim. Tudi moj mož je spal na klopi. A Vladica je mirno sedela v svojem kotu na veliki ruti, ki sem jo bila razložila po klopi, da bi legla nanjo.

»Kaj ti je, Vladoša, da si tako žalostna?« jo vprašam.

»Na Dunaju ti bom povedala, mamica,« mi odgovori tiho in mehko.

Kadar govori s takim glasom, bi ji človek naredil vse, karkoli bi si zmisllila. Čisto k srcu gre tak glas; globoko v tebi se zgane nekaj mehkega in zadrhti.

Vzela sem jo v naročje in jo poljubila: »Saj mi lahko kar takoj poveš, dušica, zakaj si žalostna!«

»Ali se ne boš jezila?« me je vprašala in me lepo, lepo pogledala.

»Ne bom se jezila, čisto za gotovo ne,« sem zatrjevala.

Potegnila je mojo glavo k sebi in mi pošepetala v uho: »Mene tako zelo glava boli, ti niti ne veš.«

Držala sem jo v naročju kakor takrat, ko je bila še jako majčkena, ko ni znala niti hoditi niti govoriti.

»Veš, vprašajmo doktorja,« je rekla čez nekaj časa.

Nisem takoj razumela, kaj hoče.

Zdrsnila mi je s kolen in stopila k mojemu možu: »Doktor, tata! Jaz sem bolna, doktor,« je rekla in se razjokala.

Vlado se je prebudil: »Kaj ti je, hčerkica?«

»Ozdravi me, ko si doktor,« je rekla in se stisnila k njemu.

Važno, važno jo je spraševal kakor pravega bolnika: »Pokažite jezik! Dajte roko, da potipljem žilo! Lezite lepo na klop in čakajte! Najedli ste se preveč, saj sem dejal. Želodec se bo malo prekopicnil pa bo dobro.«

Položil jo je na klop.

»Še termometer mi deni pod pazduho,« je rekla.

Dal ji je termometer pod pazduho, potem ji je bilo malo slabo, da smo šli ven, in potem ji je kmalu odleglo. Pozneje me je vprašala: »Kakšen doktor je naš tata? Ali si zadovoljna z njim?«

Rekla sem, da sem še kar zadovoljna. Potem sta se pregovarjala, ali bolj boli male ljudi ali bolj velike.

Ona pravi »mali ljudje«, »otroci« pravi samo takim, »ki so še jako neumni in vedno padajo«.

Vladoša je trdila, da »so mali ljudje bolj bolni kot veliki«, on pa je rekel, da veliki. »Ti imaš manjši želodec, pa te zato manj boli, kakor bi mene, ki imam večjega.«

Njen obrazek je postal važen in priznala je, da ima prav.

Ko smo prišli na Dunaj, se je najbolj čudila temu, da je dunajski električni tramvaj drugačen od praškega in da vozi po nekaterih ulicah brez žic.

»Poglej, poglej, nič žic nimajo tukaj in vseeno gre!« je vpila. Celo popoldne ji je moj mož razlagal, kako je žica napeljana pod zemljo. O Dunaju ne ve nič drugega in, če jo kdo še danes vpraša, kaj ji je bilo na Dunaju najbolj všeč, reče: »Tramvaj. Tam vozijo brez žic, kar naravnost brez žic, pomislite!«

Tudi to se ji je zdelo čudno, da govorijo otroci na Dunaju samo nemško.

»Malo bi pa le lahko razumeli hrvaško, ne?« je menila. Bili smo pri moji prijateljici, ki ima dva prav pametna in lepa dečka. Vladoša se je z njima zelo sprijaznila. Imenitno so se zabavali, čeravno se niso razumeli prav nič. Vsi trije so se jokali, ko so se čez nekaj ur ločili. Starejšemu, Mariju, ki je menda enakih let z Vladošo, sem se jaz jako zamerila. Prijateljica mi je pisala:

»Marij pride in vpraša: ‚Ti, zakaj pa teta Zofka nič lepo ne govori?!

‚Kako to, nič lepo?’

‚No, veš, ko si ti vprašala, kaj bodo jedli, je rekla teta Zofka: Frklja bo pila mleko. Zakaj je pa rekla Vladoši frklja?’

‚Veš, teta Zofka ni mislila tako hudo. Vladošo ima jako rada.’

„Da, in potem si ti rekla, da je Vladoša videti zdrava, a teta Zofka je rekla: Oh, kaj! Danes je videti *mizerna*. Zakaj je rekla teta Zofka Vladoši, da je *mizerna*, ko je bila pri nas tako pridna? Samo kadar sem posebno hudooben, mi praviš, da sem mizeren, Vladoša pa je bila pridna.’

Ne veš, draga moja,« mi je pisala prijateljica, »koliko sem si morala prizadevati, da sem razjasnila sinu, da nikakor nisi mislila žaliti te sijajne Vladoše, ki mu jo vedno stavljam za vzgled.«

Ko smo prišli v Zagreb, se je babica — moja tašča — jako čudila, kako je Vladoša zrasla. »Saj bi lahko šla že v šolo. Kar pošlji jo jeseni v šolo, čeprav ji ne bo še šest let. Velika in močna je in pametna tudi zadosti. Boš imela vsaj eno leto prej doktorico ali profesorico v hiši,« mi je pomežiknila.

»O,« sem rekla, »gotovo jo dam v šolo. Šteti zna in take reči; če jo pustim doma, bo postala neumna in še tisto bo pozabila, kar se je naučila od otrok.«

Nekaj dni nismo o tem nič govorili. Nekoč sedimo pri obedu, kar pravi Vladoša: »Veš kaj, mama, jaz že ves dan mislim, da v Zagrebu ne bom mogla iti v šolo.«

Prav žalostno in v skrbeh je to rekla.

»Zakaj bi ne mogla iti?« vprašamo vsi.

»Oh, pozabila si, mama, da imam češko abecedo. A ta tukaj ne velja.«

Smejali smo se in babica ji je obljubila, da ji sama kupi hrvaško abecedo, da bo mogla v šolo, če nima drugih, hujših skrbi.

Iskali smo stanovanje. In tudi Vladoša je hodila z nami. Samo take hiše so ji ugajale, ki so bile polne balkončkov in verand. Rekla je tudi, da je zdaj že prevelika, da bi imela v kuhinji svoj kot. In ker ima prav, sem ji rekla, naj si le izbere svoj »kot« že vnaprej.

Prvi dan nismo našli nič primernega. »Nič poštenega nismo dobili za mamu in tatka. Samo v eni hiši je bil kot, ki bi bil kot nalašč za moje igračke,« je pripovedovala babici.

Drugi dan smo pa le našli stanovanje. In ker ima verando, je bilo vseč tudi Vladoši. Zmenili smo se, da se mora na novo urediti in poslikati, preden se priselimo. Medtem pa pojdeva z Vladošo na deželo k prijateljici, ki naju je že davno povabila.

Z majhno železnico sva se vozili do Samobora. Jaz sem bila v skrbeh, če je dobila prijateljica o pravem času pismo, da bi naju prišla čakati.

»Pojdeva pa s tramvajem k njej,« me je tolažila Vladoša.

»E, draga moja, to ni kar tako. To je poldrugo uro daleč in na kranjski strani. Tam se govori slovensko,« pravim jaz.

»Tvoji znanci govore slovensko, tatkovi pa hrvaško, ne?« vpraša Vlada.

»Večina,« sem rekla.

»Če ne bo nikogar, pojdeva pa z drožko ali z izvoščkom, če imaš dosti denarja,« je rekla Vlada.

Pripovedovala sem ji, da so po deželi drugačni izvoščki in drugačne drožke. Da se jim pravi voz, koleselj ali kočija.

Dospeli smo na postajo. Na peronu naju je čakala družina moje prijateljice. Pozdravili smo se in zunaj so naju naložili na voz. Vlado so posadili poleg kočijaža, da bi mogla gledati konje. Deževalo je in tisti dan je morala biti Vladoša v sobi.

Naslednji dan je sijalo sonce in domača dečka sta ji pokazala dvorišče, pujske, kokoši, golobe, račice in tudi v konjski hlev sta jo peljala.

Vse ji je bilo zelo všeč. Tudi soba, ki nama jo je odkazala prijateljica, je Vladoši zelo ugajala.

»Pa mi je res vse zelo všeč,« je rekla. »Ali si videla, da so mi dali na otomano ravno tako veliko blazino kakor tebi? In zdi se mi, da imam jaz še lepše čipke. In brisači so nama dali eno modro in drugo rožasto. Modra bo moja, rožasta pa tvoja. Doma imamo vsi bele in vedno se mešajo. Kupi tudi doma meni modro, sebi rdečo in tatku rumeno.«

Obljubila sem ji, da bom upoštevala njen nasvet.

Na dvorišču so kokodakale kokoši, osemletni Radko je prijel Vladošo za roko in šla sta pobirat jajca po gnez-dih. Povedal ji je, katera kokoš nese največja jajca, katera je pridna, katera lena. Že popoldne je Vladoša vse ve-dela. Samo to se ji je zdelo čudno, da ni v celi hiši niti pipe za vodo.

»Kako pa pride voda, če ni vodovoda?« je spraševala.

»K Savi hodimo ponjo,« je rekel Radko in pokazal na srebrni trak, ki se je svetil daleč doli v dolini.

»To je strašno daleč,« je rekla Vladoša in začudeno pogledala.

»Dve uri tja, dve uri nazaj,« se je smejal Radko in do-stavil: »Ali si neumna! Saj bi se voda posušila v škafu, če bi jo nosili tako daleč. Ponjo hodi naša dekla na stude-nec in še tja je daleč! Četrť ure, to je zadosti, ne?«

Zvečer ji je pripovedovala moja prijateljica, da bo vi-dela drugi dan čisto majčkene piške. Pokazala ji je kok-ljo, ki je jezna in huda sedela na svojem gnezdu.

»Čakaj, Vladoša,« je rekla. »Jutri bo koklja vstala in po celem dvorišču bo polno piščet. Kakor majčkene rume-ne kepice se bodo trkljala za njo.«

Ta večer je šla Vlada vsa razburjena spat. Strogo mi je naročala, naj jo zgodaj zbudim.

Ali prebudila se je drugo jutro prej kakor jaz. »Mama, prebudi se!« je kričala z balkona. »Koklja je piške zne-sla!«

Jaz sem se začudeno dvignila na postelji. Vidim, vrata na balkon so odprta in tam skače Vladoša vsa razkuštrana, rdeča in v sami srajci ter maha z rokami na vso moč. »Sem pojdi, mama, hitro, hitro! Ali slišiš, kako koklja kokodaka?! Poglej, kako hodi po dvorišču! Zdaj bodo prišle piške.«

Zlezla sem s postelje; spodaj na dvorišču se je pokazal Radko. Vladoša je kričala nanj: »Radko, Radko, ali že veš? Koklja je piščeta znesla!«

Zakrohotal se je naglas: »Ni jih znesla, ne!« je vpil gor. »Ti si neumnica, Vladoša!«

»Pa jih je,« se je prepirala Vlada. »Znesla jih je, saj slišim, kako čivkajo za vrati!«

Radko se je še bolj smejal, celo hišo je sklical, naj pridejo gledat, kako je Vladoša neumna.

Zbežala je v sobo in morala sem ji pomagati, da bi se hitreje oblekla in šla sama gledat v kurnik, kaj je.

Tam sta stala Radko in Zdenko pri mami, ki je držala jajce v roki. Primaknila ga je dveletnemu Zdenku k ušesu in ta je poskočil in vpil:

»Kriči, notri! Mama, kriči!«

Tudi Vladoša je pristopila in poslušala. Oči so se ji zasvetile, zasmejala se je tiho in veselo, veselo. »Pomisli, mama, čivka tam! Čivka in kljuje!«

»Ven hoče, veš, Vlada,« je rekla moja prijateljica. »Pustiti ga moramo zdaj pri miru. Kadar bo prekljuvalo lu-

pino, pa sme ven, prej ne. Če bi mu mi olupili lupino, bi umrlo. Lepo polahko sme ven, drugače se prehladi.«

Komaj da so šli otroci zajtrkovat. Celo dopoldne so stali okrog kurnika. Ali šele popoldne, tako ob štirih je koklja vstala z gnezda in osemnajst srčkanih, mehkih in rumenih, zlatih kepic se je zatrkljalo po dvorišču.

Ulovili smo jih nekaj in jih položili otrokom v roke. Pobožali so jih oprezno in primaknili svoja rožasta, razžarjena ličeca k rumenim čivkajočim kljunčkom.

Niso se mogli pomiriti od veselja. Zvečer mi je rekla Vlada, ko sem jo devala spat: »Prosim te, mama, prosi ti gospo, da mi da eno piščice s seboj v Zagreb. Saj je majhno, lahko bi ga imeli v sobi kakor kanarčka.«

Povedala sem ji, da bi umrlo od dolgega časa, če bi bilo tako samo. In tudi, da piščeta hitro rastejo in jih ni mogoče imeti v sobi.

Naslednji dan je šel Radko v šolo. Vladoša ni vedela, kaj naj počne brez družbe. Nekaj časa sta z Zdenkom hodila po dvorišču. Ali ko je Zdenko pal, je zbežala za drvarnico in se skrila. Zdenko je ležal sam pred nekim jerbasom in kričal: »Zdenko je pal! Pridi, mama, vzdigni Zdenka!«

Moja prijateljica je imela opraviti v kuhinji, zato sem jaz stekla ven in ga pobrala. A z menoj ni bil zadovoljen. »Mamo sem klical,« je dejal in se zavrtel proti kuhinji, da mu je krilce odskakovalo od debelih nožic. Slišala

sem ga, kako se je ponujal v kuhinji: »Na, mama, Zdenka! Na, mama, vzemi Zdenka! Na roke vzemi Zdenka!«

Šla sem po Vladošo. »Zakaj nisi pobrala Zdenka, ko je pal?« sem jo vprašala.

»Nisem hotela,« je rekla. »Če bi ga bila pobrala, pa bi mislili, da sem ga jaz vrgla.«

Potem je šla dol na vrt. Velik vrt je to in poln marjetic, zlatih, kresnic in bog si ga vedi kakšnih rož še. Poln goste, visoke, sočno zelene trave. In vsaka travica je drugačna. Dolgo je ostala Vladoša na vrtu. Gledala je, kako lazijo med travo mravljinici in hrošči, zlati, zeleni, rdečkasti, z rjavimi in črnimi suknjami, kako skačejo kobilice — frk! človeku skoro v obraz, da se kar zdrzneš; lovila je metulje, ki so tako urni, da jim ne moreš do živega, in potem je natrgala velikanski šop rož in trave, vsega, kar ji je bilo všeč. Našla je meliso in pelin, dolgo je oboje duhala, vesela, da tako močno dišita. Potem je dala oboje v žep, da bi se ji ne izgubilo. Prišla je domov, razdelila šop med celo družino in bila ogorčena, ker smo deli vse skupaj v eno samo veliko vazo. »Zakaj ste mi vse zmešali. Potem se nič ne ve, čigavo je kaj.«

Od nekod je prišel Zdenko in z Vladošo sta zlezla pod streho, kjer sta našla vreči z ovsom in koruzo. Napolnila sta si vse žepe, se iztihotapila ven in tam na vaškem trgu bogato pogostila vso domačo in tujo perjad. Velikanski šum je bil, kokoši so frfotale, petelini so se topli in neka

stara kura je bila tako predrzna, da je prišla čisto blizu in ju začela kljuvati po predpasnikih, češ še dajta, še! Ustrašila sta se je in zagnala krik. Tekli smo ven in ju rešili iz kokošje vojske.

Čez nekaj časa je postalo Vladi dolgčas. Vedela je, da je Radko v šoli. Izgubila se je lepo tiho iz veže pa čez cesto tja k šoli. Vrata so bila odprta in ona smuk noter. Vse sobe so bile prazne, ali zadaj na vrtu je bil velik vrišč in smeh. Vladoša je šla tja. Otroci so imeli odmor in so se igrali. Smejali so se ji, ko je prišla tako naenkrat mednje. Pokazala jim je pelin, ki ga je imela poln žep.

Mislila je, da je to nekaj posebnega, ker diši. Kazala jim ga je, kakor bi ga ne bili še nikoli videli. »Miriši,« je govorila, »miriši.« Smejali so se ji, ker je govorila hrvaško. Poiskali so ji Radka. Malo se je pogovarjal z njo in ji razkazoval šolski vrt, kjer je bil tudi drog za telovadbo in mehka, nizka trava, po kakršni se imenitno skače. Ko je zazvonilo, so jo postavili pred vrata. Zadovoljno je prišla domov.

Popoldne ji je dala moja prijateljica štiri »špekule« — mi smo rekli tem malim kroglicam svoj čas, zdi se mi, »frnikole«. Vesela jih je bila in se je z njimi vneto igrala.

Ko je prišel Radko ob štirih iz šole, sta se metala po senu, ki ga je pripravil hlapec pred hlevom za konje. Vsa rdeča sta bila. Ali kmalu je prišel hlapec in seno vzel.

Vlada se je hotela zopet igrati s kroglicami, ali v nobenem žepu ni bilo ničesar. Glasno je zajokala. Sklonila se je in brskala z rokami po pesku. Radko je hotel oditi, ali Vlada je jokala še bolj: »Molim te, Radko, traži! Traži, Radko, molim, molim!« Radko je malo postal, dregnil nekajkrat z nogo v pesek in se zopet obrnil proč. Ali Vlada je neprestano kričala: »Traži, traži!«

Stali sva s prijateljico pri oknu in se muzali. Nisva vedeli, ali je Radko res ne razume ali pa se samo tako dela, češ kaj se bom valjal po pesku!

Ker se Vladoša ni potolažila, smo šli vsi ven in ji pomagali iskati. Ali šele čez dolgo smo našli nesrečne špekule.

Drugi dan je bila nedelja. Zdenko je ušel ven in se sprehajal po cesti gor in dol. Prišla je učiteljica in ga povabila, naj gre z njo gledat mlade mačke. Vladoša ju je videla z dvorišča in stekla za njima. Gledala sta mlade mačke z velikanskim navdušenjem. Kričala sta in se smejala na vso moč. Mačice so se igrale in skakale po sobi tako fletno kakor nič na svetu. Učiteljica je vrgla kroglico na pod in vse mačice so skočile in se podile za njo po celi sobi. Fletne, bele, mehke tačice so imele in ljubeznive gobčke z brčicami. In gledale so bistro z iskrecimi se očkami Zdenka in Vladošo in prav nič se niso bale. Celo pobožala sta jih lahko. Samo mirovale ni-

kakor niso. Skloniš se, jo primeš, misliš, zdaj jo že držim, na, pa odskoči in te porogljivo gleda izpod stola.

Popoldne smo se peljali na izlet. Čez Savo smo šli. Ali tam ni nič mostu. Konji so zapeljali voz z nami na velik splav, prišel je brodnik in nas prepeljal čez vodo, ki je bila široka, vsa lesketajoča se in vsa zelena. Bregovi so se zrcalili v nji, nebo in oblaki. Pripeljali smo se čez in se peljali dalje po ozki cesti med poljem. Divje rože so cvele po obeh straneh. Grmovje je bilo vse posejano z belimi in rdečkastimi cvetovi. Vmes so dišale bele akacije, sive vrbe so kimale s svojimi dolgimi šibami, tam čez travnik je tekel zajec in na njivi je sedelo pet črnih vran. Star kmet v hrvaški noši je stopal počasi čez polje in gledal, kako bo z letino.

Prišli smo do Sotle. Plitka je bila in zavozili smo v vodo. Valovi so zašumeli okrog našega voza. Smejali smo se in se bali, da bi ne zašli v globočino in se zmočili. Sredi reke so konji malo obstali in pili.

Vladoša je sedela spredaj pri hlapcu. Strašno rada bi se bila razgovarjala z njim, vrtela se je in spraševala ga je, ali on ji ni dosti odgovarjal. Ne razume se na otroke.

Majhna vasica je ležala na desni strani. Vsaka hišica je bila ograjena okrog in okrog. Vse so bile skrite v zelenju. Tudi na dvorišču so stala drevesa. Kokoši so brskale po pesku, na klopci je sedel mlad moški in pe-

stoval otroka. Mati je na pragu rezala večjim kruh za malico.

Zadaj za vasjo so taborili cigani. Slikovito so ležali po travi okrog dveh voz. Pet konj se je paslo malo dalje. Ko smo se pripeljali mimo, so se vzdignili mali cigančki in kričali: »Krajcar! Krajcar!« Tekli so za našim vozom, da se je prašilo. Vrgli smo jim tri krajcarje. Padli so po njih. Eden je našel enega, ali drugi mu ga je vzel. Tako so se prepirali, mi pa smo se hitro peljali dalje.

Cvrčki so peli na polju, na paši so objestno skakali konji, pastirji so ležali okrog in žvižgali. Daleč se je raztezala rodovitna ravnica, vsa bogata, sočna in pisana. Tam, od koder smo prišli, so se dvigali zeleni holmi, bele vasice so se bliskale po njih, a za njimi so stali višji hribi, obsijani od sonca v dolgem, prelepem vencu. Na tej strani so bili manjši holmci, polni vinogradov, vasic, belih cerkvic in gradičev. Prelepo nedeljsko nebo se je dvigalo nad zemljo in prazničen, blagoslovljen mir je ležal nad vso pokrajino. Včasih smo srečavali ljudi. Hrvatice so hitele v svojih belih narodnih nošah, lepo izvezenih na prsih in rokavih. Majhna punčka je nesla v rokah purana, ki je bil večji od nje. Ušel je menda od doma in se potepal po poljih. Srečali smo tri dečke v dolgih, širokih hlačah, v pisanih, rdeče vezanih telovnikih z majhnimi, okroglimi klobučki na glavah. Eden se je korajžil in slišali smo ga, kako je vzdihoval: »Jaz bi se

pa tepel danes! Ali bi se rad tepel« Smejali smo se mu. Najmanjši je bil med njimi, široki beli rokavi so mu frfotali v vetru in bil je videti kakor bojevit petelinček.

Ustavili smo se pred gostilno, nekaj vozov je stalo že tam, konji so žvekali deteljo in odganjali z repom muhe. V hiši so peli dolgo zategnjeno ljudsko pesem, na pragu v soncu je sedela kuštrava punčka; okrog nje so hodile mlade račice.

Najužinali smo se in se vrnili.

Vladoša je držala bič in vajeti. Podila je rjavega Tarasa in mu prigovarjala, naj teče. Pa se ni zmenil zanjo.

Mrak je padal na polja. Zadehtelo je stotero dišav. Vsa pokrajina je dišala opojno kakor ena sama prelestna kita cvetja. Fantje so peli po vaseh, prijeten, večeren veter je zapihljal od hribov sem.

»Jutri morava nazaj v Zagreb,« sem rekla Vladoši, ko sem ji popravljala odejo, ko je šla po večerji spat.

Pretegnila se je leno po blazini. Trudna je bila in zaspala.

»Nikar še,« je rekla in trepalnice so ji padale na oči. »Lepo je na deželi. Še ostanimo!«

»Zakaj?« sem vprašala.

»Lepo je,« je rekla tiho, skoro že v snu. »In toliko pišk imajo tu,« je zašepetala ter zaspala.

Drugi dan sva odšli.

Deževalo je celo dopoldne ali, ko smo sedali na voz, se je malo razvedrilo.

Za nami je sijalo sonce, pred nami pa so se daleč doli v ravnici kopičili velikanski sivi oblaki.

In naenkrat se je vžgala prekrasna mavrica na visokem nebu.

Prelepo se je bleščala nad zelenimi holmi, nad pisanim poljem in belimi vasicami.

»Lepo je na deželi,« je rekla Vlada.

Vladoška se moži

Sporčičeva gospa, s katero živi rodbina mojega moža v dolgoletnem prijateljstvu, mi pravi nekoč: »Čudno se mi zdi, da nismo v sorodstvu. Radi se imamo res bolj kakor sorodniki. Sploh pa imam jaz tri sinove in prav imenitno bi bilo, če bi kateri od njih vzel vašo Vladoško za ženo, ko bo velika.«

»Pa bi bilo res imenitno,« sem pritrčila s smehom.

Sporčičevi imajo tri sinove: dvajsetletnega, osemnajstletnega in dvanajstletnega. Najmlajši se imenuje tudi Vladimir in zanj je snubila Sporčičeva gospa našo Vladošo. S tem Vladimirom je sploh velika historija. Ko se je rodil, so stanovali Sporčičevi v ravno isti hiši kakor starši mojega moža. Moj mož je bil takrat petnajst let star in je znal telovaditi, delati velike balone iz papirja, izdelovati rakete in druge take skrivnostne in lepe reči. Bil je edinec, a doli pri Sporčičevih je bilo otrok zadosti. In radi so ga imeli, ker se je igral z njimi, ker jih je zabaval, nosil in metal po zraku in tudi nabil — vse iz ljubezni. Ko se je rodil Vladimir, bi bil moral biti krščen po nekem imenitnem stricu in botru za Matijo. Otrokom pa to ni bilo všeč in sklenili so že zdavnaj prej, da se bo

imenoval — če bo fant — Vladimir kot moj mož — in nikakor drugače. Mati in oče sta ugovarjala, da bo stric užaljen, ali otroci so bili v večini in so zmagali. Vladimir je postal imenjake mojega moža.

Ta Vladimir je zdaj ženin naše Vladoše.

Gospa Sporčičeva je sama vprašala Vladošo o tej stvari.

Sporčičevi otroci, ki so zdaj že vsi mnogo večji kakor Vladoša, so jo povabili na obed. Kadar je Vladoša povabljen k Sporčičevim na obed, je zelo dobre volje. Sama se odpelje tja s tramvajem že takoj zjutraj. Tam dobi vse punčke, ki so ostale od deklet za spomin in so shranjene v velikem vozičku. Nešteto blazin in pokrival je tam, vsaka punčka ima nekaj oblekic in, kadar se stvari zamažejo, jih gospa Sporčičeva sama opere in zlika. Vladoša ima pravico, igrati se z vsemi punčkami in z vsemi igračkami, ki so pri hiši. Fante sme izpraševati, kolikor hoče. Pripovedujejo ji povesti in včasih se ji grozovito nalažejo, ker vse verjame. Pri obedu je vedno kaj posebnega in gospod Vladoši na čast sam prinese jagod, hrušk in drugega sadja. Zelo gosposko ravnajo z njo, Vladoši se to zdi lepo in vede se posebno spodobno. Tudi gospa jo vzame večkrat v salon, posadi si jo na divan in se z njo pogovarja. Zadnjič jo pa vpraša kar naravnost: »Slišiš, Vladoša, kaj ne bi vzela našega Vladimira za moža, ko boš velika?«

Vladoša pogleda v tla, zardi kakor osemnajstletno dekle in zašepeta sramežljivo: »O, zakaj pa ne?« Suka-la je predpasnik med prsti in čez nekaj časa pripomni-la: »Ko bo Vladimir doktor in ko bom jaz tako velika ka-kor mama, potem se pa že lahko vzameva.«

Sporčičeva gospa je v čudu obsedela. Ni se nadejala, da se Vladoša razume tudi na take stvari. »No, dobro,« je rekla in ji dala roko, »da veš, Vladoša, pri tem ostane. Samo pridna moraš biti. Če ne boš pridna, te Vladimir ne bo hotel.«

Vladoša se je šla igrat, kakor se ne bi bilo zgodilo nič posebnega. Ali na stvar nikakor ni pozabila. S staro ma-mo sta šli nekaj dni potem na pokopališče obiskat grob starega očeta. Babica se je jokala kakor vselej, tudi Vla-doša je bila žalostna. Zelo rada je imela starega očeta. Ko je bil še živ, sta se igrala skupaj in jo je učil pesmice. Prav dobro se ga spominja in ve vse, kaj je delal in govo-ril. Da bi potolažila babico, pravi: »Nikar se ne jokaj, zdaj je naš Vlado tata za vse, tudi zate.«

Babica se je nasmehnila: »On je samo vaš tata. Meni je sin, veš.«

»Oh,« pravi Vladoša, »sinovi so majhni. Vsi sinovi ho-dijo v šolo, saj vidim drugje. Naš Vlado je že doktor in, če je lahko naš tata, naj bo pa še tvoj.«

Babica je skušala razjasniti Vladoški pojme o sorod-stvu, pa je ni razumela.

»Zdi se mi, da vendar ni tako, kakor praviš,« je rekla. »Govoriva raje kaj drugega. Ali veš, koga bom jaz vzela, ko bom velika?«

»Koga?« je vprašala babica in od začudenosti pozabila na svojo žalost.

»Sporčičevega Vladimira.«

»Tega?« pravi babica in si misli, na, lepa je ta! Spomnila se je, kako jo je pred dvema letoma obiskala Sporčičeva gospa z Vladimirom. Tudi Vladoška je bila pri njej. »Pozdravi, pozdravi Vladimira,« ji je rekla takrat. »In poljubi ga lepo, dolgo se nista videla!« Vlada se je nakremžila in rekla odločno, da »nima navade poljubljanja«. Potem sta se pogovarjali s Sporčičevo gospo, ko zapazita, da Vladoška kliče Vladimira v drugo sobo. Šli sta za njima. Vladoša se je postavila pred Vladimira in nabrała šobico. »Na, če hočeš, me lahko poljubiš,« je rekla. »Kaj bi naju vsi gledali, kajne?«

Babica in Vladoša sta se počasi vračali v mesto. Babica je še vedno kimala z glavo. Pogledala je Vladoško in se začudila, kako je že velika; še nekaj let, še kakšnih deset, dvanajst in Vladoška bo odraslo dekle. Spomnila se je, kako je bila majčkена, ko jo je videla prvokrat. Toliko, da je stalo na tleh! Spomnila se je tudi sina. Odrasel mož je danes, družino ima in vendar je bil nekoč tako majčken. Tako živo se še spominja, kako ga je nosila na rokah, kako se je prvokrat zasmel. Življenje hiti,

hiti. Naenkrat bo minilo deset, dvanajst let in Vladoša pojde z dolgimi krili po ulicah, mladi gospodje se ji bodo odkrivali in nekega dne bo nevesta . . . Sporčičev Vladimir je star dvanajst let, v tretjo šolo pojde . . . Vladoški je pet, pravzaprav zakaj ne?! Vse se lahko zgodi, Vladimir je priden in prikupen dečko, nekoč bo gotovo pošten in ugleden mož . . . Tako misli babica.

»Kaj pa tako molčiš?« vpraša Vladoša. »Ves čas si tiho. Kaj razmišljaš?«

»Življenje je jako naglo,« pravi babica, »tega zdaj še ne veš. Ali ko boš večja, boš videla, kako vse prihaja in odhaja. Veš, Vladoša, Vlado, vaš tata, je bil tudi nekoč majhen, v vozičku je ležal, tako je bil majhen.«

Vladoša se zasmije. »Takrat še ni imel brk in brade, kajne? Ravno tak je bil kakor drugi majhni otroci?«

»Ravno tak.«

»Čudno,« pravi Vladoša in si ne more prav predstavljati, kako je bilo vse to takrat.

Babica razmišlja dalje. Kdaj je vpisala Vlada v šolo? Kakor včeraj je to in glej, danes gre njegova hčerka ob njeni strani, razgovarja se z njo, kakor se je razgovarjal on. Ravno tod se je tolikrat sprehajala z njim, ko je bil majhen. Sava se blešči v ravnici za mestom. Vse je, kakor je bilo, in vendar vse drugače. Babica pogleda Vladoški v oči; ravno take so, kakor jih je imel sin v teh letih.

»Zakaj si si pa izvolila ravno Sporčičevega Vladimira?« praša Vladošo.

»Tako. Ugaja mi. In Sporčičeva gospa me je sama vprašala, če ga hočem.«

»In on, kaj je rekel on?«

»Nič. Ga nisva nič vprašali.«

»In če te ne bo maral?«

»Oh, zakaj me ne bi maral?! Še vesel bo,« pravi Vladoška in vrže žogo v zrak. Padla je daleč tam na sredo travnika. Vladoška je tekla za njo po travi, babica pa je postala na stezi in življenje se ji je zdelo čudno. Nič ne moreš reči. Vse se lahko zgodi na svetu. Včeraj še je bila mlada deklica, ki se je žogala na trati, danes pa je vdova, lasje sive in vnukinja se igra pred njo.

Sonce je zahajalo, zardečilo se je mesto v dolini, od gora sem je zapihal veter.

»Domov, Vladoša!« je rekla babica, jo prijela za roko in počasi sta odšli v mesto.

Dogodbice

Zadnjič, ko je bil v Zagrebu vsesokolski zlet, nas je obiskal star znanec in dober prijatelj. Pokazali smo mu seveda tudi našo Vladošo. Rekel je, da je zelo zrasla zadnjega pol leta, kar je ni videl. Takoj mi je pošepetala na uho: »Povej mu, da sem šla na zadnjem izletu štiri ure peš, povej mu, da imam prstan (kupila sem ji ga na sejmu za 8 krajcarjev) in povej mu, da sem imela tramvajsko karto, ki je stala tri goldinarje, kakor za velike ljudi.« Ta tramvajska karta me je takoj spravila v slabo voljo. Ko sem jo šla namreč kupovat, sem mislila, da velja tri krone, ali kar je napisano, je napisano, vzeti sem jo morala in plačati šest kron. Tudi sem si mislila, kaj bi se punče bahalo po nepotrebnem, zato sem rekla naglas: »Rajši povej, draga moja, da si prišla zadnjič vsa zamazana domov, ker si sedla v novi beli obleki pri babici na vrtu v pehar z borovnicami, povej rajši, kako ti je bilo slabo, ko si se najedla zelenih češpelj, ki sta jih s sosedovim Pepetom nakradla na ne vem katerem vrtu, povej rajši, da te je tisti Pepe hvala bogu imenitno premikastil, ker si ga iz same objesti udarila! O, draga moja,

to so litanije, to, s tem se bahaj! In potem, vse si pozabila, češki ne znaš več, računati ne znaš, nič ne veš!«

Vlada je zardela in zbežala na verando.

»Zakaj jo tako ponižuješ?« me je vprašal znanec.

»O, že vem zakaj,« sem rekla. »Kaj naj pustim, da mi zraste čez glavo?! Tam, kjer ni treba, tam ima že pamet, drugje pa ne!«

»Eh, kaj bo otrok!« jo je branil.

»Da, da, otrok, kakšen otrok!« sem vzkliknila. »Kaj mi je naredila danes teden. Šli smo v park na sprehod in, ko smo bili trudni, smo šli na pristavo, si naročili črnega kruha in kislega mleka ter sedeli pod smrekami zadovoljni in dobre volje. Vlada je bila tisti dan prav pridna, zato sem jo tudi pred vsemi hvalila. Pojedla je dve skodelici mleka in jaz sem ravno rekla, da je lepo, da je, kakor se spodobi, in da je gotovo le zato tako zdrava videti, ker je, kakor ljudje jedo. Dogodi se namreč, da iz same raztresenosti in igravosti pozabi na jed; vedno moramo paziti, da poje zjutraj zajtrk in žemljo. Vlada se je zasmejala in moram reči, da se mi je od same materske ošabnosti zganilo srce. Oči se ji svetijo kakor dva diamanta, lica žare, drobni nosek stoji prav gosposko sredi obrazka, čelo je visoko in pametno, bradica je ljubka in okrogla, res lep otrok. Nasmehnem se nečimrno — in katera mati se ne bi? Vse, vse se rade malo pobahamo s svojimi otroki. Ali moja nečimrnost je bila takoj ka-

znovana. Malo pogledam proč v razgovoru in, ko se zo-
pet obrnem k Vladi — kaj ugledam?! Z obema rokama
se frklja nesrečna ščiplje v lica!

„Za božjo voljo, kaj pa počneš!“ pravim ogorčeno.

„Ščipljem se,“ pravi nedolžno.

„Zakaj vendar?“ vprašam.

„Zato, da bom rdeča!“

„Zato, da boš . . .“ Ne, ne, to je pa že preveč! Če bi bila
stara recimo sedemnajst let, bi človek to še razumel, ali
ta — oprostite! — smrklja ima pet let in pol! Kar sapo mi
je vzelo.

Vlada pa je porabila priliko, skoro užaljeno skomigne
z ramo in pravi: „Zakaj se pa jeziš, mama? Kaj naj pa na-
redim? Vedno se jeziš, kako sem zelena, no, pa sem si
mislila, malo se bom vščipnila, pa bom rdeča . . .!“

„Nikoli več! Takoj obljubi, da nikoli več!“

Obljubila mi je končno, čudeč se, zakaj sem tako raz-
burjena.«

Moj znanec se je smejal, jaz pa sem ga strašila: »No,
čakaj, ko se oženiš in boš imel otroke, se ne boš smejal!«

»Zakaj se ne bi?« je rekel. »Povej, ali boš kaj napisala
za to številko ‚Domačega prijatelja‘ o njej?«

»Bi že,« pravim. »Ali premalo gradiva imam. To je,
gradiva bi že bilo, samo težko se piše o tem.«

»Zakaj?«

»No, oprost, ali spadajo na primer uši v literaturo?«

»Kakšne . . .?!«

»Vladine.«

»No veš, če so Vladine, potem se tudi o njih lahko piše,« se zasmije znanec. »Verjemi, moji materi bi bilo dolgčas, če ne bi bilo nič o Vladoši v ‚Priatelju‘. Kar piši. Kakšna pa je pravzaprav ta zgodbica?«

Pripovedovala sem mu, kako sem poslala Vladošo za deset dni k prijateljici na kranjsko stran. Rekla sem ji, da je naše dekle samostojnega mišljenja, da se samo obuva, umiva in češe in da ne bo imela dosti dela z njo. Skakati naj jo pusti, kolikor ji drago, in tudi na vasi naj se igra z drugimi otroki, da se bo naučila slovensko govoriti in da postane demokratična. Ne bi namreč rada, da bi postala naša Vlada ena tistih mestnih cvetlic, ki mislijo, da morajo biti od kmečkih ljudi vedno po dva metra daleč.

Prijateljica mi je pisala takoj prve dni, da so se vse moje želje glede Vladoše spolnile, da pozna vse otroke v vasi in da si je izvolila dva posebna prijatelja: enega črnega in enega belega Franceljna, eden ima namreč črne, drugi rumene lase. Pisala mi je, da hodi z mežnarjevimi fantom zvonit in da se vselej obesi na vrh, tako da jo vzdigne visoko od tal, da zna čez plot plezati, raz lestvo skakati, žvižgati in druge take umetnosti. Tudi to mi je bilo všeč. Prosim vas, kakšni so to otroci, ki ne znajo takih stvari, kakšni so otroci, ki nimajo nikoli razbitih

kolen, opraskanega nosu, kakšnega trna za nohtom?! Eh, strahopetci so, polizanci brez kosti in krvi. Otroci morajo imeti korajžo in včasih morajo biti malo pobiti, opečeni in tako dalje.

Čez deset dni smo prišli po Vladošo. Najprej se mi je pohvalila, da ji je dala prijateljica čisto nov kos mila za umivanje, povedala mi je, da je vsako jutro naredila strašno veliko pen, da ima čist vrat — naj le pogledam, da je napravila prijateljica zvečer omlete, ki so bile namazane s kompotom za ped debelo, da so na vasi otroci jako kratkočasni, da jedo prašiči samo kuhano jed, konji pa deteljo in oves, in še mnogo drugih zanimivih stvari. Ko smo se poslovili, je vsem obljubovala, da jim bo poslala razglednice.

Po poti je bila vedno z rokami v laseh, tako dolgo, dokler se nisem spomnila in vprašala: »Kaj ko bi . . .«
»Oh, ne,« pravi, »to bi se poznalo.«

Kljub temu sem še tisti večer pogrnila na stol bel papir, posadila malo na pručico in pregled je opravičil mojo sumnjo — sijajno. Vlada jih je štela, zdelo se ji je imenitno, da jih ima toliko, in vselej je zagnala vik in krik, kadar se je število povečalo . . . Ni se jim poznalo, ali jih je našla od »ta belega« ali od »ta črnega« Franceljna . . .

Odtlej sva imeli vsak dan zabavo. Vlada se je namreč pri tem poslu vedno imenitno kratkočasila in zelo ji je

bilo žal, da je ta lov od dneva do dneva vse bolj pojemal . . . Včasih je bila naravnost duhovita. Med tem smo ji kupili nov klobuk. Ko ga je imela prvokrat na glavi in se vrtela z njim pred ogledalom, mi je rekla: »Mama, danes bodo pa moje uši zelo elegantno pokrite . . .« Ko so čez kakih deset dni popolnoma izumrle, je rekla ironično: »No, da, zdaj je vse na razstavi, pa so še moje uši odšle tja.« Tiste dni so tukaj namreč odprli lepo in zanimivo gospodarsko razstavo, ki si jo je tudi Vlada ogledala. Doma smo se ji smejali in šele potem, ko me je strašno osramotila, sem ji zagrozila, da bo morala klečati pet ur skupaj, če še enkrat izpregovori to besedo.

Šla sem namreč obiskat prijateljico. Tam je bila tudi neka precej opravljava dama, ki trdi, da taka ženska, ki piše, ni za nič. Rada sem jo dražila, da znam kuhati, da celo šivam, klobuke popravljam in delam druge take zaslužne stvari. Ali to je to damo, ki sama ne dela pod milim bogom nič, ki ima kuharico in sobarico, še bolj ujezilo in rekla je, da ženska, posebno če je omožena in ima otroke, ne sme za nič na svetu sukati peresa, pisati novel, črtic ali celo člankov. Skoro sprli sva se takrat, pozneje pa nisva nikoli več govorili o tem in, kadar me je srečala, je je bila sama vljudnost. Prijela je Vladico za roko, jo pobožala, vprašala, če ji je oblekico »mamica« naredila, jo pohvalila, da je pridkana, da je zrasla itd. »O

ti, sladko dete!« je vzdihovala. »Povej no kaj novega, mucika!«

Vlada se je zasmejala, zatleskala z rokami in radostno zavpila: »Oh, gospa, ne veste, kako je bilo to imenitno, imela sem strašansko veliko uši — stra-šan-sko!« Široko je odprla oči, nagnila glavo vznak in še enkrat ponovila: »Na vsakem lasu je bila po ena, je rekla mama.«

Samo pomislite! Oči omenjene dame so se zmago-slavno zasvetile, ustnice so se škodoželjno in porogljivo nasmehnile. »Oh, ali je mogoče?!« je prišlo tenko in zbadljivo iz njenih ust.

Prepričana sem, da je še tisti dan hitela raznašat to novico, da je vsakomur povedala, kakšna ženska sem, kakšna mati: »Da, njeno hčerko je mrčes skoro ugonobil, pomislite, ubogo dete! . . . «

Jaz bi bila Vladošo najrajši nabila, pogledala sem jo neizrečeno hudo, ali spak ni ničesar razumel in je spredil položaj še bolj: Prišla je k meni, me pobožala in rekla: »Ali, mama, nikar me tako hudo ne glej, jaz te imam v resnici rada.«

To me je streznilo in zasmejala sem se. »Verjemite mi, gospa,« sem rekla dami, ki ne ljubi žensk, ki pišejo, »verjemite mi, dobro je in koristno, da imajo otroci vsaj enkrat v svojem življenju uši. Saj veste, jaz sem za enakost,

in bogme, tudi ušivci so ljudje po božji podobi ustvarjeni.«

Pripovedovala sem celo to dolgo povest našemu znancu. Odšli smo na verando, kjer smo gledali, kako vzhaja jesenski mesec velik in krvav izza gozdiča na obzorju. Sanjava luč se je razlila po nebu in po zemlji, v drevju je zašepetal večerni veter.

»Kar napiši to v ‚Prijatelja‘,« mi je rekel znanec, zato se, dragi bralci, ne jezite name, ampak nanj, če vas dolgočasim.

Mogoče se mi godi z vami, cenjeni bralci in drage bralke moje, ravno tako, kakor se mi je z Vladošo včeraj zvečer, ko sem jo vzela v gledališče.

»V dramo jo vzemi,« je rekel moj mož, »h kakšni burki, to ji bo všeč.«

»Peljala jo bom k opereti, petje ji bo gotovo ugajalo.«

In res sva šli. Najprej je hotela vedeti, če je tisti gozd na odru pravi gozd, če raste. Rekla sem, da je vse naslikano, in to ji ni bilo všeč. Potem sem ji povedala, da oni mladi gospod z brčicami ni gospod, ampak gospodična. »Kako pa naredi, da ji brke tako hitro zrastejo?« me je vprašala. Potem je rekla za prvega ljubimca, ki si domišlja, da je najlepši človek na svetu, da je ženska. »Ne, moški je,« pravim, »saj vidiš, da je oblečen v moško obleko in ima moški glas.« — »Pa je vendar ženska,« je trdila. »Moški ni nikoli tako lep. Tudi je grdo, če je moški

tako lep!« Potem se je zamislila in čez dolgo časa me je vprašala: »Povej, mama, ali so to pravi ljudje? Kaj ni to vse narejeno? Jaz vem, da so stroji jako pametni.« Pogledala sem potem igralce, ki so se v neki neumni opereti vrteli na deskah sem in tja, zvijali se in smejali nenaravno in narejeno, in uvidela sama, da Vladoša ni mogla biti navdušena za te ponarejene ljudi. In še, ko sva odhajali, je rekla: »Ne vem, mama, ves čas mislim, ali je bilo lepo ali ne . . . Morebiti je bilo pa vseeno vse narejeno. Saj veš, kako so stroji pametni. Ali veš, kako je tisti v kavarni zadnjič govoril? Celo nemški je znal . . . «

Večerni sprehodi

Lepo je zdaj tu gori pri nas. Po bregovih se spremeni-
njajo barve, vedno večji razgled se širi naokrog, list-
je odpada in skozi gole, suhe veje vidiš daleč dol čez me-
sto po veliki savski dolini. Na nasprotnem hribcu se pri-
kazujejo hišice vedno bolj iz grmovja in drevja, ki jih je
poleti skoro popolnoma skrivalo. Po vrtovih je le še ne-
kaj dreves pokritih z listjem. Popoldne, kadar sije jesen-
sko sonce, se sveti Sava kakor srebrna nit v modri dalji,
v dolinici pod nami se zelene travniki, a njive med nji-
mi so puste in rjave. Vrtovi so goli, samo tam na sosedo-
vem vrtu stoji višnjevo drevo, pokrito z rdečim listjem,
tam na nasprotni strani sta dva kostanja rumena kakor
zlato. Kadar pada sonce daleč za modrimi gorami v za-
ton, zatrepeta vse naokrog v čudoviti luči, lica ljudi so
svetla in rožasta, žareči odsevi padajo od gorečih obla-
kov na zahodu dol na zemljo po hišah in cestah. Vedno
mehkejše postajajo barve, nežnejše, bolj blede in, ko se
odmaknejo oblaki od gor, ostane na nebu le še široka
rumena svetloba, a daljni modri vrhovi hribov so še
dolgo obrobljeni z ozkim rdečim trakom.

Takrat gremo z Vladošo na sprehod. Zdaj so popoldnevi kratki in, dokler je dan, je opravila vedno dovolj, v mraku pa je zunaj lepo. Samo nekaj hiš in že smo pred mestom. Na naši strani je bregovito in, kolikor više greš po samotni beli cesti med neštevilnimi vinogradi proti gozdu, tem lepši razgled je naokrog. Na desno in levo se odpirajo samotne doline in zdi se ti, da si kje daleč na deželi v lepem, mirnem in samotnem kraju. Vladoša teče pred nama, midva z možem se pogovarjava, na nebu se vžigajo prve zvezde. Oblaki črnijo, svetloba hitro ugaša, nebo se temni, vedno več zvezd se prižiga v neizmernih višavah, vedno svetlejše so, bolj zlate. Stopamo še vedno dalje po beli cesti v mrak. Vselej, kadar greva tako z možem po cesti za Vladošo, vselej se nama zgane nekaj v srcih in vselej začne eden od naju isti razgovor.

»Ali se ti ne zdi, da Vlada jako raste?«

»Gotovo, glej, kako ji je ta oblekica kratka.«

»Naenkrat bo velika kakor ti ali jaz,« pripomni on ali pripomnim jaz in zamisliva se v prihodnost.

In potem se spomniva Vlade, kako je bila smešna in dražestna, ko se je učila hoditi od stola do stola.

»Kakšne debele ročice je imela in nosek, smešen in srčkan.«

Dolgo molčiva. In potem pokličeva Vladošo, on ali jaz.

Vladoša trga rože ob cesti. V temi in v pusti jeseni, ko sicer človek niti podnevi ne najde rož, jih dobi Vladoša ob cesti, v kaki grapi, na kakšni pusti, posušeni tratini. Vselej prinese lep šopek domov z vsakega sprehoda. Kakšno suho vejico odtrga, nekaj zelenih trav, kakšno, skromno zapoznelo obcestno cvetlico in vendar je šopek lep in ubran.

Vsa zadihana pride, roke so ji mokre in mrzle od večerne rose, ali v pesti stiska svoje vejice.

»Kaj je?« vpraša.

In ji rečem jaz ali pa moj mož: »Nič ni, Vladoša, poljubi me.«

Vladoša stopi na prste in naju poljubi.

»Z nama pojdi,« pravim in potem gremo vsi trije dalje v hladni, temni in tihi večer.

Visoko na nebu se zaziblje zlata zvezda in zdrkne dol v temo nad gorami. Zlat sled se zablešči za trenutek na črnem nebu in ugasne.

»Zvezda se je utrgala,« reče Vladoša.

»Utrnila se je,« jo popravim. »Zvezde niso pribite niti privezane. Velike so kakor zemlja in še večje.«

In začela sem ji pripovedovati o veličini in neizmernosti tega čarobnega zvezdnatega sveta nad nami. Mislila sem, da temno sluti silo tega skrivnostnega, neizmerne svetovja. Če sem obmolknila, je rekla šepetajoč: »Še pripoveduj!« in pripovedovala sem ji neumor-

no dalje. Šele čez dolgo časa me je prekinila z vprašanjem: »In so zvezde še večje kakor jaz?!«

Z možem sva se zasmejala.

»Oh, ali si neumna!« sem rekla, a moj mož je zagodrnjal: »In ti tudi, draga moja.«

Skoro sem bila razžaljena, potem pa sem se obrnila in stekla nazaj po poti: »Vlada, lovi me, pozno je že, domov!«

Doli pod nami malo v stran je ležalo mesto. Tema je bilo povsod, le luči so se svetile kakor bele pičice na črni tkanini. Nad glavnimi ulicami je stal v zraku bled, svetel odsev, daleč pred mestom sta se umikali dve rdeči očesi v temo, včasih so se vžgale nad lokomotivo iskre kakor vroč, goreč dih čudne, skrivnostne pošasti. Dolgo sva tekli z Vlado po cesti, se smejali in dražili z glasnimi klici. Ustavili sva se pred samotno vilo in čakali na mojega moža. Skozi okno se je videlo v prijazno sobo. Velika svetilka je gorela nad mizo, na kateri so stali krožniki, pripravljene za večerjo. Ali nikogar ni bilo v sobi. Dolgo sva čakali, da bi kdo prišel.

»Lepo stanujejo,« je rekla Vladoša.

»Gotovo so mirni in srečni ljudje, glej, kako je soba prijazna.«

Vrata so se odprla in v sobo sta stopila star gospod in belolasa gospa. Gospa je vodila za roko lepo, mlado dekle. Starca sta jo posadila medse. Gospa ji je pogladila

lase, gospod ji je potrkal na ramo, oba sta se ji smehljala prijazno in dobrotljivo. Stara služkinja je prinesla večerjo in starca sta stregla deklici, kakor da je majhno dete ali kakor da je bolna. Ali dekle ni bila videti bolna, njena lica so bila cvetoča, cela njena prikazen je bila kakor cvet mladosti, lepote in zdravja. Morala sem pomagati Vladoši na plot, da bi bolje videla to prelepo deklico.

»Dala bi ji vse svoje rože,« je rekla Vladoša.

»Jezili bi se, ko bi vedeli, da jih tako opazujeva,« sem se spomnila in hotela vzeti Vladošo dol s plotu ter odstopiti.

»Nič se ne bi jezili, saj jih ne gledava grdo,« je odgovorila Vladoša in se še trdneje oprijela za plot.

Takrat je prišel moj mož za nama. »Nikar ne glejta noter,« je dejal. »Neprijetno bi jim bilo, če bi vaju opazili.«

In snel je Vladošo s plotu.

»Tako so nama všeč vsi trije in ta deklica je prekrasna. Ali jih poznaš?« sem vprašala.

»Po pripovedovanju vem, kdo so,« je rekel mož. »Stari gospod in gospa sta zelo nesrečna. Štiri otroke sta imela, tri sinove in to hčer. In vsem se je zmešala pamet, tako okrog osemnajstega, dvajsetega leta. Dobro so se učili vsi, pridni so bili, a kar naenkrat je začel najstarejši pobešati glavo, vse bolj zamišljen je bil, tih, ogibal se je tovarišev in ljudi. Potem so zdravniki prepovedali, da bi

hodil v šolo. Poslali so ga daleč v neko zdravilišče, ali bolezen je napredovala, namesto da bi se zboljšala. Prišel je domov še bolj plašen in žalosten. In nekega dne so ga našli pod vlakom, vsega strtega in pomendranega. Enako se je začelo pri drugem bratu in pri tretjem. Samo da so starši še bolj pazili na oba, da jih niso pustili niti koraka samih. Hčerko, ki je bila takrat stara osem let, so poslali k neki bogati daljni sorodnici v Dalmacijo, da bi tam odrasla. Srednji sin je umrl doma v materinem naročju, kaki dve leti pozneje, a tretji je utonil pri kopanju. Pravili so, da po svoji volji. Hčerka je bila zdrava do šestnajstega leta, vesela je bila in prikupna. A potem je prišlo tudi nadnjo. Starši so hodili z njo po svetu k slavnim učenjakom, popotovali z njo po Italiji in šli v Egipt, da bi se razvedrila, a pamet ji je ugašala kakor svetilka, kadar ji primanjkuje olja. Vedno je zamišljena v neke misli, kdo ve kakšne; gospod in gospa se bojita zanjo, strežeta ji, varujeta jo, a vendar o gospe pripovedujejo, da prejoka cele noči, boji se za hčer, da ne bi umrla nenadoma, boji pa se tudi, da ne bi preživela staršev in ostala sama na svetu, odvisna od tujih ljudi. V družini je bila bolezen in prišlo je na otroke. Tako živijo zdaj vsi trije v tej vili pred mestom.«

Vedno bolj smo se bližali mestu. Prva svetilka je stala na ovinku in doli pod nami so se svetile križem kražem dolge vrste razsvetljenih ulic.

Mislila sem na samotno vilo, na prijazno sobo, na starega gospoda, na sivolaso gospo in na lepo, cvetočo, mlado deklico in čudno me je zazebljo v srcu.

Poklicala sem Vladošo k sebi in jo čvrsto držala za roko. Nikdar se ne bojim, da bi mi zbolela in umrla, ta večer pa me je prevzel čuden, pritajen strah.

Stopila sem v prodajalnico, da kupim nekaj malega za večerjo. Ko pridem ven, je stal moj mož sam pred vrati.

»Poslal sem jo naprej domov z naročilom, naj prižge služkinja svetilko v sobi. Moram ti povedati, kaj sva se pogovarjala, medtem ko si ti kupovala. Vladoša mi je pravila nekaj o nekakih igračah, ki jih je videla pri svoji prijateljici, o nekakšni punčki z zlatimi čeveljčki in o takih stvareh. Nisem niti poslušal, kaj vse je pripovedovala, samo tako iz dolgega časa sem rekel: ‚E, saj ni res, kaj boš pripovedovala.‘

Ona pa se je potrkala po prsih: ‚Prav po svoji duši ti povem, da je res!‘

‚Kaj boš tako govorila,‘ sem dejal, ‚premajhna si, pa niti ne veš, kaj je to duša.‘

‚O vem, kaj bi ne vedela.‘

‚No, povej!‘

‚To je tako,‘ pravi Vladoša, ‚kadar je človek dober in pameten, ima dušo, drugače pa ne.‘

‚Kako si to misliš? jo vprašam začudeno.

„Na primer,“ — Vladoša pravi pri vsaki priložnosti »na primer« — „če sem poredna, če ne ubogam in če kaj naredim, pa mi pravi mama: Vidiš, kakšna si, niti srca nimaš niti duše.“

Nekaj toplega, prisrčnega me je spreletelo. Tiho sem se nasmejala in moje srce je bilo zopet veselo. Na nočnem nebu so stale zvezde in naša okna so se posvetila iz teme.

»Vladoša je že doma,« sem rekla in pohitela sva proti naši hiši.

Manira, šola, bolezen in druge zgodbe

Z Vladošo imam zdaj mnogo posla. Velika je že — čas, da se nauči manire. Kadar greva skupaj kam na obisk, ji še pred vrati ponovim vse svoje dobre nauke: »Pozdravi, ko stopiš v sobo. Ne sedi na divan, za otroke so stoli. Če nas pogoste s čajem in kolači, ne vzemi najlepših in največjih koščkov; če ti ni kaj všeč, molči. Da ne boš zopet rekla, da je potica neslana ali da je mleko prismojeno! To se doma lahko reče, drugod pa ne. Sploh, drži jezik za zobmi. Ko si bila majhna, si lahko govorila marsikaj brez zamere, zdaj hodiš v šolo, zdaj moraš že paziti na to, kaj zineš. Vidiš, gospa Dolfetova se jezi nate in name, ker si ji rekla, da je videti kakor naša babica, — a njej je šele dobrih trideset let. Ljudje so občutljivi in zakaj bi jih človek žalil po nepotrebem.« — Tako jo poučujem, potem pozvoniva. Pri dobrih znancih je prijetno. Jaz poiščem gospo, Vladoša se družijo z otroki in četudi ni ravno vzor dobro vzgojene punčke, stvar ni natančna — ali pri tujih, pri tistih, kjer se delajo »vizite« v najlepši obleki in z najboljšimi manirami, — pri takih je stvar drugačna. Hvala bogu, v take »vizite«

greva z Vladošo samo nekajkrat na leto, — mož se že potuhne s kakšnim izgovorom. — Posade naju v salon in vsi se neizmerno dolgočasimo na manj ali bolj modernih foteljih. Pogovor je pust in prazen, Vladoša molči, po mojem nasvetu, vztrajno in vdano. Čez dolgo časa se oglasi: »Mama, jaz sem vse preštela. Gospa ima pet muzic, dvaindvajset slik, sedem ur, pet svečnikov in šest zrcal . . .« in ponosno pokaže z roko okoli po salonu, ki postane naenkrat smešen in neokusen kakor skladišče trgovca s pohištvom . . .

»O, vaša mala zna že šteti,« se nasmehne gospa prisiljeno ljubeznivo, misli pa si: «Smrklja nespodobna, ne sluha ne duha o oliki!»

Vem, kaj si gospa misli, nerodno mi je in brez potrebe zardim. Vladoša pa zakliče: »O, zmotila sem se, ur je osem!«

Poslovim se, gospa naju spremi do vrat in na stopnicah zastonj pridigujem Vladoši, naj drugič ne šteje, če je nihče ne prosi. — Gospa je vplivna starejša dama, za naše društvo je imela vedno darežljivo roko — ali občutljiva je neizmerno. Otrok ni imela in vem, pri prvi odbovi seji, pri kateri me ne bo, bo rekla z važnim glasom: »O, gospa Zofka je jako delavna, pametna je, le otrok ne zna vzgajati! Ta njena mala je nesramna frklja, predrzna, da je strah!«

In to ni res, resnično ne! Nič ne morem za to, če Vladoša zdaj neprenehoma šteje, bere in piše, tako rekoč ponoči in podnevi.

V šolo hodi in česar koli se tam uči, vse se ji zdi imenitno in važno. Zadnjič jo je povabila neka deklica iz sosedstva domov. Njeni starši imajo lepo vilo; veža je pobarvana modro. Vladoša je šla. Na verandi pred vežo so sedeli punčkini starši, ali Vladoša jih ni pozdravila, čeprav ve, da se to spodobi. Vprašali so jo to in ono, ona pa je molčala. Vprašali so jo, kako ji je ime. »Kredo mi dajte,« je dejala in nič »prosim«. Še »dober dan« ni rekla.

Dali so ji kredo. Šla je v vežo in napisala na steno z velikimi abecedarskimi črkami: »Vlada Jelovšek, I. razred.«

»Tako mi je ime,« je rekla in potem je postala zgovorna, kar je sploh njena navadna lastnost.

Pozneje sem se tudi jaz seznanila z družino. Ko sem jih obiskala, sem videla v veži Vladošine čačke — verjemite mi, ne v svoje veselje.

»To je Vladošina vizitka,« so mi rekli in popisali njen prvi nastop v svoji hiši. — Doma sem jo potem poučevala, da se po stenah ne čečka, posebno v tuji hiši ne. »O,« je dejala Vladoša, »videla sem dečke, ki so risali možice na vojašnico in še z ogljem.«

Odkar hodi Vladoša v šolo, se je jako spremenila. Samostojna je in samozavestna. Včasih pride k moji pisalni mizi, pogleda, kaj pišem, pa me pohvali: »Oho, že enajst strani! Danes smo pridni, mama.« Če mi delo ne gre od rok, se namrgodi: »Aha, danes ni nič!« Potem se nasloni na mizo in ogleduje moj rokopis.

»Ti vse debelo pišeš in, če se zmotiš, pa kar prekrižaš. V naših zvezkih ne smemo ničesar križati. — Ali je to težko, pisati za knjige in za časopise? . . . Kar zmišljuješ se, kajne? — No, ko bom jaz velika, bom pisala še več kot ti. Jaz si lahko zmislim. Kar oči zaprem, pa si kaj zmislim.«

»O,« pravim jaz. »Zmisliš si pa res imenitno, kadar si v sili. Lagati znaš, da je sramota! To je nekaj čisto drugega. Tega ti ne bodo tiskali.«

»Pa se nočem zlagati, mama. Včasih me kaj vprašaš, pa se mi usta zlažejo. Kar tako. Samo se naredi.«

»Da, in potem lažeš po pet dni skupaj,« pravim. »Kolikokrat si že klečala, pa nič ne pomaga.«

»O, ali sem se ti danes že kaj zlagala?!« vpraša razžaljeno. »Niti za pičico ne.«

»No, no, do noči bo že kaj prišlo. Ampak to ti povem, da bo hudo, če se tega ne odvadiš. Laganje je nekaj strašno zaničljivega — zaničljivega, razumeš?!«

Ta beseda ji ne ugaja, vse laglje prenese, — ali če ji pravim, da jo zaničujem, ji gre to do živega.

»Ti, mama,« me vpraša naenkrat, »ali je tata bolj učen, kot si ti?«

»Precej bolj,« pravim jaz. »On je doktor.«

»Doktorji so jako učeni?«

»Kakor se vzame.«

»Teta Zdenka je zdaj tudi doktorica?«

»Da, ona je zdaj tudi doktorica. Ali ona je drugačen doktor, kakor je naš tata.«

»Zakaj?«

»Tako. Ona je doktorica za šole, tata je pa doktor za bolnike. Ona uči.«

»Jaz bi bila rajši doktorica za bolnike.«

»Če boš dvajset let hodila v šolo in se učila, pa mor-da boš.«

»Dolgo je to,« meni Vladoša.

»Dolgo.«

»Potem bi imela toplomer in bel predpasnik z rokavi. Meni se zdi, da je jako imenitno, če je človek učen.«

»Imenitno je.«

»Zdaj grem v kuhinjo. Kavobom zmlela,« si zmisli in odhiti.

Čez nekaj trenutkov se pokaže njena glava zopet med vrati: »Barica lupi krompir. Ali lahko pomagam?«

»Pomagaj!«

»Ali lahko enega pojem?«

»Pojej!« Vrata se zapro in jaz imam mir.

Toplo mi je v duši in prijetno. — Ljudje božji, Vladošo imam zelo rada, zelo! Niti vedela nisem, da jo imam tako jako rada, ali februarja meseca je bila bolna in od takrat vem, da bi bila velika nesreča zame, če bi jo izgubila. Imela je nevarno pljučnico, cel mesec je ležala in deset dni ji je bilo zelo hudo. Takrat, ko je bila bolna, nisem nikdar mislila, da bi mogla umreti, in nič se nisem bala. Ležala je, ličeca je imela rdeča in očke svetle od vročice. Večkrat se ji je bledlo, vpraševala me je, če sem naredila nalogo, če vidim tičke na stropu in če se res vozimo po morju, ko se vse tako ziblje in ko nekaj tako šumi. »Morje šumi, mama, morje šumi,« je govorila. »Slišiš, kako pojo:

*Barčica po morju plava,
drevesa se priklanjajo.«*

Glasek ji je ohripel, zajokala je. Pritisnila je roko na prsi in rekla:

»Tukaj me boli, vidiš. Kje je tata? Reci, naj mi da pravo medicino, pravo!«

Tata je bil v bolnišnici. Ali opoldne je prišel domov in sedel celo popoldne pri Vladoši, tudi ponoči je on čul pri njej.

Stara mama je hodila vsak dan k nam in jokala pred Vladičino sobo: »Ubogi otrok! Kaj bo, kaj bo?!«

Moj mož se je držal trdo. »Nič ni takega, samo paziti moramo. Nikar mi je ne razburjajte! Če boš jokala, mama, ne smeš noter.«

Babica si je obrisala oči, nategnila obraz na smeh, potem je celo dopoldne sedela pri Vladoši in ji pripovedovala o zajčkih, o mladih mačkicah in o kokošji družini, kjer so imeli petnajst pišk. Sproti si je izmišljevala vedno nove povesti. Vladoša je mirno ležala in poslušala. Poslušati je smela, samo govoriti ni smela nič. Vsako uro smo jo čez prsi in pleča na novo zamotali v hladne ovitke, dobivala je zdravila, jesti pa nič drugega ko mleko, malo sadnega soka, nekaj žlic čaja ali vina.

Ne vem, kako je bilo to, ali prav nič se nisem bala zanj. Kar nič nisem mislila, da bi mogla umreti. Lepo se mi je zdelo, da je tako potrpežljiva in poslušna. Karkoli je tata rekel, vse je do pičice ubogala. Kadar smo ji menjavali mrzle ovitke, je včasih tožila, da jo mučimo; naj jo pustimo pri miru, da jo strašno boli glava.

»Moramo,« sem dejala, »saj si slišala, da je rekel tata, da moramo.«

In koj je bila tiho, nič ni tožila. Pozneje je sama zahtevala. »Mama, ura bije, previj me!«

Včasih zvečer me je zaskrbelo v srcu, vprašala sem moža: »Povej po pravici, ali je nevarno!«

»Kakor se vzame,« je odgovarjal. »Paziti moramo, to je edino. Ali bati se ti ni treba nič.«

In zopet sem bila mirna, strah je izginil iz srca.

Šele potem, ko je Vladoša popolnoma ozdravela, mi je povedal, da je bila nevarnost večja, kakor je priznal meni in svoji materi. »Neko noč sem mislil že kar za gotovo, da bo umrla.«

»In niti poklical me nisi?! Pustil si, da sem spala v svoji sobi.«

»Bolje je bilo tako. Jokala bi bila, vsa bi bila razburjena; če bi te bil prebudil, bi bila razburjala mene in malo, ti pa veš, da je mir za bolnika prva in najvažnejša stvar.«

In čudno, zdaj šele, ko je Vladoša popolnoma zdrava, ko že zopet hodi mesec dni v šolo, zdaj moram vsak čas misliti, kako bi bilo zdaj strašno in žalostno, če bi nam bila umrla. — Kako tiho in mrtvo je vse, ko je v šoli! — Nikoli več ne bi sedela v moji sobi na svojem malem stolčku, nikoli več me ne bi motila s svojimi vprašanji, ki se nanje včasih toliko jezim, ki pa bi jih potem tako bridko, bridko pogrešala! — »Mama, ali se ,nebo' skupaj piše? — ,Vodomet', to je ena beseda, ne? Dvanajst četrтин, to so tri cele, ne? — Trikrat tri in dve je enajst, ne?«

Oh, kako je včasih sitna!

Zadnjič je videla podobo Neaplja z Vezuvom. »Zakaj je ta dim tu?« je vprašala.

»To je Vezuv, gora, ki bljuje ogenj.«

»Od kod pa?«

»Iz zemlje. Strašno globoko v zemlji doli pod nami je vse goreče, a nekaj hribov je takih, da imajo velikansko, dolgo, dolgo luknjo in iz te luknje švigajo plameni.«

»Pa zakaj so skopali to luknjo?«

»Nihče je ni izkopal, sama se je naredila.«

»Zakaj se je naredila?« vprašuje dalje in vidim ji na nosu, da bo temu vprašanju sledilo še najmanj deset drugih.

»Zdaj ne utegnem,« pravim. »Saj vidiš, da pišem. K tatu pojdi, ti bo on povedal.«

Vladoša gre k tatu, vprašuje, vprašuje, dokler tudi nje-ga ne zapusti potrpežljivost. »Iz abecednika se uči,« ji pravi. »Da boš znala lepo in gladko brati vse knjige. Tam je vse napisano o zemlji in o Vezuvu in o morju, vse, kar hočeš vedeti.«

Vladoša pride zopet v mojo sobo z abecednikom v roki. Odpre in bere. Zdaj so pri velikem »D«.

»Danica je žensko ime. Deček je priden. Dete je marljivo. Drava je reka,« bere počasi in važno.

Ali že zopet stoji pri meni: »Kje je Drava?« sprašuje.

»Na Štajerskem,« se obregnem, nejevoljna, da nimam kar nič miru pred njo.

»In kje je Štajersko?«

»Oh, prosim te, mir mi daj že enkrat! Učiteljica ti bo pokazala Dravo v šoli na zemljevidu, če jo vprašaš, in

Štajersko tudi. Jaz nimam zemljevida doma. Igrat se pojdi na dvorišče!»

Vladoša poišče žogo pa se gre na dvorišče igrat. Če je ne bo vrgla čez plot, bo pol ure mir.

Zadnjič sem jo poslala z nekim pismom k staremu gospodu, ki ima otroke prav rad. Prišla je domov zelo ponosna in zadovoljna.

»Rekel mi je, naj sedem. Vprašal me je, če hodim v šolo. Sem rekla, da hodim,. Vprašal je, kaj delaš. Sem rekla, da šivaš meni bel predpasnik za v šolo. Je rekel, da se priporoča. In potem mi je dal krono. Vidiš jo, čisto nova je,« mi jo kaže s posebnim ponosom.

»Zakaj si jo vzela?«

»No, če mi jo je pa dal!«

»Vseeno. Rekla bi bila hvala lepa!«

»Saj sem rekla.«

»Ali krone ne bi bila smela vtakniti v žep, ampak položiti bi mu jo bila morala nazaj na mizo. Tako se spodobi,« jo učim.

»Ampak, mama, v svojem hranilničku nimam še nobene krone!« se brani in jaz molčim.

»Sosedov Viktor ima mladega peska. Trideset krajcarjev je dal zanj. Črn je in bel gobček ima,« pripoveduje Vladoša. »Viktorjeva mama je rekla, da ne mara take krote pri hiši, ali Viktor je prosil svojega tata in on je rekel, naj ga ima. Samo v sobe ne sme nikoli. Pesek se

imenuje ‚Repek‘. To si je Viktor izmislil. Viktor je rekel, da mi ga bo včasih posodil, kadar pojdem na sprehod. Ali na tramvaj ne smem z njim. Rekla sem Viktorju, da bom dala pesku rdečo pentljo na vrat. To bo lepo. In kajne, saj imam dosti pentelj, lahko jo dam. Tisto bom dala, ki sem jo imela včeraj v laseh.«

»Mama, jaz bi tudi rada imela takega peska ali pa mačkico ali pa grlico. Rondova Zlata ima grlico.«

»Če boš pridna, ti bom kupila na Reki dva kitajska ptička. Kitajski ptički so strašno majhni, pojo sicer nič, a lepi so kakor pisane, svilene kepice. Tako majhni so, glej.«

In ji hitro narišem dva ptička na papir.

»Kdaj pojdeš na Reko?«

»Čez tri mesece.«

»In ne boš pozabila?«

»Ne bom.«

Vladoša odide.

Stoji pred sosedovo hišo in kriči na ves glas: »Viktorr Viktor! Jaz bom dobila kitajske ptičke, kitajske ptičke! Na celem Hrvaškem ni takih ptičkov!«

Otroci . . .

»Punčka«

Vsak večer prihaja več raznašalk časnikov v našo hišo. Tudi dečki prihajajo z dnevniki. Pri upravnistvu tega dnevnika imajo same deklice, pri drugem zopet same dečke. Mi v hiši jih poznamo že po koraku in po tem, kako zvonijo in kako zapirajo vrata. Tudi svoje miljence imamo med njimi in to ne glede na politično barvo lista, ki ga zastopajo.

Posebno dve sestri imamo jako radi. Obe nosita isti časnik. Ena po eni, druga po drugi strani ulice. Tista, ki prej opravi svoje delo, čaka pri nas na sestro. Obe sta majhni. A posebno manjša, sedemletna, je tako nizka in drobna kakor porcelanasta punčka iz prodajalnice. Cela ulica ji je zato vzdela pridevek »punčka«. Njena starejša sestra, ki ji tudi ni več kakor deset, dvanajst let, pazi zelo skrbno na »punčko«, zavija jo v ruto, kadar je veter, naravnava ji obleko in lase in jo drži materinsko za roko, kadar se vračata z dela domov. »Punčka« hodi s sestro tudi kakor neke vrste straža. Kadar je že temno ali deževno, hodita obe skupaj po hišah, da se jima ne bi kaj zgodilo. Za eno samo bi bilo lahko nevarno, tako pa pazita druga na drugo. »Punčka« ima zlate, kodraste las-

ke, njena sestra pa krasne, bogate in goste črne kite; nosi jih ovite okoli glave kakor venec; tako so debele, da se zdi glavica prešibka za to lepo breme. Vselej, kadar kdo »punčko« kaj vpraša, odgovarja sestra namesto nje. »Punčka« se stiska k njej kakor majhno piščice. Obema se vedno jako mudi. Vedno tečeta, a ker sta obe tako majhni in drobni, druga k drugi stisnjeni, sta zelo ljubki in skoro nekako dražestno smešni. Kdor ju sreča, vsakdo jima reče nekaj ljubeznivih besed.

Neki dan je prinesla »punčka« kakor navadno časopis pa čaka na sestro. V kuhinji sedi in je pol žemlje, ki ji jo je dala od svoje malice naša mala. Barica pospravlja kuhinjo. Jaz grem po naključju po hodniku pa slišim skozi odprta vrata pogovor. »Punčka« nekaj pripoveduje; in to je nekaj tako nenavadnega, da »punčka« govori, da nehote obstojim in prisluhnem.

»In kdaj je umrl vaš oče?« vpraša Barica. Moj bog, zdi se mi, da ni nič in nikogar na svetu, za kar in kogar bi naša Barica ne spraševala. Peter in Pavel, njej je vseeno, ona sprašuje, sprašuje in ti moraš odgovarjati.

»Pred dvema letoma,« odgovori »punčka«.

»A je bil dober?«

»Jako dober.«

»In kaj je bil?«

»Delal je v tovarni.«

»Je pil?«

»Ni.«

»Ali je bil dolgo bolan?«

»Dolgo.«

»Koliko vas je ostalo?«

»Tri punčke.«

»Ti si najmanjša, kajne?«

»O ne. Zorka je še manjša, ta je šele tri leta stara.«

»In kako živite? S čim vas mama redi?«

»Mama hodi v tovarno in tudi sestra nekaj zasluži pri listih. Drugo jesen bodo tudi meni kaj dali. Takrat bom jaz sama nosila časnike po naši ulici, sestra pa drugje,« pripoveduje »punčka« važno.

»A kdo pazi na malo?«

»Malo jaz, malo sestra. A zdaj, ko hodim jaz v šolo, je sama. Lahko je že sama, velika je.«

»In kdo kuha?«

»Vse kuhamo. Mama, sestra ali pa jaz.«

»Oh, kaj, ti si še premajhna, kaj bi kuhala, še v lonec ne vidiš.«

»O, pokleknem na stol pa vidim, če vre ali ne.«

»Ali je vaša mama še lepa in mlada?«

»O, da, jako je še lepa. Vsi to pravijo.«

»In zakaj se še enkrat ne omoži?« vpraša Barica.

»O, lahko bi se,« pravi »punčka«, »samo če bi hotela. Ampak nas ima preveč rada, pravi. Očim bi nas še te-

pel, tega pa mama noče. Jako je dobra, zelo nas ima rada.«

»Ali ni nikoli huda?«

»Nikoli. Me smo pridne in jo ubogamo. Vemo, da ima velike skrbi za stanovanje, za drva in obleko. Težko ji je zdaj, ko smo še majhne. In tako drago je vse. Ali ko bomo velike, bo čisto drugače. Lepo bo, zaslužile bomo dosti vse tri, pa bomo živele brez skrbi.«

»Punčkin« glas je bil resen in prepričevalen.

Vstopim v kuhinjo in skoro ne morem verjeti, da govore ta sladka otroška usta take resne stvari. Tako majhna se mi zdi »punčka«, ko sedi tako na stolu; nožice ji visijo visoko nad podom, a roke tišči v žepu. Vsa se je nekako stisnila vase kakor moker vrabček.

»Kaj delate zvečer?« vprašam.

»Pri mizi sedimo vse. Mama šiva. Sestra se igra z Zorko, jaz pa pojem. Potem smo zaspane, pa gremo spat. Zorka spi pri mami, jaz pa s sestro.«

»No, potem vam je prav lepo.«

»O, že, da, čisto lepo.«

»Kdaj pa vstajate?«

»Jako zgodaj. Mama mora skuhati kavo, potem nas umije in počese pa hiti v tovarno. Tudi sestro mora počesati, čeprav je že tako velika. Sestra ima jako dolge lase, ne more se sama.«

V tem je prišla sestra ponjo. »Punčka« je takoj umolknila.

»Zakaj pa vedno tako molčiš, kadar je sestra poleg?« vpraša Barica.

»Punčka« molči. Naenkrat je postala tista stara plašna in tiha »punčka«, kakršno vsi poznamo.

»No, reci!« ji prigovarjam. »Zakaj se bojiš sestre?«

Starejše dekletce se nasmehne. »O, saj se me nič ne boji. Ali nikdar ne govori mnogo. No, pa odgovori, če te vprašajo,« prigovarja sestrici, »spodobi se to.«

»Pa zakaj bi pripovedovala, če je sestra zraven. Ona je pametnejša, kakor sem jaz,« meni »punčka«, da se vsi zasmejimo.

»Hiteti morava, kasno je že,« se spomni starejša. »Mama je gotovo že doma, pa bi bila v skrbeh, če bi naju ne bilo tako dolgo.«

Odšli sta in tisti večer sem še pozno v noč mislila na to malo družinico, na to pošteno in, kakor trdi »punčka«, lepo delavsko ženo in na njena tri dekletca. Toplo sem mislila nanje, predstavljala sem si, kako sedijo pri mizi in kako spijo v tesni, nizki sobici v mirnem, globokem snu. Zorka pri materi, a »punčka« pri svoji starejši, pametni sestri. In želela sem jim iz vsega srca mnogo sreče in vse ono dobro, kar želimo tistim, ki so nam dragi in mili.

Spomladi dobimo fantka

Popoldne sem bila nekoliko utrujena pa sem legla na otomano. Zaspala sem in, ko sem se zbudila, mi je bilo toplo in veselo. Čutila sem, da imam zardela lica in da se mi mladostno in živo svetijo oči.

Pri pisalni mizi je sedela Vlada in pisala šolsko nalogo. Zdela se mi je nenavadno velika in krepka. Vesela sem bila, da sem jo dala v šolo, čeprav ji še ni bilo šest let. Obrnila se je k meni.

»Mama, samo še pol vrstice pa bom končala. Danes moj svinčnik zelo lepo piše, učiteljica mi bo gotovo spet dala enko. Zadnjič mi je dal tata pet krajcarjev. Kaj misliš, ali mi jih bo jutri, ko dobim enko, spet dal? Rada bi si kupila rdeč ozek trak za v lase.«

»Morda jih bo dal,« odgovorim. »Jaz pa ti dam krajcar,« ji obljubim, ker nisem tako radodarna kot moj mož.

»Zanj si kupim barvanko,« pravi Vlada. »Kako si spala?« me vpraša prijateljsko.

»Dobro. Še tega ne vem, kdaj si prišla iz šole. Nisem te slišala, ko si prišla.«

»Oh, prav tiho sem šla. V kuhinji sem spila mleko, ko pa sem videla, da spiš, sem tiho sedla k mizi. Sem že napisala vse vrstice. Kaj ti danes ne boš nič pisala?« je vprašala in se obrnila, da bi dokončala vrstico. Njen kratki repek z veliko belo pentljo se je enakomerno zibal sem in tja.

Nenadoma sem se domislila: Ali naj ji povem ali ne?

Seveda, sama me še ni vprašala, ali bila sem vajena, da sem ji, če je le bilo mogoče, vse povedala. Vedela je, kdaj sem brez denarja, in tudi moj mož ji je vsak večer povedal, kaj je čez dan delal.

Zakaj bi ji ne povedala?

»Poslušaj, Vlada, če si že končala, pridi k meni.«

Zlezla je s svojega širokega stola in sedla k meni na otomano.

»Kaj praviš k temu? Spomladi dobimo fantka,« ji rečem.

Široko je razprla svoje modre oči, se zasmejala in tlesnila z rokami.

»Takšnega majhnega v košarici?« je vprašala.

»Takšnega,« pravim. »Sprva se bo veliko jokalo, ko pa bo večji, boš hodila z njim na sprehod.«

»Od kod ga boš pa dobila?«

»Zrasel bo v meni.«

Zelo se je začudila: »Kako pa?«

»Tako, kot zrastejo jabolka na drevesu.«

Pogledala me je z zanimanjem in občudovanjem. Nekako spoštljivo je položila roke na moje prsi in vprašala: »Kaj ga imaš tukaj?«

»Oh, ne, otrok, ravno tako kot z jabolki na drevesu pa le ni. V telesu raste, veš, in, ko bo dovolj velik, se bo rodil. Vsi ljudje pridejo tako na svet, tudi ti si tako prišla. To je huda stvar. Zelo boli, vsaka mati se joče, preden se otrok rodi. Lahko tudi umre.«

Zresnila se je in resno stisnila obrvi.

»Boš ležala v postelji?«

»Da, ležala bom kakšnih štirinajst dni. Nič drugega ne bom mogla jesti kakor mleko in kompot.«

»Pazila bom na fantka,« pravi Vlada. »Tako dolgo, dokler ne vstaneš. Mi boš dala za to malo kompota?«

»Seveda bom.«

»Vse ti bom prinesla, kar boš potrebovala. Tudi zdravila iz lekarne. To znam prav tako dobro kot Barica. Tata bo napisal recept, jaz pa ti bom prinesla praške ali kapljice. Ne bo ti treba prav dolgo ležati, ko imamo zdravnika doma.«

Zunaj je pršilo. Bila je pozna jesen in nebo se je že pripravljalo na sneg.

»Se lahko stisnem k tebi? Ti to ne bo škodovalo?«

Rekla sem ji, da se lahko stisne, kolikor hoče, in v nenadni radosti sva se smejala, se od srca poljubljali in si pripovedovali, kako bo spomladi lepo.

»Poslušaj,« pravi Vlada. »Tatku pa nikar ničesar ne povej. Kako se bo čudil!« Rada sem ji obljubila. Vem, da zna skrivati svoje skrivnosti največ takole štirinajst dni.

»Kaj pa babica? Tej pa povemo, kajne? Dala ti bo kompotov, ko imaš ti le majhno zalogo,« je svetovala Vlada.

Sporazumeli sva se torej, da babici poveva, že zaradi kuhanega sadja in malinovca, da bo vedela, da bo morala spomladi žrtvovati vse svoje kozarce vkuhanega sadja.

»Pa čeprav dvajset naenkrat,« meni Vlada vneto.

Babica se nas včasih spomni s kozarcem vkuhanega sadja, ali vselej ga je samo toliko, da zbudi v človeku poželenje, nič več. Ampak spomladi se bova z Vlado najedli kompotov!

»Kaj bi ne mogla kar precej dobiti fantka? Na pomlad bo treba še dolgo čakati.«

»To res ni prijetno, ampak kaj naj storim; saj vendar veš, da tudi jabolka in hruške ne zrastejo v enem tednu.«

Prisedla je bliže. Še enkrat mi je položila ročice na prsi. »Zakaj pa imajo to velike ženske, majhne pa ne?«

»Prsi dobe odrasle ženske, veš, v njih je mleko za otroke. Ko pridejo otroci na svet, ne morejo jesti kruha, mesa ali kaj podobnega, zato je narava tako uredila, da

položi mati otroka k prsim, od koder pricurlja mleko kot iz majhnega studenčka.«

Vlada se je lepo in začudeno smehljala. Naglo me je poljubila, odmaknila glavico in se zagledala vame z veselimi, malce ginjenimi očmi, ki je iz njih gledala vame njena preprosta, majhna, domišljije polna dušica.

»Oh, mama, kako si mi všeč! Kako si lepa!« je vzkliknila in me poljubljala s smešno opreznostjo.

Najino veselo razpoloženje je doseglo vrhunec s pesmijo o »materi, ki že sedem let v grobu leži«. Peli sva, da so se tresla okna. Že res, pesmica je otožna, ampak Vlada jo poje, kadar je vesela, zato naju ni to nič motilo.

Drugi dan je bila Vlada na kosilu pri babici.

Kadar ima popoldne šolo, hodi na kosilo k babici, ker ji je do nje bližje kot domov. Pri kosilu se je delala na vso moč važno. Ko je pojedla košček torte — ki jo babica vselej nalašč zanjo kupi kljub mojim prošnjam in prepovedim, naj je ne razvaja — je začela:

»Spomladi dobimo fantka.«

Babica je to seveda že vedela, toda začudila se je, da ve tudi Vlada.

»Da, spomladi. To je zelo nevarno. Mama bo ležala. Jedla bo lahko samo kompot. Dala ga bo tudi meni. Lahko ji daš svoje kompote, da ji jih ne bo treba kupovati. V slaščičarni so zelo dragi. Morda bi ji lahko naredila tudi mandeljново mleko, kakršno si delala zame, ko

sem bila zadnjikrat bolna. Dobro je. In med. Tudi tega bo lahko jedla. Juhe noče. Zelo nevarno je, mama pravi, da se lahko tudi umre. Ampak jaz mislim, da ne bo tako hudo, saj je mama tako velika in močna. Nobena v naši šoli nima tako velike mame kot jaz.«

Stopila je h kuhinjski omari. Vselej je v njej kaj zanjo: jabolka, orehi ali dateljni.

»Vzamem ga v šolo,« se je odločila in stlačila jabolko v torbo.

Potem je sedla k babici na otomano.

Babici je pred letom dni umrl dedek in neprestano toži, kako ji je hudo.

Vlada se je zamislila in naglo rekla:

»Veš kaj, babica, tudi ti bi morala imeti kakšnega otroka. Tako si sama, jaz pa ne morem biti vedno pri tebi. Biti moram doma in v šoli. Če bi imela otroka, bi ti bilo lepo.«

Babica se je od srca zasmejala, toda v njenem smehu se je vendarle skrival drobec žalosti.

»Z mano je že pri kraju, dekletce. Stara sem že, ne morem več imeti otrok. Vidiš tistole staro breskev v našem vrtu; vsako leto ozeleni, nima pa ne cvetja ne sadu. Lani si neprestano spraševala, kakšne cvete ima, bele ali rdeče, pa se ni več razcvetela.«

Zdaj šivamo vse tri. Jaz, babica in Vlada. Tudi ona nama namreč pomaga. Prinesla je svojo veliko punčko in poskuša na njej vsako zašito srajčko.

Kadar grem kupovat čipke in podobne drobnjarije, gre z mano in mi svetuje, kaj bi se najlepše podalo, in pripoveduje, kaj ji je najbolj všeč.

Vse to nama prinaša veliko veselja in vsak dan imava dolge pogovore. Veseliva se, da bo prišel fantek spomladi, ko bodo cveteli kostanji.

Dali ga bova na vrt pod drevo, kjer bo gledal velike zelene liste, ki bodo trepetali v čistem pomladnem zraku. Fantek bo priden. Vlada meni, da niti ne bo mogel jokati, veseli se, da mu bo nosila bele vijolice, ve, kje cveto. Kadar pa bo hudo kričal, mu bo za svoj denar — ima ga že več kot eno krono — kupila zvonček in ga privezala nad njegov voziček. Voziček naj bi bil svetlo moder. Tatek ji je obljubil, da jo vzame s sabo, ko ga pojde kupovat.

Z menoj je Vlada zelo ljubezniva, zakaj babica ji je rekla, da me ne sme jeziti, da mora biti dobra in pridna.

Kadar se vrnem s sprehoda, precej steče in mi prinese copate in vprašuje, če sem žejna, sploh je utelešena pozornost. Dvakrat mi je že kupila kavine sladkorčke, ker ve, da jih rada jem. Zase ne kupuje sladkorčkov, za to njen kapital ni dovolj velik.

Raje kot prej mi zaupa svoje skrivnosti.

»Vidiš,« mi je rekla, »kolikokrat sem razmišljala, kako pridejo otroci na svet. Mislila sem, da je nekje velika trgovina, kjer lahko kupiš otroke kot ptičke, ali da je nekje trg, kjer jih prodajajo kot ovce. Mislila sem, da jih morda celo kje razstavljajo, kakor so lani razstavljali zajčke, golobe in kokoši, in da gresta tatek in mamica, kadar hočeta imeti otroka, tja in si ga izbereta.«

Povedala mi je vse to zelo resno in še na misel mi ni prišlo, da bi se smejala.

Nekega dne popoldne sem pospravila s šivalnega stroja vse srajčke in čepice. Vlada mi je pomagala.

»Kaj pa, če ne bo fantek, ampak punčka?« sem vprašala.

»Prava reč, če bo punčka! Samo črne lase naj ima kakor ti. Jaz sem po tatku, ona pa mora biti po tebi. Fantek ali punčka — samo da bo črn!«

Tako je razsodila Vlada. In zdi se mi, da bi bilo to čisto pravično.

Pikica

Ni se rodil fantek, ampak se je rodila punčka. To je nekaj milega, pristrčnega in sončnega. Naša srečica je, jasna, prijazna kakor zvezdica. Pravzaprav se imenuje Maša — Mašica — ali ker je tako dobra in ljubezniva, smo ji vzdeli nešteto veselih imen.

Vsi jo imamo nepopisno radi.

Zjutraj ob petih ali ob šestih se prebudi. In nič ne joka, čeprav še ni niti štiri mesece stara. Prebudi se zelo dobre volje, poigra se z ročicami, pogleda z očki naokoli, vidi, da je že dan, opazuje nekaj časa svetlo senco, ki pada skozi odprto okno na steno njej nasproti, ali ker je vse tiho, se oglasi.

»Gin, gin!« pravi zadovoljno.

Njena mamica se na ta klic takoj prebudi. Sicer zelo trdno spi, nič je ne moti, če je še tak hrup na ulici, če vozovi še tako ropočejo po mestnem tlaku, imenitno spi, skratka. Ali če reče Pikica »gin, gin« še tako tiho in pohlevno, se takoj prebudi.

Pikičina mamica — razume se, da sem jaz ta srečna, presrečna mamica — skoči kvišku, jo previje, poljubi na ročice, na kolena in na smešne petice — obraza ji iz hi-

gienskih razlogov ne poljublja nikdar — potem sede z njo na pručico in ji da piti.

Pikica se smeje, potreplja z debelo in drobceno ročico mamico po prsih, zacmoka in odpre rožnata usteca na stežaj — čisto na stežaj. In potem začne prav vdano piti. Svetle, temne očke — Pikica je črna punčka po mami, za spremembo od Vladoše, ki je plavolasa in modrooka po tateju — njene svetle, temne očke torej izražajo globoko zadovoljstvo in skoraj smešno blaženost.

Tudi mama je zelo dobre volje. Zmršena je, na pol oblečena, ali je dobre volje. V hiši je še vse tiho. V kotu nasproti spi Vladoša, v drugi sobi leži tata, a Barica smrči v svoji mali kamrici konec hodnika.

Pikica zajtrkuje vztrajno in z velikim tekom.

»Kako si spala, Pikec?« vpraša mama. »Ali se ti je kaj sanjalo? Ali se ti je sanjalo, Pikica, da sva se sinoči s tatejem do enajstih sprehajala po parku, ker je bila mesečna in prelepa noč? In razgovarjala sva se kakor pred osmimi leti ob najinih prvih poljubih. Pikica, ali se ti ne zdi, da je na svetu imenitno in lepo? Reci, no, reci!«

Mama pogleda Pikico v obraz. Pikica je rdeča, topla. Na ličecu ji visi bela kaplja mleka, oči so svetle, svetle kakor dva plamenčka.

»Gin, gin,« odgovarja Pikica.

To se pravi: Draga mama, pusti zdaj take reči, vidiš, da sem še lačna. Na svetu je menda res lepo, ali nikar mi

ne nagajaj! Bodi pametna, nagni svoje shrambice malo bolj k meni, da pojem, kar je zame pripravljeno.

Mama vidi, da ima Pikica prav, nagne se k njej in tista smešna usteca zopet cmoknejo veselo in skrajno zadovoljno.

»Oh, Pikica ljuba, strašno te imam rada. In lepo je na svetu prav zares!«

Pikica se napije. Težka in sladkolena leži mami v naročju.

V drugem kotu se prebuja Vladoša. Pretegne se, zazdeha in skoči s postelje k nama, ko vidi, da sediva na pručici.

Nove srajce ima dolge do pet in s širokimi rokavi. Kakor menih je v njih, kakor mlad menih dominikanec.

»O, o, kaj smo že popili?« vpraša Pikico. »Ali je dišalo? Kakšne ročice so to, kajne, mama?«

Vladoša položi Pikičino ročico sebi na dlan in gleda palec pa vse prste, smešni mezinec, sladke jamice pa tiste mehke blazinice in male nohtke in cela ročica ji je strašno všeč. Vzdigne jo k licu, ki je tudi še vroče in rdeče od spanja, in se požgečka z ročico okoli ust in po obrazu.

»Gin, gin,« pozdravlja Pikica sestro.

»Gingica, pišček!« pravi Vladoša zaljubljeno. »Oh, mama, kajne, naša Pikica je prisrčna, prisrčna punčka?! Ali je spala vso noč?«

»Saj veš, da spi vedno vso noč.«

»Od sedmih zvečer?«

»Od sedmih zvečer.«

»In nič ni jokala?«

»Nič.«

»Nič se ni premaknila?«

»Nič se ni premaknila, kakor po navadi ne.«

»Kajne, mama, tako pridnega otroka sploh ni, kakor je naša Gingica? Sinoči je rekla babica, da še nikoli ni videla tako zlatega deteta.«

Mami — meni — poskoči srce v prečudni, smejoči se sreči.

»Oh, dekletci, hčerki, kako je življenje lepo in dobro.«

In objame obe in ju pritisne k sebi.

Pikica je sita, zadovoljna. Zaspala je mami na rokah. Ta jo oprezno položi nazaj na posteljico. Z Vladošo jo gledata še nekaj časa, kako diha, kako drži ročice stisnjene v pest, kako se zaziblje v snu sladek nasmeh na drobnih ustecah, potem gre Vladoša še malo spat, mama pa se obleče.

Pikica spi dalje do osmih. Takrat se prebudi Vladoša vdruživ — zdaj o počitnicah spi po dvanajst ur na dan. Komaj obleče eno nogavico, že ji radovednost ne da miru. Pogledati mora, kaj dela Pikica. Pikica še spi, ali Vladoši se zdi, da je pogledala. Čisto majčkeno jo vščipne v lice.

»Gingica, zajček srebrni, kaj se še nisi prebudilo?«
Gingica, zajček srebrni, se prebudi, se pretegne, uh!
na vso moč.

»Mum! mum!« zagodrnja in udari okoli sebe.

Vladoša se ji nastavi čisto blizu. Presrečna je, če jo pri-
me Gingica za uho ali če jo zagrabi za srajco.

Mama pride v spalnico.

»Kaj se že zopet igraš s Pikico?« se jezi na Vlado. »Ob-
leci se! To je hudo s teboj, celo uro se oblačiš!«

»Če me pa Gingica drži. Pogledj, da me drži.«

Mama pristopi, pogleda, odpre ročico, da bi mogla
Vladoša proč. Ali Vladoša noče proč. Mama odvija Piki-
co. Vlada pripravlja čiste plenice, čisto srajčico, hiti ven
naročat Barici, naj pripravi vodo, ker se je Gingica pre-
budila in se bo brž brž kopala.

Mama nese Pikico v kuhinjo. Pikica skače v povelju,
včasih se oglasi: »Hem, hem!« in čaka, kaj se bo z njo
zgodilo.

Voda je pripravljena, Vlada položi Pikičino milo ma-
mi k rokam, potem mast in dve čisti platneni cunjici,
eno za oči, drugo za usta.

Pikica skače v vodi, se zadovoljno smeje in pljuska z
nožicami. Vsa družina stoji okoli in gleda. Tata je prišel
iz ordinacije, vščipne Pikico v koleno, strokovnjaško po-
tiple mišice in jo vpraša: »No, Pikica, plebanuš, kdaj
pojdeš z menoj loviti rogače?«

To je namreč v družini, da vsi moški in ženski Jelovski love na izletih rogače in rogačice, metulje, hrošče, gosenice, polže, žabe, — vse, kar leze ino gre.

Plebanuš ne pravi nič, z roko lopne po vodi, da odleti nekaj kapljic na tatejev zlati nanosnik.

»Oho, oho, dekle!«

Zunaj zazvoni.

»Gospod doktor! Gospod doktor!« kliče sluga na hodniku in tata se izgubi iz kuhinje.

»Gospa,« pravi Barica, »ali ste videli, kako ima naša mala zrele oči? Kakor da je dve leti stara, take jasne in pametne oči ima. Minkica, prepeliček ti pisani, gin, gin! . . . Vidite, kako me gleda, glej, Vlada, kako me gleda!«

»Ni res, mene gleda!« se prepira Vlada in se rine bliže.

»Kaj bo tebe gledala?! Mojo rdečo ruto gleda. Minkica, Minkica! Kako ima Barica lepo ruto, kajne, kajne? Rdečo kakor mak, kajne.«

Mama umiva Pikico in podi Vladošo in Barico proč.

»Obleci se, Vlada, takoj! Bosa si še in v hlačicah! Takoj proč, takoj se obleci, umij in zajtrkuj! . . . In vi, Barica, kaj stojite?! . . . Kdaj bo pospravljeno, moj bog?! . . . Kdaj boste šli na trg?! . . . In sobota je danes!«

Končno sta mama in Pikica sami.

Ko je Pikica okopana, se malo jezi, ker se ji zdi oblačenje odveč in prepočasno. Lačna je in tisto umivanje ust in izpiranje oči z mlačno vodo, tisto oblačenje srajči-

ce in jankice se ji zdi prav sitno in nepotrebno. Najraje bi jokala.

»Mem! Mem!« se jezi in debela solzica se zablešči nad temnimi trepalnicami.

Ali mama hiti. Preden se Pikica pripravi na jok, že leži mami na kolenih in mama si hitro in nepotrpežljivo odpenja obleko. Zaradi Pikice ima na vseh bluzah vsak drugi gumb odtrgan, čeprav jih šiva skoro vsak dan.

Potem gre Pikica zopet v posteljo. Če se ji ljubi, spi, če ne, pa si kaj pripoveduje v svojem posebnem jeziku, ki ga ne razume vsak. Barica trdi, da »poje kakor ptiček v gnezdecu.«

Mama tedaj gospodinji, piše, gre na sprehod ali na obiske, sploh ima dve uri pred Pikico mir. Pikice nihče drug ne jemlje v roke kakor mama. To je že tako vpeljavno. In niti mama niti kdo drug je ne razvaja s prenašanjem in nepotrebnim ujčkanjem. Pikica je najrajši v svoji posteljici. Od tam opazuje, kaj se godi, kdaj se odpro vrata, kdo pride v sobo in kdo gre ven. Njene vesele očke vsakogar prijazno pozdravijo, zato se vsakdo poigra z njo, ko gre mimo. Če se ji zdi, da jo preveč zane-marjajo, zakliče: »Mo! Mo!« — to se pravi: »Ljudje, semkaj, pogledjte me, razveselite me!«

Včasih pride mama domov in sliši že na stopnicah prepír.

»Zakaj se igrate z njo? Vas bom že zatožila mami, da ste jo poljubili, ko je ne smete!« slišim Vladošin glas.

»O, čakaj, a kaj počneš ti?! Kaj je nisi prebudila?! Še minute ji ne daš miru!« odgovarja Barica.

Ko mama pozvoni, prihitita obedve odpirat.

»Mama, Barica je . . . «

»Gospa, Vlada je . . . «

Mama že ve, kaj je, pa spodi obe iz sobe. Ali ne dasta se. Med vrati stojita in obe hkrati pripovedujeta.

»Mama, meni je rekla Gingica . . . ,Oša', pomisli, ,Oša' je rekla čisto jasno,« trdi Vladoša.

»Oh, gospa, kihnila je, nič ni rekla. Kar je res, je res. Meni je potegnila ruto z glave, govoriti pa še ne zna,« pripoveduje Barica.

»Nič ne verjemi, mama, Barica si je sama odvezala ruto. Ali mene, mene Pikica pozna, pa me je poklicala, zares. Hotela je reči Vladoša, pa je rekla samo ,Oša', ker je še majhna.«

»Oh, gospa, ne verjemite . . . «

Komaj se mama reši obeh klepetulj, pride tata iz bolnišnice in seveda naravnost k Pikici. Vlada za njim.

Še preobleči se mama ne more. Vlada kriči: »Mama, mama, tata Pikico žgečka.«

Mama prihiti in reši Pikico pred tatejem.

»Zakaj ji še ti ne daš miru, ko veš, da to žgečkanje ni zdravo. Božjast bo dobila . . . «

»Neumnost,« pravi tata popolnoma brez vsakega spoštovanja, »saj sem doktor . . . Sploh jo pa žgečkam samo po podplatih.«

Mama položi Pikico nazaj v posteljico in se gre preoblačiti in preobuvat.

Čez nekaj časa pride Barica: »Gospa, gospod piha Pikici v obraz.«

Mama hiti Pikici na pomoč. Vladoša in tata se igrata z njo — mama tega nima rada. Vse mogoče stvari počenjata z njo.

Tata ji vzdiguje ročice gor in dol: »No, plebanuš, to je telovadba, kajne? Še z nožicami: ena . . . dve . . . «

Pikičine oči se čudijo, čudijo, obrazek je presenečen, usteca so odprta.

Vladoša se zmisli, da bi bilo fletno, če bi položila Gingico na trebušček.

Tata položi Pikico na trebušček, Vlada mu pomaga. Pikica je v tem položaju res zelo smešna. Težko glavico vzdigne včasih kvišku, se zaguga na desno pa na levo, očke so važne in resne, z nožicami in ročicami maha naokoli, iz smešnih ustec se zasliši utrujen in začuden: »Ben, ben.« Nerodno se ozira Pikica naokrog z začudeno, ljubeznivo radovednostjo.

Zdaj pride mamica. Pikica jo živahno pozdravi.

»Vidiš, plava, plava!« kriči Vladoša.

Mama položi Pikico zopet nazaj na hrbet. Pogleda jo vsa radostna, vesela in srečna: »Naša Pikica je zlat metuljček, kakor janjček je dobra! Pikica! Pik! Pik!«

Pikica se zahihita.

»Bolna je videti,« pravi tata nalašč. »Zdi se mi, da je danes bleda. Zbolela bo pa bo umrla. Gotovo si jedla včeraj kakšne zelene češplje, ko si bila na trgu,« očita mami.

To je res, da ima mama sadje prav rada in ni tako natančna. Če je tudi še malo zeleno, tekne ji vseeno . . .

Mama se prestraši, vzame Pikico v naročje in jo gre ogledovat k oknu, ali Pikica je zdrava. Očke so jasne in bleščeče, kakor dva žareča dragulja, jeziček, ki se pokaže včasih med ustnicami, je rdeč, gibčen in podjeten. Pikici ni nič. Nasprotno, zelo vesela je.

»Brrr!« naredi, da skačejo sline vsenaokrog.

Mama jo poljubi na tiste mehke, mehke laske na temenu: »Moje moje srebrno, pisano! Rožica, grličica! Sladka naša! Dekliček naš!«

Barica pride klicat k obedu: »Vse bo mrzlo. Juha je že pol ure na mizi. Vse bo zanič. In pa tisto pospravljanje potem. Do treh pomivam posodo, ko stoji o pol dveh še vse na mizi.«

Tako se jezi, ali tudi ona pristopi bliže in potipa s prstom Pikičino mehko, rožasto ličece: »Ti dekletce ti, kako gleda. Čakaj, ko boš velika, bom prišla jaz, ki bom

takrat že stara ženska, pa bom rekla: Ali se me še kaj spominjate? No, ko ste bili majhni, sem vam prala ple-nice. In na sonce sem jih obešala, da so bile bele ko sneg, tople in čiste. Tako je, Micika. Morda boš že zaročena takrat. No, bogve, kod hodi tvoj bodoči mož okoli po svetu. Tako kakšne tri ali štiri leta je star in poreden se-veda. Morda zdajle stoji v kakšnem kotu in se dere . . . Pikica, kaj je naredil, kaj?»

Pikica pravi: »Gin, gin,« mama pa jo položi nazaj v posteljico. Pikica je najrajši v svoji posteljici. Nosi je nih-če, samo popoldne se vozi na sprehod. Mama sama jo pelje ali pa Barica. Vlada skače ob strani, kuka za zastor, če Pikica spi ali če gleda po strani ven, v mreži na vratu ji visi velika žoga, ki jo je dobila za god, v roki pa nosi lesen obroč in paličico. S tem se podi po parku.

Pikica čaka, da pridejo v park. Tam spuste streho raz voziček in Pikica lahko gleda naokrog ali pa kvišku v zeleno drevje, v goste veje, skozi katere se samo tu in tam svetlika modro nebo. Pikica molči, njene oči gledajo mirno in resno v veliki, neznani svet. Po celo uro ali dve je nihče ne moti. Vladoša se igra, mama bere, Barica šiva nov predpasnik. Pikica leži vznak in gleda, kako trepeče listje v čistem, toplem zraku, posluša, kako pojo ptice, kako se otroci igrajo, glasno pojoč, in v malem telescu se budi polahko, polahko nežna, bela, svetla dušica, v ma-lem srčecu klije neka milina — jasna in vesela dobrota,

pristrčnost in ljubeznivost. Nobene zlobe ni v tem drobnem srčecu, nobene sence v mali, rahli dušici.

Mamo je včasih strah. Kako se vzdaja milina v takem malem srcu, kako se seje dobrota v tako nežno, komaj, komaj vzcvetajočo dušico?

Nagne se mama k Pikici, ki je vedno vedra, ki ne muči s kričanjem niti nje niti drugih v hiši, ki nikogar ne moti v njegovem delu ali razvedrilu ali počitku, nagne se k nji, jo dolgo gleda in strah jo je, da bi ne pokvarila tega žlahtnega brstja, ki je vzklilo v njej, strah jo je, da ne bi padla ljuljka iz njenih rok v to ljubeznivo, drobno in milo bitje . . .

Ob sedmih gre Pikica spat. Mama jo malo umije za lahko noč, jo nahrani, ji obleče toplo jankico, kajti Pikica spi pri odprtih oknih in bi se lahko prehladila, če bi ne bila toplo oblečena, in Pikica zaspi. Mama jo sama položi v posteljico, zagrne zastor in Pikice ni. Že dva meseca se ponoči nikdar ne prebudi. Podnevi je natančna kakor tista ura-kukavica, ki vsako uro zakuka svoj kuku, ku-ku. Pikica je »napravljena« čez dan na dve uri. Vsaki dve uri začivka svoj pristrčni, na pol veseli in na pol nestrpni »gin, gin«. To je ravno tako, kakor bi rekla: »Hej, ljudje, mama, moj čas je tu, mokra sem in zelo lačna.«

Nihče se še ni jezil na Pikico; Pikičina zasluga je, da je njena mama vedra in čila, cvetoča in vesela, ne pa utru-

jena, zlovoljna in nemirna, kakor so druge mame, ki nimajo cele noči miru in ki jim po ušesih neprenehoma zvenijo otroški kriki. Pikici mama ne bo mogla nikdar očitati, ko odraste: »Oh, koliko noči sem prečula zaradi tebe! Bolna sem postala in stara zaradi tebe! Koliko sem se te nanosila! Koliko muke, koliko skrbi sem imela zaradi tebe! Svojo mladost sem izgubila, svoje veselo srce zaradi tebe! Če sto let živiš, mi ne moreš odslužiti truda in trpljenja zate!«

Pikičina mama ne bo nikdar tako govorila. Lagala bi, če bi kdaj tako govorila. Ne, ko se bo po letih spomnila prvih mesecev Pikičinega življenja, bo vselej spreletela njeno srce neka vesela, smejoča se sreča. Kako lepi spomini bodo to, kako jasni in radostni!

Ne, ko bo Pikica že velika, velika, ko ji ne bo nihče več rekel »Pikica«, ko se bo vedelo le še o Maši, takrat, ko bo imela mama že sive lase in staro, razorano lice, takrat bo rekla: »Veš, hčerka moja, takrat, tisto leto, ko si bila ti majhna, je bilo najsrečnejše leto mojega življenja. Moj bog, kakšno lepo leto je bilo to! Kakšen sončen otrok si bila ti, draga moja! Morda bom jutri ali pojutrišnjem prebridko jokala zaradi tebe, ali, ko bi izjokala jezero solza zaradi tebe, en sam kratek spomin na tiste dni bo razvedril moje srce, kakor se razvedri narava, če en sam sončni žarek pogleda skozi temne oblake. Kakšne prelepe dneve sem preživela s teboj, duša moja!«

Tako bo govorila mama, ko bo stara, globoko se bo zamislila in oči se ji bodo orosile v srečnih, jasnih spominih.

Vladoša me kliče: »Mama, Gingica me je poklicala ,Adoša'! ,Adoša' je rekla čisto jasno. Pridi poslušat!«

Vem, da ni res, ali vendar hitim k posteljici naše ljubeznive, zlate, prisrčne Pikice.

Beli čeveljčki

Nocoj ponoči nisem mogla spati. Sanjalo se mi je nekaj čudnega in hudega. Prebudila sem se s strahom, srce mi je utripalo in lasje na sencih so mi bili mokri od potu. Roke so se mi tresle v zapestju, ustnice so bile vroče in posušene. Sedela sem na postelji in se počasi razgledavala okoli sebe. Mesec je sijal v sobo, polnočni mesec, ves srebrn in skrivnosten. Ta hip sem pozabila na sanje in se začudila lepoti mesečne noči, ki je molčeča in svetla gledala skozi okna v sobo.

Naslonila sem se nazaj na blazine, podprla glavo in se zamislila v tiho, tiho noč. Vse spi, nikjer glasu. Mesec sije in soba je čudno mirna in molčeča. Na beli otroški pručici stojita dva para rdečih čeveljčkov. Eni so večji, ozki in dolgi, zelo pravilno stoje, kakor vojak, kadar salutira generalu. Ti so Vladošini. Sama jih je postavila tja z veliko pozornostjo, kajti čeveljčki so še čisto novi, komaj en dan stari. Drugi pa so majčkeni, nekako smešni in prikupni. To so Pikičine copatke, prve, ki smo ji jih nataknili na mile in mehke nožice. Ena je prevrnjena in je nekako ganljiva in prisrčna.

Tiho je gledal srebrni mesec skozi okno. Čeveljčki na pručici so bili rdeči kakor podnevi, ali mirni in kakor utrujeni.

Po kakšnih potih boste hodili, čeveljčki? V grlu me je stisnila čudna milina in misli so ponavljale: Kod, povejte, kod boste hodili, čeveljčki? Po kakšnih cestah pojde Vladoška skozi življenje, po katerih stezah, po kakšnih strminah? In Pikica, kod bo hodila po svetu? Doma, na tujem, po lepih ali grdih potih?

Čeveljčki, k sreči bi rada, da bi šli, po prijetnih krajih k srečnim ciljem!

Zahihitali so se rdeči čeveljčki v srebrni mesečni luči.

O neumnica, kaj sprašuješ! Nihče ne ve tega, nihče!

Zunaj nekje v tretji, četrti ulici so zalajali psi, konji so zatopotali in voz je zadrdral. Predramila sem se.

Da, res, kadarkoli kupujem Vladoši čeveljčke in jih prinesem domov, vselej pravim: »No, glej, kako so lepi, kako so imenitni! Ne raztrgaj jih prehitro in zdrava in srečna jih nosi!«

Zdrava in srečna! Dekle, to je glavna stvar. Morda bodo čeveljčki, ki si jih boš nekoč kupovala sama, lepši in dražji, glavno je, da jih boš nosila zadovoljna.

Nekoč je dobila Vladoša lepe, bele svilene čeveljčke, vezene z zlatom. Naredila jih je bila lepa čr nolaska in jih prinesla Vladoši v dar. Takrat je bila Vladoša še majhna, kakšna tri leta stara. Oblekli smo jo v belo obleko, na

glavi je imela klobuček iz belih čipk, na nogah pa bele nogavice in tiste svilene čeveljčke, ki jih je dobila v dar. Kamorkoli je prišla, povsod je razkazovala svoje čeveljčke. Tudi k tisti čr nolaski smo šli, da bi se ji pokazali in zahvalili. Vladoša je hodila neizmerno oprezno, vedno je gledala v tla. Ko smo prišli tja, je sedla vsa utrujena v kot na divan.

»Trudna sem,« je rekla, »zelo trudna. Jutri ne bom obula belih čeveljčkov. Preveč moram paziti nanje. Kajne, beli čeveljčki niso za vsak dan? Kajne, beli čeveljčki so le za posebno praznične dni?«

Pritrdili smo ji.

»Škoda, tako lepi so! Ali hudo je z njimi, preveč moram paziti nanje.«

Tako je še malo vzdihovala in končno zaspala na mehkem divanu.

Pokrila sem jo in s čr nolasko sva stopili na balkon, od koder je bil prekrasen razgled po mestu in po vrtovih. Na balkonu so cvetele rože.

»Kako lepo je tu,« sem rekla. »Težko se boste ločili od tega prostorčka.«

»Da, odkar je umrl oče, stanujeva z materjo tu. Dvanajst let.« Zagledala se je v dolino, kjer se je dvigal dim iz tovarniških dimnikov v modro nebo, ravno kakor sveča.

Zdela se mi je nekako otožna in zamišljena.

»Kaj vam je?« sem jo vprašala. »Tako srečni ste. Zaročeni ste s slavnim umetnikom, ki ga pozna skoro vsa Evropa. Koliko ponosnih gospa in poetičnih gospodičen vam zavida. Včeraj sem bila na njegovem koncertu in verjemite, vse je bilo prevzeto.«

»Da, da, moja sreča je res lepa,« mi je odgovorila. »Ali veste, ravno takšna se mi zdi kakor Vladoškini beli čevljički. Utrudili so jo, ker je morala toliko paziti nanje. Tudi jaz sem utrujena od svoje sreče. Prihaja sem kaj gor k nam, razvajen od lepih žensk, odličnega okusa in občutljivih živcev. Jaz moram biti vedno vedra pred njim, kakor je danes to nebo nad nami. ‚Dragica, kadar imaš žalostne oči, nisi lepa,‘ mi pravi in jaz sama vem, da je to res. Grevna na sprehod, jaz grem pred njim po stezi, čudim se lepoti senčnega parka, čudovitemu vonju li vad, on pa se naenkrat ustavi in pravi: ‚Tvoja obleka ima star kroj. Sploh bi smela imeti ženska vsako obleko največ šestkrat na sebi, kar je več, je banalno.‘ Zgodi se, da me boli glava in si razpustim lase po ramenih, da me ne teže na temenu. On pa pravi, da je to kmečko, da moram nositi lase vedno, vedno v kroni, da bom kakor angleške kontese, ki so po njegovem mnenju najbolj poetična bitja na svetu. Peče me vse to in žali. Kadar sem z njim, moram vedno misliti le na to, kaj bom rekla, da ga ne vznevoljim, kako se bom zasmejala, kako okrenila, da bo zadoščeno njegovemu estetskemu čutu.«

»To so malenkosti,« sem rekla presenečeno.

»Morda, morda tudi ne. O, da, ta ljubezen je lepa in čarobna. Kadar pride s svojimi goslimi, igra in me gleda s svojimi temnimi, toliko obetajočimi očmi, se mi zdi, da sem srečna, zavidanja vredna. A ko strune utihnejo, izgine čar in jaz se večno bojim, da bo kakšna njegova beseda vse pokvarila, da bom opazila jaz na njem ali pa bo on opazil na meni kaj takega, kar ni vredno ljubezni. Kakor Vladoškini beli čeveljčki je najina sreča, vsak hip v nevarnosti, da se umaže in potemni. Vladoša ne bo mogla nositi svojih belih čeveljčkov; za dvakrat so, za trikrat in potem se umažejo, postanejo grdi in neznatni. Taka je tudi ta sreča, nezanesljiva, slabotna. Lepa in dragocena res, ali za dvakrat, za trikrat. Boste videli, vsega bo konec, kmalu bo vsega konec.«

Zasenčila je z roko oči, kakor bi se ji bleščalo od reke, ki jo je pozlatilo sonce s tisočerimi bliski in žarki. Ali videla sem, kako ji je pritekla po licu težka solza in kanela med cvetlice, ki so stale ob ograji.

Zasmejala se je prisiljeno in natrgala je šopek za Vladošo. Najlepše rože je trgala, šopek je bil prevelik in prelep za otroka.

»Zakaj ste vse oropali?« sem rekla. »Kdaj zopet se vam bodo razcvetele rože na balkonu? Zakaj ne varčujete z njimi?«

»Vseeno je,« je odgovorila. »Zelo rada imam Vladošo. Včasih, kadar jo vidim, mi zatrepeta srce in pekoča žalost mi ga napolni do vrha. V takih trenutkih mislim, kako nestalna je moja sreča in da ne bom nikdar imela otrok. Moje življenje se bo razpršilo v nič. Naj le ima Vladoša vse rože, za koga naj jih hranim.«

Naglo me je objela.

»Vi živite,« je rekla, »vi imate pogum za vse, za lepoto in za senco, za skrbi, težave in za vsa bremena vsakdanjosti. Vaši prazniki so zasluženi in še mnogo jih boste doživeli. Jaz imam zdaj vsak dan svojo nedeljo, ali strah me je delavnika.«

Popravila se je. »Ne, ne, ni me ga strah, ali on ga ne mara, on hoče le praznik, le jasne dni, le sonce, le veselje.« Nasmehnila se je trpko: »Morda bodo tudi njegovi prazniki minili.«

Poslovala sem se in kmalu nato smo odpotovali iz tega mesta.

Njena zaroka se je razdrla in lani je umrla. Z njim sem nedavno govorila.

»Naveličan sem vsega,« je dejal, »neskončno naveličan. Nič me ne veseli, nič ni zame lepo. Vse se mi zdi navadno, strašno navadno!«

»Hoteli ste ob delavnikih praznik, zato je to,« sem rekla in se spomnila tistih belih čeveljčkov, ki jih je izvezla njegova lepa zaročenka za našo Vladošo.

Čeveljčki

S pominjam se majhnih bosenskih opank, ki jih je nosila Vladoša neko poletje. Kupila sem jih na sejmu, na velikem in bučnem zagrebškem sejmu, ki je tako svojevrsten in zanimiv. Slavonske lepoticice se sprehajajo v svojih pisanih, z zlatom vezenih oblekah med šotori, plemeniti Turopoljci z visokimi škornji se bahato postavljajo okrog neštevilnih vinotočev. Cigani dirjajo po cesti s svojimi konji gor in dol; vmes drdrajo gosposke kočije z lakaji na boku. Prah se vzdiguje, prelepi, iskri žrebci rezgetajo, ob cesti pa stoje aristokratski kupci med cigani in kmeti. V ograji stoji nekaj sto rogatih bikov, imenitnih, kakor iz železa ulitih, in dalje se gnete nepregledno polje volov, krav in ovac. Na tratini se peko ob ognjih jagnjeta, prašički in pečenice. Peki prodajajo kruh in kolače. A pod šotori plešejo. Šestinski fantje s svojimi okroglimi, majhnimi klobučki udarjajo na tamburice, okoli njih plešejo kolo. In tu in tam, povsod je veselje, godba, smeh. Črni srbski cigani, oblečeni po mestno, igrajo na gosli in pojo stare veseložalostne ljudske pesmi. Igrajo mamljivo in sladko. Tesno je okrog njih, strune drhte, oči se vžigajo in kri je vroča, veselo,

drhteče zakipi po žilah. Pred komedijami cingljajo zvonci, ameriške pihalke se zibljejo gor in dol, sto harmonik poje, tisoč glasov se topi v en sam opojen, razburljiv šum.

Malo dalje od glavne ceste stoje ob stranski poti šotori bosenskih kavarnarjev. Sedeš na leseno klop za ozko mizo in že stoji fildžan znamenite turške kave pred teboj. Sam stari Mehmed ga je postavil predte. Mlad fant, sloki, v bokih tako prelepo vitki Hamdija tolče v možnarju kavo po starem turškem običaju, a Ibrahim kuha na žerjavici svežo črno pijačo za nove goste. Samo zavre in že se toči gosta, duhteča kava v majhne fildžane, ki niso mnogo večji od naprstnika.

Ob straneh vise bosenske, večkrat čudovito umetniško tkane preproge in po njih so razgrnjene razne zapejljive orientalske drobnjarije. Kakor pajkova mreža tako tenki in prozorni šali, izvezeni ob robih z arabskimi pri-slovicami in polmesecem, pasovi iz belega sukna, obšiti z zlatom, pisane torbice, srebrne, filigransko izdelane igle in spone, bakreni, pocinjeni podstavki, ki so vanje vrezani lepi orientalski ornamenti, doze iz medi, emajlirane z rdečimi, modrimi in zelenimi barvami, žametne koničaste copate in pisane otroške opankice.

»Mama, kupi mi take opankice,« je prosila Vladoša.

»Koliko veljajo?« vprašam hladnokrvnega Mehmeda, opasanega s širokim svilenim šalom.

»Šestdeset,« pravi.

»To je preveč.«

»E, kad ti je odviše, a ti nemoj kupiti, lijepa gospo,« odgovori Mehmed in obesi opankice nazaj na klin.

Mehmed je stare korenike. Ne baranta, ne pretirava v ceni, ali zato tudi za krajcar ne odneha. Bosenski mohamedanski trgovci so znani po svoji poštenosti in Mehmed je ogorčen nad mlajšimi tovariši, ki po vzoru nevernikov z raznimi zvijačami kvarijo dobro ime pripadnikov preroka Mohameda.

Kupila sem opankice za šestdeset krajcarjev, kakor jih je cenil Mehmed, in Vladoša jih je obula še tisti dan.

Ali opankice niso imele sreče, utonile so v Savi in skoro bi bila tudi Vladoša utonila z njimi.

Vlada se je hodila z babico vsak dan kopat na Savo. Daleč je to. Skoro pol ure se voziš s tramvajem po dolgi, dolgi Savski cesti. Počasi se maje konjski tramvaj naprej, počaka pred železniško progo, ki dvakrat prečka cesto, in nadolgočasiš se včasih do sita. Hiše ob cesti se vse bolj manjšajo, pritlične bajtice stoje med majhnimi enonadstropnicami zagrebških obrtnikov. Nekaj pekov je tu, nekaj mesarjev in polno čevljarjev in opankarjev. Senčnati kostanji stoje doli ob pešpoti, potem se vrste visoki topoli in daleč se odpre pred teboj ravno savsko polje. Zadaj je Zagreb, nad njim pa se dvigajo vinogradi z belimi vilami vse više in više, a na obzorju sloni širo-

ka zagrebška gora s svojim raztegnjenim temenom in neštetimi hribi.

Debel prah leži na cesti, vzdigujejo ga ciganske lojtrnice ali kmečki koleselj, ki hiti iz trga proti domači vasi. Mlada kmetica goni pred seboj svinjo naprodaj v mesto, tam pa visok kmet nosi na hrbtu razno robo, ki si jo je nakupil v mestu. Dopoldne hiti tod vse polno deklet sem ter tja. V okroglih jerbasih nosijo na glavi v mesto pridelke okoliških kmetij.

Pri mitnici tramvaj obstoji, vse poskače z voza in pohiti k Savi, ki se je široko razlila pod cesto in pod širokim mostom. Premodro južno nebo se je razpelo nad savskim poljem, vse barve gore v živem soncu. Beli pesek na produ obroblja zeleno savsko vodo, zrak je čist in vroč. Po bliskovo dere voda okoli kopališča. Čez zibajoči se most stečeš h kabinam, ki so polne smeha in ščebe-tanja. Z veselimi klici se ljudje preoblačijo, v bazenu se love otroci, a zunaj skačejo spretnke plavalke s porednimi kriki v vodo, ki jih močna in deroča nosi do konca kopališča, kjer se zagrabijo za debele vrvi in vse mokre, lesketajoče se v soncu, splezajo zopet na brvi in stečejo po debeli preprogi nazaj gor, kjer se iznova in vedno iznova mečejo v objem bistrim savskim valovom.

Vladoša se ne boji vode, nikakor ne. Komaj je slečena, že hiti k vrvi, ki je čez sredo prepeta čez bazen, švigne ob njej v vodo in se potegne do sredine, kjer jo deroči

valovi drže kvišku, kakor bi ležala na mehki blazini. Voda je tam globoka, naši Vladoši vsaj dve pedi nad glavo, če bi stala. Ali stati je nemogoče in vrv je močna. Če bi opešale roke, bi jo že ulovile ženske, ki se s smehom in šaleč se kopljejo na koncu bazena. Sava je vesela in neizmerno živa voda, Kako skače, žubori, dere in šumi. Vso mladost prebudi v krvi in z neizrečenim užitkom se bojuješ z njenimi prelestnimi valovi. Vso življenjsko radost občutiš v tej igrajoči se in nemirni vodi in vse vesele, da si zdrav in čil, dovolj močan za vesel boj z njo.

Ali tudi nevarna je. Oh, neusmiljena in hudobna je. Če te potegne s seboj v vrtince, ne boš nikoli več hodil po prelepem božjem svetu. Za vse večne čase umolkneš. Čez dva, tri dni te vrže na prod med samotnimi polji, s strahom najdejo tvoje ostanke in tvoj pogreb je žalostnejši od pogrebov drugih ljudi.

Taka je Sava. Kakor razposajen otrok je, nedolžna, vesela, in kakor krvoločna roparica, potuhnjena in neusmiljena.

Iz mesta in iz vasi hodijo sem na most, kadar jih obide žalost in se jim zazdi smrt slajša od življenja.

Kdo bi našteval vse, ki so prišli iz mesta in s kmetov sem na ta most, od koder je samo en skok v gotovo in skrivnostno smrt! Kdo bi našteval vse, ki jih je zgrabila voda vesele ali žalostne, pripravljene in nepripravljene, in jih potegnila v svoje globoke, smrtonosne vrtince.

Tudi Vladošo so imeli ti zeleni, drveči valovi že v svoji oblasti.

Z babico sta se prišli kopat, veseli, nališpani. In kdo si ga vedi, kako se je zgodilo, da je omahnila Vladoša v vodo, ko se je na poti v kabino nagnila nad brv. Babica jo je hotela pograbit, stegnila je roke za njo, ali že je tudi njo požrla voda in valovi so ju nosili po bliskovo s seboj. Neki moški je skočil za njima, ju dosegel in ju ustavil prav pred onim malim ovinkom, kjer se stekajo vode v besen, peneč tok. Pritekli so še drugi in potegnili vse tri na breg.

Babica in Vladoša sta bili nezavestni in morali so ju tretji in buditi, preden sta odprli oči. Vladoši ni bilo kdo ve kaj, malo vode se je napila, ali babica je bila vsa premrla od strahu. Spravili so obe v posteljo. Voda jima je odnesla klobuka, babici se je njena lepa frizura — ima majhno slabost, da si lase vedno jako lepo in spogledljivo uredi — popolnoma razmočila in tudi obleka in čevlji so bili videti zelo smešni. Vladoša ni razumela, kaj se je pravzaprav zgodilo in kako veliki nevarnosti sta utekli z babico. Dali so ji piti malo vina pa se je takoj razživela. Morda od pijače, ker je ni bila vajena. Ali res je to, da se ji je smešno zdelo vse skupaj. Ko pa sta se z izvoščkom vozili domov, je vzdignila noge, ki so tičale v velikih, izposojenih čevljih, in rekla z odkritosrčno žalostjo: »Škoda, da mi je Sava sezula opankice. Turek je

rekel, da so vezene s pravim zlatom, in mama je dala zanje šestdeset krajcarjev. In to je veliko denarja, pravi ona.«

Še vedno sije mesečina. V polsnu prihajajo misli, izginjajo, pisane podobe se vrste druga za drugo, neznatne, a vendar prijetne, obdane s čarom, ki jih imajo vsi spomini.

Včeraj sem bila pri tašči. Pod streho ima sobico, napolnjeno z različno staro šaro.

Na policah so jabolka in orehi, na peči stoji star, rožast, razbit vrč, pod oknom sloni star divan in v neštetilnih škatlah, kovčkih in zabojih so spravljene najrazličnejše stvari. Stari klobuki in obleke, porcelanasto posodje, papirji, igrače, vse, kar se nabere z leti, kar človek spravlja, ker sam ne ve, kam bi z vsemi temi stvarmi. Zelo rada stikam po teh rečeh. In čudno, vselej najdem kaj, kar se da še porabiti, kar potrebujemo zdaj mi. Spomnim se pregovora naših gospodinj, da »vsaka reč čez sedem let prav pride«. In nasmejem se ter pravim tašči: »Vedno se mi je zdelo to spravljanje smešno. Ko sem prvič prišla sem gor, se nisem mogla ubraniti nekega pomilovalnega nasmeha nad tako skrbljivostjo, s katero si nakopičila na stotine in stotine teh drobnjarij po škatlah in zabojih. A zdaj vidim, da ima tudi to spravljanje svojo dobro stran. Koliko koristnega sem že našla tu. Ali pri tebi naš pregovor ne zadostuje — ne čez se-

dem, ampak čez štirikrat sedem let pride vsaka reč prav — to bi moralo biti napisano na vratih tvojega skladišča.«

In čudno, kolikokrat sem prevrnila že vse te zaboje in kovčke, pa vendar najdem vselej, kadarkoli grem zopet gor, kaj novega.

Tako sem tudi včeraj prevračala in odmotavala zavitke, s čudnim čustvom pregledovala stare igrače, s katerimi se je igral nekdam moj mož, — škatle z metulji, ki so bili že vsi na pol sprhneli, električni stroj in omarico s kemikalijami, s katerimi je delal poizkuse, izgotavljal rakete in umetelni ogenj, ki so ga zažigali on in njegovi tovariši po zagrebških dvoriščih v veselje pa tudi v strah mater.

Končno sem našla v nekem kotu v moder papir zavite nove otroške čeveljčke in neke vrste skrinjico, kakor si jih privezujejo židje pri svojih molitvah okrog čela.

Vzela sem to dol in vprašala taščo, če ve, od kod so te reči.

»Da, da,« pravi. »Spominjam se. Pred kakimi deseti mi leti jih je našel tata nekje na ulici.«

»Zakaj spravljaš to tako dolgo? Zakaj nisi dala čeveljčkov kakšnemu siromaku?«

»Sama ne vem. V začetku ni bilo prilike, a pozneje sem pozabila.«

»Daj jih meni, jih bom jaz dala kakšni siromašni ženski.«

Dala mi jih je. Odšla sem od nje še na trg. Nakupila sem nekaj rož za balkon. Ker je bil četrtek, se je motalo med stojnicami vse polno dečkov, ki so se ponujali gospodinjam, da bi nesli kupljene stvari domov.

Tudi jaz sem najela enega od njih.

Začela sva se pogovarjati.

»Ali vas je dosti doma?«

»Pet. Jaz sem najstarejši.«

»Kaj je vaš oče?«

»Zidar je. Ali zdaj je slabo za zidarje. V Zagrebu se ne zasluži nič. Preveč jih je in premalo se zida.«

»Premalo? Saj vedno zidajo, v vsaki ulici skoro in v predmestjih delajo vile kar na ducate.«

»To so vse majhne reči. Malo delavcev je pri takih škatlah. Palače, palače, te, če bi se zidale. To kaj zaleže. Naš oče je zdaj v Trstu, tam je dosti zaslužka.«

»Pa pošilja kaj?«

»Pošilja in ne, kakor pride. Vsi zidarji radi pijo. Če bi bil doma, bi bilo bolje. Doma mu mati vzame sobotni zaslužek. Na tujem pa nima nikogar, ki bi skrbel zanj in pazil, da ne bi zapravljaj. Če je doma, nam je lepše. Več denarja je v hiši. Tako pa skoro vse sam porabi.«

»Ali ga imate otroci radi?«

»Imamo. Dober je z nami. Ob nedeljah nas vzame s seboj, če je lepo. V gozd gremo. Ve, kje rastejo šmarnice, kje so gobe, jagode ali maline. Lepo je zunaj. Zjutraj gremo, pa pridemo zvečer domov. Kruha, sira in vina si vzamemo s seboj. Če so jagode, se jih najemo, da je kaj, in še domov jih prinesemo. Mati gre drug dan na trg z rožami, gobami in jagodami in včasih dobi cel goldinar za to.«

»Mati je zadovoljna, kajne?«

»Kaj bi ne bila. Ampak, če se oče napije, je huda. Jako huda je, prepira se in kriči. Ampak če dežuje, kaj naj oče počne? Doma je pust, grdo stanovanje imamo in tesno, na sprehod ne more, ko je blato, pa gre kam pit. Saj mu ne zamerim. Ampak zapravi mnogo in mama nima potem cel teden nič, a jesti hočemo vsak dan.«

»In kako zdaj živite, ko očeta ni?«

»Slabo. Pošilja toliko, da je komaj za stanovanje. Mama pere in včasih midva s sestro zasluživa kakšen krajcar. Veste, gospa, sam krompir nas je. Komaj čakam, da bo to leto v kraju. Potem se pojdem učiti za ključavničarja. To je dober posel. Če bom zdrav in živ, pojdem k železnici, kadar odrastem.«

»Kako pa v šoli?«

»Prvi nisem, zadnji pa tudi ne. Zdi se mi, da nisem neumen, in če bi bil gosposki otrok, bi bil še pametnejši. Ali od revščine večkrat pamet trpi. Gosposki otrok ne

dela drugega kakor tiste šolske naloge, še čevlje in obleko mu osnaži dekla. Jaz in sestra pa morava vse pospraviti in se obed skuhati, če je mama zdoma. Včasih pere doma, včasih gre pral po hišah. Dosti trpi, sirota.«

»Ali je dobra?«

»Dobra, če bi ne bila dobra, bi vse pustila in šla. Ampak nabije nas le, vseh pet, če je treba. Ne utegne, da bi zlepa. Saj veste, gospa, kako je. Čez kakšen plot skočim v parku, pa so hlače raztrgane. Nabije me, saj mora, kaj bi šivala zastonj. Vsakomur svoje. Siromakov otrok ima več udarcev kakor kruha.«

»Kaj so drugi še majhni?«

»Lacko je star tri leta, Srečko pet, Mimica osem, Anka deset, jaz pa trinajst. To je še dobro, da nismo vsi enaki. Zraven nas stanuje neka vdova. Ta jih ima šest in najstarejšemu je osem let. To je nerodno. Če jih pusti same, se koljejo in pobijajo, ko so še neumni, če pa hoče ostati doma, jim nima dati kaj v usta. To je še dobro, da ima po možu nekako pokojnino. Po deset goldinarjev dobi na mesec. Pravi, če bi tega ne bilo, bi morala vse pometati. v Savo. Kaj imamo še daleč, gospa?«

»Ne, kmalu bova doma. Še nekaj hiš.«

»Težko je. En krajcar bi mi lahko navrgli,« pravi.

»Malo mleka in kos kruha, če hočeš.«

»To pa to. Mleko bom popil, kruh bom pa Anki odnesel. Anka, ta je namreč jako pridna punca. Vse naredi in

v šoli zna največ od vseh. Škoda, če bi imel jaz njeno pamet, bi študiral. Bi mi že dali kakšno podporo. Ali kaj bo dekle! Šivat se pojde učiti. Nekaj je že, pa posebnega nič.«

Prišla sva domov. Dala sem mu mleka in kruha, za Anko žemljo, za Mimico dve jabolki, za Srečka dva stara Vladošina predpasnika in za Lacka tiste nove židovske čeveljčke, ki sem jih našla pri tašči pod streho.

»Danes se mi je splačalo,« je rekel moj junak. »Hotel sem iti na sejmišče, tam se igrajo moji prijatelji sabor.«

»Sabor?«

»No, da. Igramo se, kako se razpušča hrvaški sabor. Jaz bi bil ban in bi razpustil sabor. Ampak je prav, da nisem šel. Opozicionalci bi me bili gotovo nabili.«

»Ali to ni parlamentarno,« sem rekla.

»Ni. Ampak mi se jezimo. Jaz bi bil danes ban, pa samo v igri. Drugače držim z opozicijo, se ve,« mi je odvrnil in odšel.

Včeraj, ko sem kupovala rdeče čeveljčke, je bila prodajalka z menoj posebno ljubezniva. Stara je kakšnih sedemnajst let, ima čisto zlate lase, a oči so modre ka kor dve potočnici. Elegantna je, živahna, zobke ima kakor miška, tako majhne, bele in dražestne.

»Oprostite,« je rekla in pogledala vame. »Ali ste vi tista gospa, ki piše?«

»Da, jaz.«

»Kako ste srečni. Zavidam vam.«

Zasmejala sem se njenim očem, ki so me gledale tako spoštljivo.

»Zavidate?! Kaj je tu vredno zavidanja? Pišem in nikoli nisem zadovoljna. Pišem in zdi se mi, kakor da bi metala vse v globoko brezno. Vse izgine, brez uspeha, brez sledu. Pišem, ker moram. Večkrat potrebujem denarja in pišem, ali brez volje. Čas hiti, jaz pa ne napišem ničesar, kar želim napisati. Ono najlepše mi propada. Čakam, da mi pride praznik, mir. Včasih si želim k morju, ali v gozdove, v gore, v samoto. Sanjam, da sedim pri oknu v tihi hiši. Daleč naokoli ni nikogar, čisto sama sem cel dan. In pišem. Včasih pustim pisanje in gledam skozi okno. Daleč vidim na vse strani. Na morje vidim in na gozdove. Zunaj je vihar, bliska se, oblaki se pode po nebu. Morda je jesen, vsa pisana in otožna v svoji lepoti. Morda je poletno popoldne, nebo je modro in visoko in sonce zlati vse hribe in doline. Tiho gledam vse to in vse, kar se je kdaj lepega zganilo v moji duši, pride in oživi. Nagnem se nad papir in pišem . . . Tako bi rada pisala in napisala bi stvari, ki bi bile lepe zame in za druge. A zdaj? Zdaj sedem k oknu, nasproti je dolgočasen hotel. Ves dan je spodaj na ulici hrup, šum, drdranje vozov in tramvajev, zvonjenje kolesarjev in

tuljenje avtomobilov. V sobi razgrajata otroka in vsak hip se odpirajo vrata.«

Ne vem, če sem ji rekla vse to. Ne, ničesar ji nisem rekla, samo nasmehnila sem se ji. Spomnila sem se nekega popoldneva pred kakimi desetimi leti. Takrat sem nosila še kratka krila. Sedela sem na vrtu in nekaj brala. In prvič sem si takrat želela, da bi videla kdaj svoje misli tiskane v knjigi. Zdelo se mi je takrat to vrhunec sreče, zadnji, najvišji cilj mojih predrznih sanj . . .

Zdavnaj že se mi je uresničila ta želja, ali sreče nisem občutila nobene . . .

Vse, vse se nam izpolni prekasno . . .

Še vedno sije mesece, rdeči čeveljčki se vidijo jasno kakor podnevi.

Moje misli prehajajo v sen. Ali še v polsnu se mi nankrat zazdi, da je morda najlepši cilj, ki sem ga dosegla, najlepša želja, ki se mi je spolnila, to, da stojita v moji sobi dva para majhnih, rdečih, otroških čeveljčkov . . .

Naše domače živali

Kolikor nas je v naši hiši, vsi ljubimo živali. Jaz in moj mož, Vlada in Maša in biser deklet, slavna naša Barica, ki je doma iz pisanih in ljubeznivih zagorskih krajev. Imeli smo sicer pred nekaj leti neko Micko, ki pa je bila lena in zanikrna in nam je ugonobila s svojo nemarnostjo mlado kosovko, ki jo je našla Vlada vso onemoglo nekje v parku v grmičevju ob cesti. Z velikim trudom smo je spitali, da je postala prav vesela in živahna ptička. Pozneje, poleti, smo odšli vsi iz Zagreba; za tri dni samo, nekam na deželo k znancem. Micka je ostala doma. Ko smo se vrnili, smo našli našo prijazno kosovko mrtvo v kletki. Umrla je od žeje, revica uboga. Vlada je jokala in nama z možem se je Micka s tem tolikanj zamerila, da smo jo odslovili.

Ko je prišla Barica k hiši, nismo imeli nobene domače živali. Samo sosedov Filaks je često gostoval pri nas, ali zdi se mi, da je prihajal bolj zaradi kosti, ki jih je dobival v kuhinji, kakor iz resnične naklonjenosti.

Lanske pomladi smo našli našo žabo. Zelena žabica je to, taka, ki oznanja vreme. Posebno lep spomladanski dan je bil, ko smo jo našli. Šli smo daleč ven iz mesta po

potih med vinogradi in gozdiči. Iskali smo vijolic. In za neko vasico smo našli široko sončnato livado, ki je bila kakor posuta z njimi. Še nikdar jih nismo videli toliko skupaj. Tudi belih je bilo med njimi in dišale so mamljivo.

Jaz sem bila tisti dan zelo žalostna. Nekaj tednov prej mi je pisal oče, da boleha. Pisal je, da ima naduho, ali ker ima skoraj vsak starejši človek naduho, me ta novica ni posebno vznemirila. Vendar sem prosila moža, naj piše zdravniku, ki mi je o njem oče sporočil, da ga zdravi. Odlášal je nekaj časa, potem pa vendar pisal. Ali odgovora ni bilo. Spraševala sem vsak dan, a mož se je z menoj vred jezil nad nevljudnostjo svojega slovenskega tovariša. Sumljivo se mi je zdelo le to, da mi je začel prigovarjati, naj grem končno pogledat domov, kaj je. Pot je res dolga in nerodna, ali še najbolje bi bilo, da bi šla. V srcu sem začela nekaj slutiti in čimdalje hujši nemir me je mučil. Spomnila sem se tudi, da je dobil že prejšnji teden nekako pismo z ljubljanskim poštnim pečatom, a da mi ni nič omenil, kaj je v njem. Začela sem ga prositi, naj mi pokaže tisto pismo, ali trdil je, da ga je izgubil, da ni bilo nič važnega; neki dijak ga vprašuje, če se dobi še kak primerek dijaškega lista, ki ga je on pred leti urejal.

Za nekaj ur me je to pomirilo, potem pa so se mi zbudili dvomi še močnejše.

Tisti dan dopoldne sem šla in preiskala pisalno mizo svojega moža. Nikdar tega ne delam in sram me je bilo, da brskam na tak način po njegovih stvareh, ali nikakor nisem mogla drugače. Vedela sem, da bom, če mu je oni zdravnik sploh odgovoril, pismo gotovo našla; zakaj moj mož ima navado, spravljati vsak važnejši dopis.

In res sem pismo našla. Dolgo se ga nisem upala prebrati, bala sem se. Moje slutnje so se uresničile. Zdravnik je pisal, da je moj oče bolan na smrt, da je vsako upanje popolnoma izključeno. Še nekaj tednov, še nekaj mesecev bo morda živel, ali smrt ga je že zaznamovala.

Srce mi je za nekaj trenutkov otrpnilo in v duši se mi je zbudila neizmerna žalost. Glej, že so sešteti njegovi dnevi. Že se zapirajo vrata.

Solze so me oblile, bridke in vroče kakor še nikdar.

Prišel je moj mož, ali jaz se nisem upala priznati, da vse vem. Popoldne smo odšli daleč za mesto na sprehod.

Mehka pomlad je bila naokrog. Hribi v prvem, še nerazvitem zelenju, zrak jasen in mehak, po poljih in livadah prve spomladanske cvetice. In vijolic kakor še nobeno leto.

Moj mož in Vlada sta jih neumorno nabirala, jaz pa sem sedla na star podrt plot, češ da sem utrujena, da me boli glava. Odšla sta za vijolicami in mačicami, ki jih je bilo grmovje polno. Skoraj celo uro sem ostala sama. Sonce je sijalo s svojo prvo nežno in laskajočo se toplo-

to, na širnem nebu ni bilo oblačka. Okrog mene so frfotale ptice in iz vasic se je čulo klicanje otrok. Doli v široki, prostrani savski dolini so po poljih delali ljudje.

Mislila sem na očeta. Zadnja pomlad je to zate, oče, zadnje cvetlice, zadnji spomladanski vetrovi. Umiraš in kdo ve, koliko neizpolnjenih želj, koliko zamujenih dni bo ostalo za teboj. Taki smo ljudje, da nihče ne zna gospodariti s svojim blagom. Koliko lepih dni gre mimo nas, a mi jih zapravljamo v nič, da minejo brez spomina in brez koristi.

In v srcu so me spekle vse zamujene besede, dobre in lepe besede, ki bi jih bila lahko rekla očetu in jih nisem, Spomnila sem se njegovih dobrih oči in mehkega glasu, njegove veselosti, kadar sva šla, ko sem bila še otrok, daleč po stezah med travniki in žitnim poljem v drugo in tretjo vas.

Stisnila sem glavo v pesti in jokala za očetom, kakor da mi je že umrl. Ta prva in nepričakovana žalost za njim je bila bridkejša in bolj boleča kakor ona tuga, ki me je prevzela, ko so mi čez nekaj tednov naznanili, da je v resnici umrl. Obiskala sem ga bila medtem in se pripravila na njegovo smrt.

Okoli mene se je budila pomlad. Daleč je segal pogled na vse strani in vse je že brstelo in šuštel v novo prebuženem življenju. A jaz sem sredi te lepote mislila na očetovo smrt. Objokovala sem njegovo življenje, ki bi bilo

lahko srečnejše in veselejše, kakor je bilo. Kdo je kriv tega? On sam, mi otroci, okoliščine?

Po dolgi uri sta se vrnila moj mož in Vlada. Polno košarico vijolic sta imela, a sredi med njimi sta pod mahovino varovala — žabo. Bila je seveda zelo majhna, a bila je žaba.

Moj obraz je bil še vlažen od solz, oči rdeče in vendar sem se tiho nasmehnila. Tudi v naše najsvetejše ure, v našo najglobljo žalost sega življenje s svojimi smešnostmi.

In sploh, kaj je smešno? Za nas, ki smo preprostega srca, ki se smejemo lahko in odkritosrčno kakor otroci, za nas ni smešnosti nikjer in v ničemer. Med solzami se nasmehnemo, ali naš nasmeh je dober in nedolžen in brez osti.

Moje življenje je prepleteno z naravo, vso svojo srečo in vso svojo žalost nosim v njeno mirno, lepo in neizmerno prostost. Bledo je vse in neznatno, kar doživiš v tesni sobi; daleč po poljih mora iti pogled, po ravnini, po bregovih, pod odprto neskončno nebo, kadar je srce polno. Duša je bogata, globoka in brez mej, kadar vidiš široko pokrajino okrog sebe in vesoljstvo v zvezdah. Tisto pomlad, ko so bile livade in loke in meje tako polne vijolic kakor še nikdar, tisto pomlad je umiral moj oče . . .

Vidite, hotela sem napisati nekaj veselih strani, a med veselost, med smeh so mi kanile solze.

Toda končati moram svoje pripovedovanje o žabi. Tudi žabe so poetične. V poletnih nočeh, ki so tako dehteče in čarobne, rada poslušam njihovo glasno, enakomerno pesem. A kar se tiče zelene žabe, mislim, da je v čisljih tudi pri preprostem ljudstvu, ker bi je drugače ne imenovalo božjo žabico.

V zadovoljstvo nas vseh je postala ta božja žabica članica naše male rodbine. Deli smo jo v široko steklenico, ji dali malo mahovine, kamen in vodo. Mi vsi, naši znanci in prijatelji, vsi smo postali strastni muholovci. Hrane je imela še preveč. Vsak od nas se je zanimal, če sedi visoko ali nizko, če ima čisto vodo ali ne. Naša mala Maša ji je rekala »taba«. Jako rada jo je imela in vsak dan se je zdaj pa zdaj postavila pred vrata čakalnice in tako dolgo kričala »taba, taba«, dokler ji nismo odprli in ji pokazali zeleno regico in njene male, črne, pikaste oči.

Nekajkrat je povzročila božja žabica v naši hiši veliko razburjenost. Steklenica je bila namreč zavezana s papirjem, ali zaradi muh smo napravili v papir luknjo. Spuščali smo jih skozi to odprtino in postavljali na luknjo škatlico ali kaj podobnega, da bi ne mogle ulti. Neko jutro je Barica navsezgodaj odkrila, da žabice ni. Zvečer je nekdo privzdignil škatlo in jo pozabil postaviti zopet nazaj. Vse muhe so ušle, z njimi pa je izginila tudi žabi-

ca. Barica nas je vse hitro obvestila o nesreči. Spali smo še, pa smo bili seveda v trenutku popolnoma oblečeni. Iskali smo žabo celo uro po vsem stanovanju in Barica je šla gledat tudi na dvorišče, čeprav smo stanovali v prvem nadstropju. Rekla je, da je morda skočila z mostovža dol.

Nismo je našli in zelo smo bili potrti. Kasno je že bilo in moj mož je odšel brez zajtrka v bolnišnico, Vlada je pozabila svojo žemljo za ob desetih doma, ko je končno, vsaj deset minut po osmih, odšla v šolo. Ko je Mašica vstala, je zvedela tudi ona za nesrečo. Stala je pred prazno steklenico, vrtela z glavo sem ter tja in ponavljala venomer: »Ni tabe! Ni tabe!«

Vendar smo žabico zopet našli. Barica je pometala po hodniku, ko zapazi v kotu umazano kepico. Čista je, skrbno pometa vsak dan, pa se je začudila, od kod se je vzelo toliko blata. Kar se začne kepa premikati in Barica vidi, da je nekaj živega. Poklice me in spoznali sva, da je to naša nesrečna žabica, vsa prašna in s pajčevinami pokrita. Kdo ve, po kakšnih kotih se je valjala vso noč. Ulovili sva jo in jo spustili v vodo v umivalniku, da se je malo umila. Nič ji ni škodil ta nočni izlet in še dvakrat se nam je izgubila na isti način. Enkrat smo jo našli v kopalnici, drugič pa v Vladinem čevlju v kuhinji.

Ko smo se selili, je nesel moj mož lastnoročno steklenico z žabo iz starega stanovanja v novo. Postavil jo je v

kuhinji na omaro tako visoko, da mačka nikakor ne bi mogla do nje. Na luknjo v papirju je dal škatlico vžigalnic. Kakor pri vsaki selitvi smo tudi mi imeli tiste dni mnogo tujih ljudi v hiši. Slikarji so slikali sobe, mizar je popravljaval vrata, od plinarne so prišli in obešali druge svetilke in tapetnik nam je naredil nove rolete, ker so bile stare že polomljene. Eden od teh je potreboval vžigalice in kdo ve, kako jih je staknil ravno na kuhinjski omari na steklenici z žabo. Vtaknil jih je v žep in naša draga žaba je zopet zlezla na prosto, v svobodo, ki je tako mikavna in tako nevarna. Ko se je moj mož spomnil nanjo, smo jo zastonj iskali. Nikjer ni bilo sledu o njej in najbrž jo je pojedla mačka.

Imamo namreč tudi mačko in tudi povest o njej, mislim, da ni čisto nezanimiva.

Nekega dne sem šla k peku plačat, kar porabimo mesečno za kruh in žemlje. V prodajalni so se igrale tri mlade mucke. Pekovka mi je ponudila, naj si eno vzamem. Izbrala sem si najlepšo in jo prinesla domov. Barica ni bila posebno vesela, drugi pa so vsi sprejeli pekovkin dar z velikim odobravanjem. Mala Maša jo je skoraj zadušila od sreče in ljubezni.

Mucka je bila dva dni pri hiši, ko je je zmanjkalo. Bila je nedelja in kakor vselej se je tudi to popoldne naša Barica praznično oblekla in odšla na sprehod. Precej po obedu je zaprla mucko ven iz kuhinje na mostovž, a ko

je odšla, jo je pozabila spustiti noter. Bilo je že mračno, ko sem zapazila, da mucke ni. Z Vladico sva jo sicer iskali povsod, a našli je nisva. Ko se je Barica vrnila, je povedala, da je bila mucka na mostovžu. Tudi tja smo šli gledat, pa je ni bilo. Hud mraz je pritiskal in mucka bi bila zmrznila, če bi bila ostala tam. Sklepali smo, da je najbrž skočila na dvorišče in splezala od tam v klet, kjer je topleje. Prižgali smo luč in jo šli iskat v klet. Na naši strani je ni bilo. Prosili smo še sosede iz drugega nadstropja, da so nam posodili ključ od svoje kleti, ali tudi tam je nismo našli.

Ko se je moj mož vrnil domov in zvedel, da je mucka izginila, jo je šel še sam iskat. Seveda zastonj. Jezil se je na nas, da smo vsi brez srca, da zapiramo tako nežno stvarco na mraz, da se je gotovo pobila, ko je skočila na dvorišče, in da jo bomo našli jutri kje v kakšnem kotu zmrznjeno. Vladica se je jokala, vsi smo bili žalostni in celo Mašica je tožila, da »ni man, man hapu« — kar se pravi: »Ni mačke. Mačka je padla.«

Tudi drugi dan je nismo našli nikjer, čeravno je Barica vznemirila pol naše ulice zaradi nje. Pri peku, v mesnici, v prodajalni, na trgu, v branjariji, povsod so vedeli, da nam je ušla mačka.

Zvečer je bil moj mož v kavarni in tudi tam tarnal zaradi tega. Smejali so se mu, ali eden od natararjev je trdil, da je videl tako mačko v kuhinji. Šli so gledat in res

so jo tam našli. Tako je prišla sredi noči zopet v našo last.

Drugi dan pa sem zvedela, da je bila mačka ves prejšnji dan v stanovanju neke družine, kjer so imeli otroci škrlatinko. Najmlajše dekletce se je še pred smrtjo igralo z njo in šele, ko je punčka ponoči umrla, so spodili mačko od njene postelje. Prestrašila sem se nepopisno in se čudila lahkomiselni neopreznosti nekaterih ljudi, ki stavljajo na tak nepremišljen način zdravje in življenje tujih otrok na kocko. Naša Mašica se je neposredno po tem dolgo igrala z nesrečno mačko in morda je že našla bolezen. Ko je prišel moj mož domov, sem odločno zahtevala, naj mačko takoj zastrupi, da ne bo večje nesreče.

Tudi on je bil v skrbeh, vendar mu je bilo mucke preveč žal. A dati jo preprosto proč, bi bilo od njega, zdravnika, brezvestno. Lahko bi vtihotapila škrlatinko tudi še v kakšno drugo družino. Zato se je odločil, da bo mačko — razkužil. Skoro pol ure jo je kopal v milu in sublimatu. Cvilila je in se branila, ker jo je kaj temeljito krtačil in čistil, ali pomagalo ni nič. Zaradi tega naporenega razkuževanja je popolnoma onemogla. Vsi smo prihiteli v moževo sobo. Vlada in Maša sta jokali in tudi jaz sem godrnjala, da bi bilo bolje, če bi mačko zastrupil. Poginila bi bila hitro in brez bolečin. Uboga mucka je dobila krče in žalostno jo je bilo videti, kako se zvija. Odnegli

smo jo v kuhinjo, jo dali na štedilnik in pokrili s toplimi cunjami. Čez kake pol ure ji je malo odleglo in drugi dan je bila popolnoma zdrava.

Zdaj je že velika, zelo lepa in priliznjena. Vsi se radi igramo z njo. Imenitno skače. Zvečer včasih po pol ure gledamo, kako se igra v kuhinji. Mašica je vanjo zaljubljena, vendar se ji mačka dosledno umika. Prevelika ljubezen je tiranska. Maša jo preveč stiska in mečka, zato se ji skriva, kadar more. Tudi Barica se je popolnoma pomirila z njo in, če zopet kdaj uide, jo gre prva iskat. Mucka nas vse pozna in nas veselo pozdravlja. Zdi se nam, da bi bilo prazno v hiši, če bi ne bilo naše ljubeznive, čedne in zveste muckice. Res je, da nam je najbrž ona ugonobila žabico, pa saj še ljudje nismo brez napak in kdo izmed nas še nikdar ni naredil nobenemu živemu bitju nič žalega?

Mitika

Mitika je šla na trg. Z Marico je šla, z našo novo kuharico. Zdaj je na trgu vse polno sadja, hrušk, jabolk, grozdja in melon. To je Mitiki zelo všeč, posebno ker ima tudi ona svojo torbico in dobi nekaj češpelj ali kaj takega, da nosi in ne gre samo zastonj in brez potrebe z Marico. Mitika je črna, to že vemo. To se pravi, za zdaj so njeni laski še svetlokostanjevi, ali ko bo velika, bodo črni. Oči pa so temne in velike in tako sladke kakor tiste zrele, črne češnje, ki jih ima vsakdo rad. Polti je rjave, zagorele. Na glavi nosi rdečo liško kapico, tisto malo, okroglo, s črnimi resami nad levim ušesom, ki se nosi po celi gorati hrvaški Liki in po celi sivi, skalnati Dalmaciji. Na debele, široke, hitre in nerodne nožice ji natikamo široke ameriške opanke, v katerih so videti otroci še bolj sladko, igračkasto in ljubeznivo nerodni. O veliki noči je bila stara Mitika dve leti, velika je že, močna, čokata. Telovaditi zna imenitno, z rokami se obesi na drog, pa se ziblje sem ter tja, kakor jo uči Vlada, ki je že sokolica in zna skakati čez konja, čez mizo, plezati po lestvi gor in dol ter si domišlja, da bo prej ali slej gotovo vaditeljica pri Sokolu. Ko je bila Vlada stara dve leti, je

bila pametnejša, gladko je govorila in razumela je češko in hrvaško, Mitika pa je počasnejša. Šele zdaj je spregovorila. Je pa bolj priliznjena, nekako toplejša in mehkejša. Kadar me zjutraj objame in pravi, da sem »dlaga, dlaga mamita«, da me ima »zelo lada«, da je »mamita dobla, lepa«, — ej, kako sladko mi je pri srcu, roke so vse mehke prečudne sladkobe. Svet je lep, skrbi odstopijo, tako mirne so misli, vesele, jasne.

Mitika je šla z Marico, v roki je imela torbico in krajcar. Mitika ve, da je krajcar imenitna stvar, in zelo lakomna je na denar. Pozabila sem zadnjič mošnjiček na pisalni mizi, bilo je prvega in mošnjiček je bil poln bakrenih krajcarjev, niklastih petic in desetic, goldinarjev in petkronskih tolarjev. Mitika je splezala na stol, vzela mošnjiček, odprla ga kje v tihem kotu, sesula denar in ga stlačila v žep, ki ga ima na svojem črnem predpasniku in ki je drugače vedno ves poln fižola, kamenčkov, šišek in frnikol. Stisnila je pest, odšla v kuhinjo in dala Marici v kovček, ki je bil po naključju odprt, prgišče denarja, najbrž nji zato prvi, ker ji daje ob desetih žemljo z mlekom ali pa ji namaže kruh z medom ali maslom. Vlada se je gugala na gugalnici in letela visoko skoro do stropa, na njeni polici je stala košarica z ročnim delom, nedotaknjena seveda, cele počitnice dela nekak prtič in, če bo do božiča narejen, je glede na njeno pridnost še veliko vprašanje. Mitika Vlade ni motila, ni kričala, naj

še njo vzame gor kakor navadno, velikodušno in tiho je spustila nekaj kron v košarico z ročnim delom. Potem je odnesla dva debela petkronska srebrnika v predalček tatejeve nočne mizice, kjer so včasih spravljene sladkorčki, ostanek pa spravila v svoje črne čeveljčke, ki jih nosi samo ob deževnem vremenu. Vrnila se je v kuhinjo mleko jest in jaz sem jo odnesla spat. Vstaja vsak dan že ob šestih pa je zato ob enajstih vsa trudna in zaspana. Zelo nedolžno se je držala, poljubila me je prisrčno, rekla »lahko not« in se obrnila k steni s čisto vestjo. Kmalu nato je bilo treba poslati k peku po kruh, a moje denarnice nikjer. Iščem po vseh žepih, torbica, miznica, omarah, denarnice ni in ni. Rekla sem končno Marici, naj mi posodi dvajset krajcarjev, da bi ne bilo treba menjati papirnatega denarja. Ona odpre kovček, a na njenem nedeljskem šalu leži kup denarja. Spomnili smo se precej, kdo bi mogel biti tako radodaren, in začeli iskati med Mitikinimi igračkami. V škatli je bil zajček, ki mu je izpulila ušesa, pes, siromak brez repa, in mačka, ki sem ji prišla včeraj dva črna gumba namesto rumenih, lepih oči, kakršne je imela, ko jo je prinesla babica Mitiki za god. Tudi majhna, lesena zibka brez punčke, pohabljen okrogla muzika, rumeno pišče brez nog in nekaj majhnih žogic je bilo notri. Čisto na dnu med papirjem, fižolom in kamenčki je bila moja denarnica, prazna in brez krajcarja. Zdaj smo vedeli vse in vsi smo se

razpršili po stanovanju in iskali ostali denar. Ali šele popoldne je Vlada našla v košarici krone, zvečer šele mož tolarje, a tisto, kar je spravila v črne ceveljčke, smo našli šele čez pet dni, ko je začelo zopet deževati. Od takrat skrivamo pred Mitiko vse kakor pred povodnijo. Vse zavleče in skrije v nemogoče kote, nič ni varno pred njo, ne rokavice ne ključi ne knjige ne čevlji. Če dobi krajcar, ga stiska cel dan v roki in, ko gre na sprehod, bi hotela v prodajalnici ali pri branjevki dobiti pol Zagreba zanj. Danes na trgu ji je hotela kupiti Marica za tisti slavni krajcar hrušk, ona pa je hotela imeti grozdje. In kmet se je je usmilil in ji dal grozdja, ker mu je bila všeč in ker ima tudi on doma tako majhno punčko.

Mitika je čudno dekletce. V začetku nisem vedela, da deluje petje in glasba nanjo čisto nasprotno kakor na druge ljudi. Pela sem ji, kadar je bila sitna in žalostna, ali bolj ko sem ji pela, bolj je jokala. Zdaj že vem, da napravi petje njeno smešno otroško srcece žalostno, in ne pojem, če je ona v sobi. Včasih se spozabim in zapojem na vse grlo kakšno našo staro, domačo pesem. Ali takoj priteče Mitika k meni, se stisne v moje naročje, me poljubi, objame in njene oči so še večje, solzne, žalostne in prestrašene. Če ne utihnem, zajoka, se prilizne, pritisne svoj topli, mehki obrazek na moje lice in me tolaži: »Dlaga mama, dlaga mama!« Misli namreč, da pojem iz

žalosti, zato je tako vznemirjena, zato postanejo njene oči velike in polne sočutja.

Imela je punčko, veliko, plavolaso in lepo punčko. Zobke je imela in modre, začudene oči. Te oči so Mitiko zelo zanimale. Vedno so bile odprte, gladke, začudene, nikoli niso zaspale. Mitika jih je imela posebno rada. Vedno jih je otipavala s svojimi nerodnimi prsti, jih umivala, poljubovala, jih pikala s svinčnikom, ali ostale so neobčutljive, trde in vedno enako jasne. Čudila se je Mitika tem očem. Oštevala je punčko, zakaj ne spi, zakaj gleda, vedno, vedno gleda. Ponoči je ležala punčka na vzglavju poleg Mitike, ali spala ni. Kadarkoli jo je Mitika pogledala, so bile punčkine oči že vzbujene, odprte, mirne in jasne. In Mitiko je to vsak dan bolj jezilo. Natepla je punčko, ali punčka je taka, da ni nič žalostna, gleda, gleda, kakor da ji je vseeno, če jo ima Mitika rada ali ne. Neko popoldne ji je Mitika raztrgala obleko. Vse ji je raztrgala: predpasnik s čipkami, telovniček, pošit s srebrnimi nitkami, rdeče krilce, sploh vse. Punčka se ni zmenila. Prišla je mama, se jezila na Mitiko, ji rekla, da je grda in hudobna, ji vzela punčko in jo spravila v omaro. Mitika se je držala trmasto in nič ji ni bilo žal, da je šla brez punčke spat. Drugi dan je sešila mama punčki drugo obleko. Ne več tako lepo, ampak čisto gladko, brez čipk. Mitika je vzela punčko in splezala z njo na divan. Dolgo se je pogovarjala z njo, ali punčka je bila

dolgočasna in pusta. Samo gleda, gleda, vedno enako začudeno in neumno. Mitika je šla z njo v kuhinjo, ji ponujala žemljo, hruško, orehe in fižol, ali punčka ni postala kratkočasnejša. Mitika je našla v kuhinji dolg žebelj. Zabijali so nekaj v steno, pa je ostal žebelj na stolu pri oknu. Nov je bil, velik in svetel. Mitika ga je vzela in odšla z njim zelo zadovoljna nazaj v sobo. Zopet je splezala na divan in se igrala s punčko in z žebljem. Velike, modre in mirne punčkine oči so jo zanimale in jezile. Svetile so se lepo, začudene so bile, široko odprte in nič niso zamežikale, če jih je potipala Mitika s prsti. Kakšne oči so to, kakšne čudne oči! Mitika je prijela žebelj in potrkala z njim na te trdovratne, mirne in lepe oči. Malo je zacinknilo, ali oči se niso zganile. In Mitika se je zježila prav do kraja. Pikala in tepla je lepe, modre oči, suvala vanje, kar je mogla. Vsa je bila rdeča in vroča od napora. Trdno je držala mala pest svetli žebelj in pikala, pikala in suvala z vso silo v modre, mirne punčkine oči. In takrat se je nekaj zlomilo, nekaj je počilo, modre, jasne in lepe oči so se nekam pogreznile in dve grdi črni luknji, dve strašni, temni jami sta se zarežali Mitiki v obraz. Mala roka je omahnila, žebelj se je skotalil na tla, srce je vztrepetalo v grozi. Strašna žalost se je prebudila v prsih, strašno kesanje jo je streslo vso, vso in bridko usmiljenje, grenko očitajoče sočutje ji je stisnilo grlo. Moj bog, moj bog, kaj je Mitika naredila?!

Kam so se pogreznile lepe, mirne, modre oči?! V neizrečeni grozi je obsedela s punčko pred seboj na divanu. Zakrila si je oči, še dihala ni od strahu. Morda pa ni res, morda se ni nič zgodilo, zastonj se je prestrašila. Pogledala bo in punčka bo taka, kakor je bila do zdaj, oči bodo, kakor so bile: velike, mirne in lepe. Spustila je ročico, odprla oči, pogledala punčko. Ali punčka je imela dve grdi, črni jami pod čelom, slepa je bila in strašna. Mitika je zakričala na ves glas, spustila se z divana, padla od žalosti na tla, tiščala roke na obraz in trepetala od groze. Pritekli smo od vseh strani. Vrgla se mi je v naročje, obupana, drhteča in prestrašena. Stiskala mi je glavičico na prsi, vzdihovala, kričala od groze in žalosti, vsa je bila mokra od bridkih, skesanih solz. Vlada je vzdignila punčko. »Kaj si naredila?« je vprašala, ali Mitika je vpila še strašneje, še bolj obupano. Skrili so punčko, a jaz sem nosila Mitiko po sobi gor in dol, jo tolažila, poljubovala, klicala jo z najslajšimi imeni. Ona pa je netolažljivo jokala in neprestano ponavljala: »Mama, beba bebe, beba bebe,« kar se pravi »punčko boli, punčko boli.« Celo uro sem jo imela na rokah in komaj sem jo malo umirila. Tiščala je oči skupaj, ni se upala pogledati, da ne bi zopet zagledala dveh črnih, strašnih jam v sladkem, smehljajočem se punčkinem obrazu.

Mitika ima sploh zelo rada punčke, igračke in posebno otroke. Zapazila sem, da so majhni otroci zelo na-

klonjeni drug drugemu. Prej včasih mi je bilo smešno videti, kako se srečata dva psa, kako se ovohata, gledata in seznanita. Zdaj pa vem, da delajo majhni otroci isto. Mitika sreča fantka ali punčko svoje starosti in takoj steče k otroku, ga pogleda, ga prime za gumb ali za pentljo, potipa mu ličece, pogladi mu laske, sploh se vede z neko sladko, neumno, toda mično nerodnostjo. Če je fantek tudi prijazen, če punčka ni ponosna, ampak ljubezniva, se stvar prav gladko in lepo izteče. Otroka se pogledata, prijazno seznanita in v največjem prijateljstvu ganljivo poslovita. Če pa naleti Mitika na otroke, ki so bolj samosvoji, redkobesedni in resni, se konča cela historija večkrat prav viharno. Mitika ponuja vedno bolj goreče svojo prijaznost, če pa le ni odmeva, se naglo razjezi in njena velika ljubeznivost se spremeni naravnost v nasprotje. Zelo razžaljena je, namrgodi se in kar žaljiva postane. »Ti si bek,« pravi, kar pomeni, da je tista punčka grša od noči. Če pa ta izjava dovolj ne učinkuje in če ozmerjani hladnokrvno caplja svojo pot dalje, postane Mitika surova. Na izprehajališču je dva fantka pri taki priložnosti kar prevrnila, eno punčko pa vščipnila v uho. Seveda je ona tudi dobila plačilo, kakršno ji je šlo, ali zdaj vseeno strogo pazimo nanjo in svarimo hladnokrvnejše fantke in punčke pred njeno napadalno ljubeznijo.

Sicer pa ima Mitika sploh še jako naivne pojme o svetu. Zadnjič smo se vozili z izvoščkom k Savi. Seveda je bila tudi Mitika z nami in vožnja ji je bila tako všeč, da zdaj vsakega izvoščka že od daleč navdušeno pozdravlja. Včeraj je bila ravno zelo trudna, ko smo šli po ulici. Pred nekimi vrati je čakal izvošček. A Mitika se tebi nič meni nič kar lepo izpuli iz rok in naravnost k njemu. Kar na pločnik je sedla, ko nismo hoteli sprejeti njenega predloga. Z vsemi štirimi se je branila iti dalje in nika- kor ni mogla razumeti, zakaj smo tako trmasti in neum- ni in se ne vozimo z izvoščkom, ko stoji pred nosom in je tako prijetno voziti se z njim po mestu.

Zvečer, ko je čas, da bi šla spat, Mitika šele prav oži- vi. Pri večerji mežika z očmi, dela komedije, kaže zobke in klepeta brez prestanka. Kakor živo srebro se vrti na stolu, priklanja se na vse strani, meče prtiček v tatka in ne ve, kako bi bila še ljubeznivejša in bolj priliznjena. Ali koristi ji to vse skupaj nič. Trdega srca jo vzamem s sto- la, nesem v spalnico in nobeno poljubovanje in obje- manje ne pomaga: v posteljo mora pa mir. Če mene kak večer po naključju ni doma, najdem, ko se vrnem, Mi- tiko vselej v Vladini postelji. Vlada se izgovarja, da je bila Mitika najbrž bolna, ker je jokala in nikakor ni ho- tela zaspiti. Jaz pa že poznam take bolezni. Igrati se hočeta obe in, če vzame Vlada Mitiko k sebi v posteljo, zaspita ob desetih namesto ob osmih. Zato je Vlada vse-

lej ozmerjana zaradi Mitikine »bolezni«. Kadar je v naši družini kakšen posebno slovesen in prazničen dan, kakšen god ali kakšna druga rodbinska slovesnost, takrat ima tudi Mitika več svobode. Zvečer jo pustim, da teka v sami srajčki okrog po sobah. Zdaj poleti so zaradi vročine odprta vsa okna in vsa vrata, pa ima Mitika dovolj prostora za svoje tekanje. Najbolj ji je všeč, če lahko skače po posteljah in divanih. Skače, skače, nankrat se spusti, pade in odskoči kakor žoga. Vriska, smeje se, vsa srečna je in zadovoljna. In mi vsi, ki gledamo našo veselo, živo, ljubeznivo Mitiko, smo z njo veseli, brezskrbni in živahni.

Mislím, da so take Mitike vsaki hiši jasen blagoslov, vesela sončna srečica, ki prežene vse skrbi iz misli in razvedri vsako žalostno srce. O, Mitike, zlate, ljubeznive, prisrčne Mitike!

Potres

Jesen se je začela z deževjem. In kakor je že ob takem vremenu, je dobila naša Mitika angino. Cel teden je ležala, a ko je ozdravela, sem obolela jaz. Vrat mi je tako močno otekel, da skoraj deset dni nisem mogla ničesar jesti in sem jako oslabela.

Tisti dan sem vstala in, ker sem imela nujne opravke, zunaj pa je sijalo sonce, sem se odpravila z doma. Težko je še šlo, noge so se mi šibile in čutila sem tisto utrujenost, ki prevzame človeka po vsaki bolezni in ki pravzaprav ni neprijetna, a vendar naredi vsakogar nesposobnega za delo. Komaj sem prešla nekaj ulic, že me je oblival znoj od navora. Opravila sem, kar je bilo najpotrebnejšega, in se domov grede ustavila v kavarni. Pozdravili so me vsi in poizvedovali, zakaj me tako dolgo ni bilo na spregled. Kavarnarica, Slovenka, mi je pravila o svojih otrocih, ki tudi bolehajo, a stari major, ki sedi pri naši mizi, mi je svetoval, naj pijem lipov čaj z medom, ta da prežene vsako bolezen. Pikolo mi je prinesel kavo, natakara pa cel kup časopisov, videlo se mu je, kako mi privošči, da zopet zvem, kaj se po svetu godi. Kavarna je bila precej polna. Bilo je okoli enajstih, nekateri profe-

sorji so prišli iz šol, trgovci od svojega prvega posla, zdravniki od svojih jutranjih obiskov, a vseučilišniki imajo tako ves dan čas, ob vsaki dobi jih najdeš povsod.

Zatopim se v časopise, popijem kavo in si mislim, da je vendar bolje, da sem vstala, kakor da bi še en dan tičala v postelji, ki se bolniku pristudi kakor jetniku ječa. Zunaj so hodili ljudje. Zagreb je živahno mesto, in posebno na Ilici je živ promet, pločniki so vedno polni, po cesti drdrajo kočije in vozovi.

V tem nekaj zabobni, čaše zažvenkljajo, kavarna se strese. V prvem trenutku si mislim, da je kakšen voz s pohištvom, ki tudi ropotajo, kakor bi se svet podiral. Ali bobnenje raste, vse se zaziblje močno in izrazito.

»Potres!«

Neko čudno čustvo spreleti srce, oči se razširijo, obraz postane v hipu hladen in bled.

Vtem že skačejo gosti izza miz, vse je že na pragu.

Nasmehnila sem se, v resnici nasmehnila. Kakšni so to strahopetneži! Kar je, je. Če smo še živi, če se strop še ni udrl na nas, če stene še stoje, ne bo hudega. In hladnokrvno ostanem na svojem mestu.

Ali v tistem hipu se spomnim, da popravljajo hišo, kjer stanujemo. Spodaj v prizemlju obnavljajo prodajalniške prostore in, preden sem obolela, sem videla, da so podrli vse oboke in razdrli pod prvega nadstropja. Zidovi med sobami v prvem nadstropju vise v zraku, v

prizemlju je en sam velikanski lokal brez prezidov. Sam arhitekt mi je pravil, da so oboke vrgli ven, ker zavzema jo preveč prostora, in da bodo namesto njih dali traverze. Če traverze še niso vzdane! Vse se je porušilo in sesulo na kup. A mi stanujemo v drugem nadstropju ravno nad prodajalno. Če niso še traverze v zidovih, se je vse udrlo. Že tako je počil v spalni sobi omet in kuhinjska vrata se težko zapirajo, ker so se zidovi malo pogreznili, ko so brez podpore.

In naša mala!

Ne vem, kako sem prišla na ulico. Ljudje so kričali: »Pozor, dimniki se podirajo!« A jaz sem že sama od sebe tekla po sredi ulice. Vse polno ljudi je bilo zunaj. Niti opazila nisem, da sem skočila čez kup opeke in ometa: okno se je zrušilo raz streho.

Nekdo me je srečal. Znanec, časnikar, ki se je že ogle doval za zanimivostmi, da bi mogel prvi obvestiti svoj časnik.

»Kaj vam je za božjo voljo! Beli ste kakor stena!« in prijel me je za roko.

»Pri nas se je zgodila nesreča! Hišo popravljajo, ni drugače mogoče, da se je vse podrlo. Samo mala, kaj bo z malo!« sem govorila kakor brez uma in tekla dalje. Tekel je z menoj od straha, da se ne zgrudim.

Kakor v sanjah sem slišala njegov glas: »Nič hudega ni, verjemite, nič hudega!«

In tu na oglu je že naša hiša. Zunanji zidovi stoje — ali kako je notri!

Pred vrati stoje gospodar, arhitekt, nekaj sobnih slikarjev, mizarjev in delavcev.

»Nič se ni zgodilo,« pravi gospodar.

»Traverze so že na svojem mestu, stropi in podi spet napravljeni,« mi pripoveduje arhitekt in pristavi s čudnim glasom: »Pred nekaj dnevi še bi se bili vsi notranji zidovi udrli, vse bi bilo na kupu!« Bled je, ustnice so brez krvi, oči še vse prestrašene. »Vi bi se bili gotovo ponesrečili.«

Znanec časnikar se je nekam izgubil, a od tramvaja sem hiti moj mož. Nič se ne čudim, od kod se je vzel in da ni v bolnišnici.

Še nikoli nisem bila tako hitro po stopnicah gor, četudi nikdar ne hodim počasi.

Nič se ni zgodilo. Res je počilo nekaj zidov, okraski nad vrati so odpadli in nekaj ometa se je sesulo s stropov — ali hudega nič. Služkinji sta blede in razburjeni, Micika pa venomer ponavlja »ruši se, ruši se.«

Vzamem jo v naročje in zdaj šele vidim, da v desni roki krčevito držim kos žemlje, ki sem jo v kavarni prelomila, ko se je ravno zatreslo.

Zasmejala sem se. In v tem že zvoni tudi Vlada. Še nikoli je ni bilo tako hitro iz šole.

»Kaj vam ni nič?« vpraša možko. »Mene še strah ni.«

»Tudi nas ni zdaj več,« pravi moj mož in zopet odide, da vidi, kaj je pravzaprav bilo.

Nekaj dimnikov se je porušilo, nekaj okraskov je padlo s fasad in nekoliko zidov je počilo. To je vse. Po ulicah se gnetejo ljudje, nekako živahno je, skoraj veselo. Vse šole so zaprte, vse banke, vsi uradi. In vse to: dijaki, uradniki, delavci, vse se sprehaja po promenadah in prodaja zijala.

Na dvorišču so se zbrali otroci. Tudi Vlada bi rada dol. Pustim jo, še mene sili nekaj ven. Bolezen je nekako prešla, čila sem in zdrava.

V veži malo postojim in poslušam otroške pogovore.

»Jaz sem se takoj spomnil Messine,« pravi osemletni dečko našega hišnega gospodarja.

»Nu, ni bilo tako hudo,« meni njegova štiriletna sestra z neizrečeno modrim obrazom.

»Mi smo kar hitro pobrali knjige in brž domov!« pripoveduje eden.

»Mi smo bili pa na dvorišču. Poleg naše šole popravljajo cerkev. Zazibalo se je in nekaj opek je padlo med nas, ena čisto pred mene. Mislile smo, da jih zidarji mečejo, in smo zakričale, kaj delajo, pa je bilo s strehe. Nekaj je bobnelo in se treslo. Z dvema vozovoma so pripekljali malto pred cerkev za zidanje. Pa so se konji naenkrat splašili in strašno skakali sem ter tja. Pa smo mislili, da se od tega trese,« je pripovedovala hišničina Štefka.

»Od potresa so se splašili,« je odločil profesorjev Mirko, ki hodi že v gimnazijo.

Nekaj otrok je prišlo iz sosednjih hiš.

»V naši šoli je ves strop razpokan, kar zaprašilo se je,« pripoveduje ena od deklic. »Ali ste se vi kaj ustrašili?«

»Kaj se bomo ustrašili? Nič se ne bojimo. Samo to je fletno, da danes ni šole,« meni izvoščkov Polde. »Zaradi mene je lahko vsak dan potres, jaz se ne bojim.«

»In če bi se nam tako zgodilo kakor v Herkulanumu in Pompejih, a?« vprašuje Tinka, ki je njen oče agent za gramofone. »Mi smo se ravno ta teden učili o Vezuvu in o Etni.«

»To je že stara stvar,« se odreže Polde. »Dandanes se nič več ne zgodi kaj takega. Vezuv in Etna zmerom bruhata ogenj. Ogenj in pepel in lavo. Zato je tam nevarneje. A bogme, iz našega Slemena nad Zagrebom še nisem videl, da bi se kadilo.«

»No, a Messina!?« vpraša gospodarjev Leo. »To se je lani zgodilo. In Lizbona in Martinik?« pristavi. Še nekaj imen ve, pa se jih ne more domisliti. Strašno se zanima za take stvari in rajši bere opise ognjeniških žrel in potresov in podzemeljskih jam in morskih povodnij, rajši od najlepših pravljic.

Pa tudi Polde ni kar tako, tudi on dosti ve.

»To je vse pri morju,« se odreže učeno. »A kje je morje od Zagreba. Malo se zamajemo, pa kaj za to. Hudega nam ne bo.«

Pozabili so na potres in začeli metati diablolo v zrak in pa cepelin. To je najnovejša otroška igrača in ne tako draga kakor diablolo. Na železno, zavito paličico se spusti nekakšna perut iz pločevine, hitro se potisne kvišku in šment zleti do drugega nadstropja visoko. To velja deset krajcarjev, poštenega diabola pa ni izpod treh kron in še se hitro pokvari.

Tako smo prebili prvi letošnji potres.

Ko se je drugič zazibalo, je bilo to ob tri četrt na sedem zjutraj. Vlada je ravno vstajala. Mitika pa je še spala sladko spanje takih malih pravičnikov.

Zatreslo se je in že je skočila Vlada k Mitikini postelji, jo neusmiljeno potegnila ven, zakričala in skočila na prag med spalnico in kopalnico. Mitika, sirota, je pri tej priliki butnila z glavo ob zid in jokala na vse pretege. Jaz pa sem morala Vladi reči, naj reševanje ob takih prilikah prepusti rajši meni.

Navajeni smo že na potrese. In naj reče kdo, kar hoče, ljudje smo vsi optimisti. Nihče ne misli na kaj hudega, čeprav nam je vedno za petami. In žalostno bi bilo življenje, če bi se vedno pripravljali le na nezgode. Zdrav smeh je tudi v nesreči najboljšo zdravilo.

Ena mojih znank je zelo bojazljiva. Vsega se boji, tatov, ognja, smrti in bolezni. O potresu je skoro umrla od strahu. Ko pa je prišla domov njena mala, ki hodi v otroški vrtec, in se je že med vrati bahato pohvalila: »Mama, v naši šoli je bil pa potres!« tudi ona ni mogla drugače, kakor da se je od srca nasmejala.

Sentimentalno besedovanje

Otroci še ne poznajo tistih naših pravil o spodobnosti in vljudnosti. Nobene formalnosti ne ovirajo njihovih simpatij. Nobena hinavščina ne prikriva mržnje in sovraštva. Če nimajo tega ali onega radi, no, pogledajo ga pisano, povedo mu naravnost, da je grd, in če so posebno odločni, mu pokažejo jezik in ga nabijejo, da ve, kaj mislijo o njem.

Mi odrasli se smehljamo in stiskamo roke ljudem, za katere čutimo toliko kakor za lanski sneg. Niti v sanjah ne pomislimo, da bi rekli temu ali onemu v lice: ti si oduren, surov, neumen, domišljjav. In če nam je kdo všeč, zanimiv, če bi še tako radi govorili z njim in se natančneje seznanili, gremo mimo, kakor da nam je deseta skrb, ker nam ni predstavljen po šegah in postavah našega družabnega življenja.

Naša Pikica je vrgla na promenadi nekemu fantku pesek v obraz samo zato, »ker ji ni bil všeč«. Dobila jih je po roki in vsi smo ji dokazovali, da se to ne sme, in jo učili spodobnosti, olike in hinavščine. Na ulici je zopazila pred nami majhno punčko, za katero se je vnelo vse njeno srce. Pustila me je, šla k dekletcu in jo prijela za

roko. Punčkina mama naju je začudeno pogledala. Ali ker se jaz in punčkina mama ne poznavata, ker se še nikoli nisva videli, ni bilo dovoljeno, da bi se peljali punčka in Pikica za roko po ulici. Odtrgali sva dekletci narazen in šli vsaka na svojo stran. Pikica se je jokala in ni mogla razumeti, zakaj so veliki ljudje tako sitni in nepravilni in ne dovolijo punčkam, da se sprijaznijo in poigrajo skupaj, če so ena drugi še ne vem kako všeč. Zakaj so ta smešna družabna pravila, zakaj je olikanost, če večkrat ni drugo kakor tisti slavni kitajski zid, ki je tudi že poln lukenj in ne more več ubraniti Kitajcev pred dotiko z ostalim svetom! Če bi bili jaz in punčkina mama pametni, bi se bili tudi lepo nasmejali druga drugi in si dali roko. Zakaj meni je bila punčkina mama všeč in jaz njej menda tudi. Tako pa sva šli vsaka s svojim dekletcem ena na desno, druga na levo.

Postave družabnih šeg so kakor tisti plot iz žice ob nasadih v parku, nizek je, ali poln ostrih trnov, lahko ga preskočiš ali lahko se tudi opraskaš in človek ostane rajši na predpisani stezi.

Včasih Pikica pozabi vse nauke in opomine, ki jih dobi v teh zadevah, pa se ustavi kjerkoli in kliče kakšno ženskico svoje velikosti: »Bebica, bebica, slišiš! Sem pojdi!«

»Molči!« se zgražam jaz. »To se ne sme. Ti bebice ne poznaš!«

»Ali ona ima žogo, mama, in njen plašček je ravno tako rdeč kakor moj.«

Molčim in ne pobijam njenih dokazov. Včasih mislim, da bi bilo prav lepo, če bi si bili tudi mi odrasli ohranili preprosti način otroškega mišljenja. Včasih se primeri, da srečaš koga, ki je podoben tvojemu umrlemu očetu; čudovito te gane njegov obraz. Nekaj besed bi rad spregovoril s tujcem. Ali ne, ne spodobi se, pota se križajo. In ta gospa, tvoja znanka ti je pripovedovala o njej mnogo lepega. Daleč v tujini živi in samo po naključju se je morda za nekaj ur vrnila v domače mesto. Saj ne bi bilo nič grdega, če bi jo ustavila, se ji nasmejala in ji rekla nekaj toplih besed. Morda bi tudi njo veselilo. Ali ne spodobi se . . . In že je izginila v drugi ulici in morda je ne bom videla nikdar več.

Poznala sem neko igralko. Samo iz gledališča namreč. Igrala je lepo in fino, z globokim čustvom. Njen glas mi je bil všeč in njen smeh in način, kako se je vedla. Slišala sem, da je zelo bolna. Hotela sem se seznaniti z njo, jo ustaviti v parku, obiskati jo na stanovanju, zahvaliti se ji za užitek, ki mi ga je dala s svojo umetniško igro. Dolgo sem se obotavljala. Potem sem zvedela, da že leži, da ne bo več vstala. Kupila sem nekoč šopek vijolic in hotela iti k nji. Vendar sem se vrnila. Nekakšni čudni obziri mi niso dali dalje. Morda bi se bila čudila, nenavadno je. Pozneje je umrla. In meni je še danes žal, da je

nisem poznala osebno, da ji nisem storila majhnega, trenutnega veselja.

Mi odrasli ljudje smo tako počasni v svojih odločitvah.

Večkrat mislim o tem, kako preprosta je otroška duša. Kar je črno, ji je črno in, kar je belo, ji je belo. Ne pozna še nians, stopnjevanja in finih razločkov, ki begajo nas odrasle. Mi potrebujemo za vse toliko besed in izrazov, otroci pa čisto lepo izhajajo s tistimi nekaj pojmi, ki so si jih zapomnili. Mi se vedno bojimo, če smo res vse prav povedali, natančno in korektno določili stvar, otroci pa niso nikdar v zadregi zaradi takih pomislekov. Z nekaj pojmi izhajajo imenitno.

Jaz, sirota, vsak teden nekajkrat šivam punčke, ki jih naša Pikica uniči. Za božič je dobila štiri. Po naključju je vsak, ki jo je hotel obdariti, kupil punčko. Razume se samo po sebi, da so bolezen, nadloge in nesreče pri taki družini na dnevnem redu. Črna punčka ima izpuljeno roko, zlatolasi se je utrgala frizura, tisti, ki ima rdečo obleko, se je utrgala noga v kolenu, eni se razpara obleka, drugi so se pogubili gumbi. Jaz šivam in popravljam, kar je mogoče. Pikica samo pride, položi punčko na pisalno mizo in zapove: »Na, mama, šivaj!«

Te dni se je igrala z mizo in stolčki. Zelo mična miza je in stolčki so še za njene punčke premajhni. Ni torej čuda, da se ji je eden potrl med njenimi nepotrpežlivi-

mi in nerodnimi prstki. Pa ni je mnogo skrbelo, vzela je razvaline, postavila jih meni na mizo in ukazala kakor vselej: »Na, mama, šivaj!«

Zasmejala sem se, ampak če se stvar prav pogleda, ni rekla nič smešnega. Z izrazi, ki jih ima na razpolago, je prav jasno povedala, kaj hoče.

Včasih učinkuje otroška preprostost na nas odrasle naravnost pesniško.

Vozili smo se ponoči po železnici. Mimo okna so letele iskre. Na stotine in tisoče. V temni noči je bilo to prekrasno. Nepremično sem sedela pri oknu in gledala v noč, v katero so tkale iskre bleščeče zlate niti. Oči se mi niso mogle nagledati sijajne in učinkovite podobe. Pikica je spala. Ko se je prebudila, sem jo vzela v naročje, da vidi tudi ona. Tlesknila je z rokami vsa začudena in vzradoščena: »O, glej, mama, sonce pada!« je vzkliknila.

Kako lepo je to rekla: Sonce pada!

Še nikdar ni slišala besede »iskra«, a glej, vendar je tako dobro opisala vtis letečih isker. Mogoče je bila celo prepričana, da tudi sonce pada, da svetloba in ogenj padata, kakor pada dež. Če bi odrasel človek mislil kaj podobnega, bi se prestrašil in strah bi mu uničil vsak užitek lepote. Otrok pa vidi samo lepoto in ne misli dalje.

Morda smo mi odrasli zato tako temni in revni na veselju, ker preveč razmišljamo, ker vedno hitimo dalje, ker se vedno ženemo za »potem«, da nam sedanjost brez koristi in užitka skopni v rokah. Kadar je sonce, se bojimo dežja in v sreči se bojimo solz. Strah pred prihodnostjo nam zastrupi vsak smeh in vsako veselje. Otroku pa je bakren krajcar, kar je meni zlat dukat.

Zavidam ljudi, ki imajo mnogo iluzij, oni so najbolj podobni otrokom.

Otročarije

Vlada je kaznovana. Zlaže se kar na celem, kakor bi mignil. Vsi smo že obupani nad njo. Če je treba ali ni treba, zlaže se gotovo.

»Ali si pila mleko?«

»Že zdavnaj,« se odreže.

»Saj ni res,« jo zatoži Micika.

»Kolikokrat si bila opominjana v šoli?« jo vprašam.

»Enkrat,« pravi, a drugi dan zvem od učitelja, da je bila štirikrat.

Moj mož pride ogorčen domov. »Opazoval sem Vlado. Že pol ure se prepeljuje z neko prijateljico z llice v Dolgo ulico in spet nazaj. Ne trpim tega neumnega spremljevanja!«

Ko pride Vlada ob eni, jo zaslišujemo.

»Kje si bila tako dolgo?«

»V šoli.«

»Saj ste imeli samo do dvanajstih. Zakaj lažeš? Kod si hodila?«

»Nikoder, do ene smo imeli,« in taji do skrajnosti.

Kaznujemo jo, jezimo se. Vsak dan piše popoldne, da je laganje najgrša navada na svetu, vsak dan skoraj kleči

na sredi sobe in v posebno hudih primerih dobi s šibo po roki. A koristi nič.

Zadnjič enkrat se zmisli, da nimajo pouka.

»Pa zakaj ne? Kaj je danes?«

»Nič, kar tako. Sama ne vem.«

»Ali imate kakšno nalogo?«

»Računsko, se mi zdi.«

»Zdi se ti? No, lepa učenka, ki se ji samo zdi. Pokaži, da vidim, kaj imate in koliko!«

Vzame torbo, išče, ali računice ni.

Moj mož se ujezi. »Kje imaš knjigo? Zakaj ne paziš na svoje stvari!«

»V šoli sem jo pozabila.«

»No, jaz imam ravno v vaši ulici opravek. Pojdeš z menoj.«

»Pa če v šoli zdaj nikogar ni.«

»Šolskega slugo imate, nama bo že odprl razred, če ga bova prosila.«

Ni bilo drugače. Vlada je morala iti. Nič posebnega ni bilo zapaziti na njej.

Prideta pred šolo. Ravno bije ura devet in na vrt pri-
skačejo otroci dol po stopnicah.

»Slišiš, Vlada, saj imate pouk!« se zavzame moj mož.

»Da, ali naš razred ne. Počakaj me na cesti, precej bom prišla,« pravi Vlada in hoče v vežo.

»Pojdem s teboj. Kaj bi čakal na ulici.«

»Ne, ne. Nerodno je. Kaj bi hodil gor,« se brani Vlada.

»Če pravim, da grem — grem.«

»Ali mene je sram, tata. Kaj si bodo mislili, če pojdeš z menoj gor.«

»Hudega si ne morejo misliti nič. Samo pojdi naprej. Nekako sumljivo se mi vedeš.«

Vlada stopa po stopnicah. Nič se ji ne mudi.

»Najbrž so vrata našega razreda odprta,« razlaga.

»Nikogar ne bo treba prositi, da bi odprl.«

»Samo pohiti! Ne utegnem dosti!«

»Tukaj je naš hodnik,« pravi Vlada in pokaže na desno. »Kar tukaj počakaj,« in hoče pustiti očeta pri stopnicah.

»O, saj grem lahko s teboj.«

»Ali v razred nikar ne hodi. To se ne spodobi,« ga podučuje Vlada. »Tukaj je četrti razred,« pokaže na vrata in vstopi.

Moj mož čaka zunaj in se ogleduje. Ni posebno svetlo na tem koncu, ali končno vendar opazi, da je na vratih, skozi katera je Vlada stopila, napisano: garderoba. To se mu zdi zelo čudno. Hitro pritisne na kljuko in vstopi. Sami slamniki visijo na klinih. Vlada pa stoji pri oknu, usekuje se in gleda na dvorišče.

»Kaj pa delaš tukaj? To je jako sumljivo. Zdaj povej, če ne, lahko doživiš kaj prijetnega.«

Vlada molči.

»Kje je četrti razred? In kaj delaš tu?«

»Sem mislila, da je moja računica tukaj.«

»Tako, to si mislila! To ni bilo pametno, prijateljica moja! Ti bom že jaz pomagal poiskati tvoj razred,« in oče jo prime za roko in jo hoče peljati ven.

»Ne grem.«

»Ne greš? Oho! Takoj povej, kaj vse to pomeni!«

»Nič.«

Vlada se ustavlja in začne jokati. Očetova potrpežljivost je pri kraju. Sune jo, strese jo.

»Bo ali ne bo? Bom zvedel ali ne?!« in zopet jo strese za rame, ali že precej občutno.

»Jaz ne grem v razred, ne grem pa ne grem,« šepeta Vlada. »Sram me je.«

»Koga te je sram?! O, ti nesrečna punca!« In pošteno jo stisne za roke. Drugače bi že zdavnaj jokala in kričala, zdaj pa nič.

S trdom jo le izvleče iz garderobe. In zdaj tudi zapazi še ena vrata konec hodnika, izza katerih se čuje govorjenje. Gori je napisano: IV. razred.

»Takoj pojdi noter po računico!« zapove.

»Ne grem, lepo prosim, ne grem!« se brani Vlada.

»Bomo videli!« Odpre vrata in sune svojo cvetlico precej odločno v razred.

Vrata se takoj zopet zaprejo, ven se sliši samo nejasno mrmranje.

Vlada se ljubeznivo smehlja.

»O, Vladica,« vpraša učiteljica, »kako pa to, da šele zdaj prihajaš? In brez torbe in praznično oblečena? Kaj naj to pomeni?«

»Oprostite,« se zmišljuje Vlada ljubeznivo, »mama je bolna, pa ji moram pomagati. Samo po računico sem prišla, ki sem jo včeraj pozabila.«

»Tako, mama je bolna? To mi je pa žal. Le pojdi zopet domov, če te potrebujejo. Po računico tudi ne bi bilo treba hoditi, saj ti je ne bi nihče vzel.«

Očetu zunaj se zdi vsa stvar vse bolj sumljiva, zato končno potrka na vrata. Učiteljica vstane izza katedra in gre odpirat, Vlada pa potegne robec iz žepa in začne jokati. Vse je izgubljeno.

Oba sta bila zelo presenečena: učiteljica nad mojim možem, moj mož nad njo in še bolj nad otroki, ki so sedeli v klopeh. Razred je bil poln kakor uljnjak.

Prvikrat si je Vlada privoščila prosto dopoldne izven predpisov, pa so jo ujeli. Ostala je kar v šoli in učiteljica jo je na izrečno željo mojega moža postavila v kot, doma pa je bil opoldne še drug, za našo milo Vlado zelo neprijeten obračun.

Moj mož je popolnoma obupal nad svojo prvorojenko in ji prerokoval najtemnejšo prihodnost. Potrebna

tolažbe sem odšla naslednji dan v šolo, da poizvem pri učitelju In učiteljici, če je značaj moje hčere res tako do korenine pokvarjen in če ni nobenega upanja več, da postane to nesrečno dekle vendarle prej ali slej koristna članica človeške družbe.

Učiteljica mi je rekla, da je njena najboljša učenka, da pa je treba paziti nanjo kakor na mleko, ki se kuha na ognjišču: malo se obrni stran in ravno tisti hip bo prekipelo. Učitelj pa me je tolažil, češ da je bil sam tudi neugnan dečko, nikoli ni bil pri miru, zlagal se je petdesetkrat na dan in vsak dan je kaj pokončal, kaj naredil, pobil, ukradel — zdaj pa je prav pošten in razumen človek — na svoje lastno veselje in vsekakor v korist svojih bližnjih.

Odšla sem zadovoljna domov in tragično ogorčenje mojega moža se mi je zdelo nekoliko pretirano. Vendar je bila Vlada pod ostro komando. Ali dlje kakor pol dne ni bila nikoli brez napake. Najboljše podplate zdela v treh tednih in predpasnik je v eni uri če ne raztrgan, pa vsaj umazan z raznimi nemogočimi snovmi: s smolo, z mastjo, s kakšno zeleno barvo, s sajami — sploh s snovmi, za katere se vselej čudim, kje jih je iztahnila. Nogavice si — hvala bogu! — že sama krpa, a njena koža na kolenih se rada celi, zato se ne jezim preveč, če mi pride tudi pobita in opraskana domov. V spričevalu ima same ene, razen vedenja seveda. To je od prvega četrt-

letja prvega razreda pa vse do danes ostalo na številki dve.

Neki znanki sem potožila te dni vse to in ji zavidala njene tri hčerke, ki so vedno lepo oblečene, v svetlih čevljičkih, njih obleke so bele, brez najmanjšega madeža, laski gladko počesani, kakor je treba. Ali znanka je vzdihovala in pripovedovala, da jih nima posebno rada, ker so premirne, prepohlovne in predobre. Da si je vedno želela živih, porednih in poskočnih otrok, zdaj pa ima same vzorne in dolgočasne primerke, kdo ve, po katerih stricih so se vrgle, čisto drugačne so, kakor je ona. Poslušala sem njene tožbe in uvidela, da je najbolje, da je človek zadovoljen s križem, ki ga ima.

Zdaj je Vlada, kakor je bilo že v začetku povedano, kaznovana. Včeraj je vzela — menda zato, da proslavi konec šolskega leta na posebno slovesen način — nekemu dečku v razredu peresnico in jo dala na ulici prvi deklici, ki jo je srečala s svojimi prijateljicami, ki so ravno take tičke, kakor je sama. Zvečer sem po naključju naletela na učiteljico in ta mi je to povedala. Rekla mi je, da ji bo danes ukazala, naj doma vse prizna.

Vlada je bila opoldne že doma. Dve uri sem čakala, da bo začela z izpovedjo. Pa ni bilo nič. Končno jo pokličem k sebi.

»Kaj pa je bilo danes v šoli? Zdi se mi, da imaš neka-ko rdeče oči. Kaj si jokala?«

»O, jaz ne.«

»Pa kaj je bilo? Kaj mi nimaš ničesar povedati?«

Pogleda me. Potem pravi nedolžno: »Da, opominjana sem bila. Razgovarjala sem se pri zemljepisu, pa me je učiteljica poklicala. Nikar se ne jezi. Barlova Vanda mi zmeraj kaj pripoveduje, potem sem pa jaz kriva.«

Jezile so me njene hinavske oči. Tako nedolžno me je gledala kakor ovčica. Nihče ne bi dvomil nad tem angelom!

»Meni se pa zdi, da je bilo nekaj drugega.«

»O, nič, mama. Res ne. To sem ti že včeraj povedala, da sem gospodarjevega Francija vrgla po stopnicah. Ampak si ni nič naredil. In prepisala sem eno stran iz nemške knjige za kazen, kakor si rekla.«

V meni je začelo že malo vreti. Ti nesrečna hinavka! Vzela sem palico s police.

»Vlada, zdaj se pa kar hitro domisli.«

»Ne vem, kaj misliš, mama, res ne vem.«

»Roko sem.«

Zamahnila sem, Vlada je zajokala.

»Ali zdaj veš, kaj si naredila?«

»Ne morem se domisliti, mama.«

Še enkrat jo je dobila.

»No, ali si se spomnila?«

»Morda misliš . . . nekakšno škatlo . . . ?«

»Prav tisto mislim, da. Zdaj jih boš dobila po vsaki roki še tri. Ti dve sta bili za laganje.«

Jokala je, vendar je vdano držala roko drugo za drugo. Pravzaprav mi je bilo sirotice žal, ali človek mora vendarle skrbeti, da dobijo otroci pojem o potrebni npravnosti.

»Zakaj pa nisi takoj povedala?« jo vprašam.

»Mislila sem, da ne veš,« mi je odgovorila naivno.

To je bilo sicer po njenih nazorih prav pametno, zaradi načela pa sem jo dala klečat na sredo sobe.

Od nekod je prišla mala Micika. Če Vlada kleči in Micika stoji, sta njuni glavi v isti višini. Micika je sestro objela in poljubila, kar je bilo jako pripravno. To sicer ni bilo na sporedu kazni, ali zatisnila sem eno oko in mirno delala pri pisalni mizi, kakor da mi ni mar, če se sladi grenkost kazni s takimi izrazi sestrskega sočutja.

Micika je prišla k meni.

»Robec mi daj.«

»Zakaj pa, saj ga ne potrebuješ.«

»Micika prosi za robec!« je rekla odločno in dala sem ji ga.

Šla je k sestri, jo objela z eno roko okrog vratu, z drugo pa ji obrisala solze.

Ne vem, če je to vzgojno ali ne, toda morala sem se zasmejati in že sta bili obe pri meni in se mi laskali. Kazni je bilo konec.

»Boš še kdaj?« sem vprašala Vlado, da rešim svoje dostojanstvo.

»Nikoli več,« je rekla in, ker je res precej iznajdljivo dekle, si bo za drugič že kaj novega izmislila . . .

Vlada in Mika

Starejša že ne hodi več v osnovno šolo, ampak v »deklisko«. Od počitnic sem je strašno ponosna. Iz pedagoških, praktičnih in drugih vzrokov krotimo to njeno ošabnost pri vsaki priložnosti. Ne želim si nobenega »višjega dekleta«, ki povsod in vselej frka nos nad vsem, v hiši in v družini. Sicer bo še precej Save steklo v morje, preden bo Vlada dekle, ampak skrbeti je treba začasa, da ne zrastejo take rastlinice do neba. Že precej v začetku šolskega leta je mnogo razmišljala sama o sebi in končno razodela svoje nazore naši Pavli.

»Veste kaj,« je rekla odločno in domišljavo, »povem vam, da boste vedeli: nisem več otrok!«

»No, kaj pa si?« je vprašala Pavla začudeno.

»V šoli me vikajo in, ko sem zadnjič nekaj kupovala v trgovini, me je vprašal prodajalec: Kaj pa še želite, gospodična? . . . Torej si lahko mislite, kaj sem!«

Dekletce še nima deset let, nosi krilce do kolen, lase ima še ostrižene. Zato se je Pavla neznansko zasmejala. Vsi smo pritekli v kuhinjo vpraševati, kaj je. Pavla nam je povedala, da hoče biti Vlada gospodična.

Vlada je povedala svoje dokaze in družina je soglasno sklenila, da še ni gospodična, o, še dolgo ne! Da otrok res ni več, da je punčka, ali pa če hoče biti »frklja«, kar se vsekakor najbolj prilega njenim maniram.

Ali Vladi ni šlo le za ime. Ona bi sploh rada nastopala elegantneje in bolj gosposko. Znano je, da imajo dame v našem mestu imeniten okus. Tujci ga z občudovanjem hvalijo in trdijo, da je Zagreb jugoslovanski Pariz. Ta drugače vsega priznanja vredna lastnost zapelje marsikako mater, da tudi otroke tako okusno in gosposko oblači kakor sama sebe. Posebno dekletca se sprehajajo v samih čipkah, svilenih pentljah, v žametu, v klobukih z nojevimi peresi, v belih čeveljčkih in usnjenih rokavicah. Kakor princese se zde in domišljajo si še več, kakor da so pristne kneginje in grofice. Seveda je tako umetno vzgajanje domišljavosti ne le za otroke same škodljivo, ampak je tudi drugi otročadi in staršem, ki svojih otrok ne morejo ali nočejo lišpati tako razkošno, v jezo in nadlego.

Svoji ljubi hčeri sem že v začetku šolskega leta pojasnila svoje stališče v tej zadevi. Zaradi njenih toalet, sem ji rekla, se ne mislim spuščati z nobenim človekom v kakšen konkurenčni boj, saj še sama ne tekmujem z nobeno modo. Odšla pa sem za kakšne tri tedne z doma in moji nazori so kaj hitro izpuhteli iz glave naše prvo-rojenke. Pripovedovali so mi, ko sem se vrnila domov, o

zelo neljubih prizorih, ki jih je moja mila Vlada povzročila s svojo nečimrnostjo.

Nekega dne, bilo je deževno in že tri četrta na osem, je odločno izjavila, da nikakor ne more več nositi svoje stare pelerine. Res je, to oblačilo je preneslo že marsikaj, že nekaj let ji rabi, ampak za silo je še, posebno, če dežuje.

»Pelerine ne bom vzela,« se je obregnila, »saj sem zdravnikova hči in ne morem v taki stari, ponošeni šari v šolo!«

Na srečo se moj mož prav tako jezi kakor jaz na vse te smešne fraze: »jaz kot zdravnikova hči, jaz kot uradnikova soproga . . . , jaz kot vdova po profesorju . . . , jaz kot sirota očeta, ki je bil davčni kontrolor . . . « In zato je Vlado pošteno oštel in ji obljubil, da gre drugič lahko sploh brez pelerine in brez klobuka v šolo, če ji je to, kar ima, preskromno in preponižno.

Pelerina je zdaj na čuden način pri naši Vladi spet v čisljih, zato so pa menda dežniki prišli pri njenih sošolkah popolnoma iz mode. Zadnjič jo pošljem na pošto.

»Dežnik vzemi,« zapovem.

»Saj ne dežuje.«

Pogledam skozi okno in vidim: lije kakor iz škafa in vsi ljudje imajo dežnike odprte.

»Kar vzemi dežnik!«

»Če imam pa pelerino in kapuco! Nobena iz naše šole ne nosi dežnika, če ima kapuco.«

»Danes ga le vzemi. Do kože bi te premočilo, saj vidiš, kako lije.« Porinem ji dežnik v roko in jo potisnem skozi vrata.

Pogledam skozi okno, da vidim, kako pojde po ulici. Ali nje ni in ni iz veže. A jaz sem ji še posebej zabičala, naj pohiti. Končno vendar skoči iz veže, kakor bi jo kdo iz puške izstrelil. Dežnika pa nima.

»Pokličite jo nazaj!« pravim Pavli.

Začudeno se obrne in z dolgim obrazom jo mahne nazaj v vežo in po stopnicah domov.

»Kje imaš dežnik?« vprašam.

»Pod streho sem ga spravila,« prizna, ko vidi, da se ni mogoče drugače izviti.

»No, čakaj, jaz te bom že naučila!« zagrozim, čeprav me skoraj smeh sili. »Čemu sem ti pa kupila dežnik, kaj? Za parado, ne?! Takoj pojdi ponj in potem na pošto! To ti povem, če bo pošta že zaprta, boš klečala dve uri.«

Zmuznila se je skozi vrata tiho in skromno, z nedolžnimi očmi, da bi človek mislil: dobra je kakor angel.

Odšla sem k možu tožit nesrečnega, neubogljivega otroka.

»No, to ima po tebi!« je rekel. Stvar je namreč taka: slabe lastnosti dobijo otroci vse od matere, dobre pa od očeta. O tem so vsi moški prepričani.

Ugovarjala sem in končno je našel moj mož drugo, pametno besedo: »Kontrola, kontrola. Ta ji manjka! Nadzora potrebuje! Pazi bolj nanjo, pa boš videla!«

Odšla sem v svojo sobo in premišljevala, kako naj pravzaprav nadzorujem svoje otroke. Tako jim vendar ne morem biti vedno za petami kakor Sherlock Holmes svojim zločincem.

Na srečo je prišla Mika k meni in me rešila teh skrbi. Poljubila me je na eno stran, stekla okoli mize in me poljubila še na drugo stran. Potem sem ji morala dati papir, svinčnik in radirko. Radirka se ji zdi imenitna igrača, Vlada jo celo v šoli potrebuje.

Legla je na preprogo, z nogami mahala po zraku, z levico si podprla brado, z desnico piše po papirju »pisma« in riše »hiše« in »gozdove«. Jaz sicer ne razločim ničesar, ona pa že dobro ve, kaj je »hiša« in kaj je »pismo«.

Potem se zmisli, vstane in pride k meni prosit za krajcar. Pri branjevki si zanje kupuje oblate.

»Saj sem ti danes že enega dala,« se izgovarjam.

»Izgubila sem ga, mama, čisto izgubila.«

»Ne morem pomagati. Krajcarji so dragi,« pravim in pospravljam miznico.

Tiho se plazi okoli mene, gleda me vztrajno in kašlja, jaz nič ne slišim in ona odide k svojim igračam. Zopet kašlja.

»Mama, kaj ne slišiš?«

»Kaj pa?«

»Krajcar mi daj, saj slišiš, kako kašljam!« žvrgoli. Ampak moje srce je zakrknjeno in take zvijače me ne ukanijo.

Mojega moža pa je včeraj ukanila. Imel je sladkorčke, Mika ga je obiskala v njegovi sobi in rada bi bila dobila nekaj sladkih kroglic, ki so ležale na njegovi mizi. Ali sirota ima nahod in njen nos ni bil popolnoma v redu. Poslal jo je k meni po čist robec. Šla je nazaj k mojemu možu in useknila se je glasno in temeljito, da ji je podaril največji sladkorček, kar jih je imel. Dolgo ga je lizala, se igrala s papirji in iskala v košu pri pisalni mizi reklamne karte in kataloge, ki imajo večkrat tako zanimive sličice. Potem se čez dolgo časa zmisli, se postavi predenj in se začne tiho in potrpežljivo usekovati. Vsa rdeča je že, temne oči se vdano in zaupljivo iskrijo izza belega robca, proseče so uprte v očeta in čakajo na uspeh. In res, oče se končno ne more več zdržati, zasmije se naglas in ji da zvito zasluženi sladkorček.

Obžalujem ženske, ki nimajo otrok. Kakor rodovitno polje tako bogato je življenje, zlato klasje zori po njivah, zrak je poln petja in smeha. Pust in žalosten in brez prihodnosti je dom brez otrok. Tih je in mrtev. Kjer so otroci, se peni vsakdanje življenje kakor vesel, poreden potok, ki žubori po livadah mimo vasi. Dolgočasne

dolžnosti dela, suha proza kruhoborstva, sive skrbi — vse se spreminja v lahno, ljubeznivo breme, če nam ga sladijo jasne otroške oči. In puste ure dolgočasnih dni drhtijo v vedno novi, smejoči se živahnosti. Dve uri si nista enaki. Otroške noge capljajo nerodno po sobah, debele ročice se stezajo po visokih kljukah, počasno odpirajo vrata — kakor srebrni zvonec zveni otroški smeh v srce.

In tisto lepo, ganljivo prebujanje mlade duše v otrokovih obeh, tisti ljubeznivi, prvi drhtljaji srca in dražestno smešni pojavi značaja. Kako hitro potekajo dnevi in koliko lepih, jasnih spominov zapuščajo! Blažen čas vseh mater!

Miki je dolgčas pri meni in napoti se v kuhinjo. Precej težavno potovanje je to, kajti roke je treba stegovati do kljuk na vso moč in pred vsakimi vrati stopiti na prste.

V kuhinji je niso posebno veseli. Vedno hoče »pomagati«. In če ne pospravijo hitro vsega, kar bi mogla doseči, gotovo že v dveh minutah kaj naredi. Tiho in oprezno ukrade malo soli in jo strese skrivoma v kakšen lonc, kjer je že tako presoljeno. Pesek skrivajo pred njo kakor mleko pred mačko, a najde ga le, primeša ga na skrivnosten način v moko, da opoldne cmoki čudno škripajo pod zobmi.

»Kakšnega vruga ste pa naredili, Pavla!« se čudi moj mož in Pavla z jeznimi solzami v očeh kaže na Miko in se izgovarja, da je bila ona v kuhinji in da je že ona kaj zacoprala.

Pavla Mike ne trpi v kuhinji. Niti ne zapazi, kdaj je prišla, in že ima obe roki v testu, počepne komaj preoblečena v saje, ukrade karkoli, kar se najbolj potrebuje, dvakrat se obrne po kuhinji in že je vse narobe. Imeli smo goste zadnjič in Pavla se je hotela postaviti. In skoraj je nisem mogla potolažiti, tako je jokala od jeze, ko je našel profesor Vrba dve frnikoli v zelju in njegova žena lečo v čokoladnem narastku.

»To jim povem, gospa,« je rekla, »če še kdaj kakšnega človeka povabijo k nam, mora Mika iz hiše, k stari mami za ves dan, drugače ne bom kuhala.«

Obljubila sem ji in potem se je sama smejala iznajdljivosti te nesrečne, potuhnjene punčke.

»In kako pazim nanjo, da mi ne bi česa naredila, ampak nič ne pomaga!« se je razburjala, potem pa ujela Miko, jo za šalo malo premikastila in nazadnje sta se ločili v veliki slogi in prijateljstvu.

»Ko vsaj ne bi bilo tako fletno in priliznjeno,« tarna Pavla, »človek še jezen ne more biti na to žabo!«

In to je res, priliznjeno je to punče, da je človek čisto omamljen. Kadar odidem od doma, se moram tako temeljito posloviti od nje, kakor bi odhajala v Sibirijo.

»Še na vrat me poljubi, mamica!« si izmisli in teče za menoj po stopnicah. Moram se vrniti in jo poljubiti, kakor ukazuje.

»Hitro pridi!« mi naroča. »Jaz bom žalostna, če te ne bo!«

Potem steče k Pavli in ta jo mora vzdigniti k oknu, da gleda za menoj, kako grem po ulici.

Če se mi pa mudi in se ne poslovim od nje, kakor je treba, sede v prednji sobi na klop in čaka žalostno in trdovratno, dokler se ne vrnem. Kadar pride moj mož, skače okrog njega kakor vrtavka in mu pregleda vse žepe, če ji je morda kaj prinesel. »To je *moj* tata!« pravi in meni: »Ti si *moja* mama!« S posebnim naglaskom na »moj« in »moja«. Sploh je vse njeno, tudi Vlada je njena. Kadar pride iz šole, se zakadi vanjo kakor psiček, ko pozdravlja svojega gospodarja.

»Ti mucika sladka!« pravi Vlada in jo boža. A Mika skače in kriči: »Moja Vladka je prišla! Moja Vladka je pridna! Kako jo imam rada!«

Mika pravi Vladi »Vladka«. Tako sladko izgovarja to besedo, kakor bi ji sami sladkorčki padali iz ust.

»Vladka jé,« mi pripoveduje. »Vladka bere«, »Vladka piše angleško«! In skrivnostno se namuzne. Vedno je »Vladka«, »Vladka«. Nikoli se ne zmoti, da bi rekla drugače, čeprav je mi drugi ne kličemo tako.

Če Mika ne uboga, mora klečati. Kakor vsi dobrosrčni ljudje, ki se ravnaajo le po nagibih svojega srca in ne znaajo obvladati svojih čustev, se Mika prav lahko in hitro razjezi. Nagla je. Kakor piskrček prekipi, oči se ji jezno zablistajo in z nogami zacepeta, da je kaj. Ampak vzgoja je vzgoja. Ne vidim je rada jokati, ali v takih trenutkih ne poznam usmiljenja. Toda ona vseeno čuti mojo slabost in skuša potolažiti moje ogorčenje z nekaj sladkimi besedami: »No, no, mama! Nikar se ne jezi. Mika ne bo nikoli več!« Pa jo navadno pustim. Če pa ostane trmasta, kleči dolgo in vztrajno. Tudi Pavla jo devlje klečat, če je že drugače ne more ugnati. Nje se boji skoro bolj kakor mene. Če Pavla ukaže »klečat!« že nese pručico v kot in poklekne nanjo vdano kakor spokorjena nedolžnost.

Vlado kaznujem samo jaz, ker je že velika. Zadnjič pa je Pavlo posebno razžalila in Pavla ji je ukazala klečat v kot. Mika je bila neizmerno užaljena. Obstala je z odprtimi usti, polna sočutja za Vladino sramoto. Razburjeno je pritekla k meni, kakor lešniki debele solze so ji kapale po licih.

»Vladka ni pridna!« je zavpila.

»Kaj sta se sprli?« vprašam. »Kaj te je nabila? Prav ti bodi, zakaj jo pa dražiš!«

»Nič mi ni storila, rada me ima! In tudi jaz jo imam rada!« pripoveduje in še gostejše solze se ji sipajo iz oči.

»Zakaj se pa jokaš?«

»Pavla je rekla, da je Vladka poredna! Ampak Vladka ni poredna in jaz jo imam rada!« pripoveduje in njen rdeči predpasnik je spredaj že ves temnolisast od solz.

»Pojdi z menoj!« me prosi. »Nikar nič ne napravi Vladki. Ona je pridna. Prosim te, mama, pojdi takoj!«

Res grem v kuhinjo gledat, kaj je. In vidim: Vlada kleči. Takoj sem si mislila, da je kaj naredila.

»Kaj se je pa Miki zgodilo, da se tako joka?« vprašam Pavlo.

»Iz ljubezni joka,« pripoveduje Pavla. »Zato, ker Vlada kleči. Naj se ne jezijo, gospa, naj vstane. Jaz se tudi več ne jezim. Če se imata pa tako radi, ti dve!« pravi in dregne Vlado prijazno: »Vstani in nikar mi tega več ne stori, to ti rečem!«

Jaz pomirim razburjene duhove in vzamem dekleti s seboj v sobo. Mrak je že, v sobi je temno, ali toplo in prijetno. Vlada se spoveduje in obljublja, da se boboljšala, in vse tri se spravimo na divan. Čisto tesno sedimo druga ob drugi. Vlada in Mika imata še vroča lica od solz, njuni poljubi so še slani. Vendar nam je vsem trem lepo in prisrčno. Rade se imamo in naša srca drhtijo v topli dobroti in ljubezni. Mika in Vlada mi šepetaje obljubujeta, da me bosta imeli radi do smrti in da bosta pridni, kar se da.

Tiho pada noč. Vlada začne pripovedovati dolgo povest, ki jo je slišala od svoje prijateljice. Čudna povest je

to o ciganih in kraljičnah, o cvrčkih in pastirjih, o vilah in o bogatem srbskem kmetu, ki je imel dvanajst sinov in dvanajst hčera. Mika mi zaspi v naročju in, ko pride Pavla prižigat luč, je Vladina povest šele na polovici. Ali ta večer sem pridna in potrpežljiva in poslušam do konca.

Pravzaprav lepo živimo me tri: Mika in Vlada in jaz. Skoro vsak dan hodimo na sprehod na Tuškanec ali na Cmrok. Mika je še majhna in gre v hrib precej počasi. Tako blizu tal je, da dobro vidi vsak lep kamenček na cesti, vsak pozabljen kostanj, trn, košček barvastega stekla, kakšen želod ali pa kakšno majhno živalco, ki je velik človek niti ne opazi. Vse spravlja v moje žepe in v torbo. Zgoraj na vrhu sedemo na klop in pregledujemo naše dragocenosti. Z velikim prigovarjanjem vendar včasih dosežem, da vržemo manj vredne reči proč. Vetr prihaja v širokih valovih s hribov. Zaganja se v otroka in jima mrši lase. Z glasnim smehom in vriskajoč se lo-vita z vetrom po cesti. Nazaj grede smo hitrejše. Pot drži navzdol in Mika teče od enega brzojavnega droga do drugega, da se komaj ustavlja. Pri vsakem drogu poslušá mrmranje brzojava in gleda žice v zraku, ki tako skrivnostno vodijo pogovore iz daljave v daljavo. Na Tuškancu krenemo na stezo. Tam leži še listje na poti in šumi pod nogami. V gozdu je še tu in tam kak grm, na katerem visi nekaj zlatih ali rdečih listov, zadnji jesenski

ostanki. Odlomimo si nekaj smrekovih vejic, malo zelenega bršljana in vzamemo vse s seboj v mesto. Če je Mika že jako trudna, jo nosi Vlada štiporamo, a jaz grem zadaj s klobuki in rokavicami. S smehom hitimo proti glavnemu drevoredu, kjer se že bleščijo rumene plinske luči. Zadaj je že noč nad gozdom, črne sence stoje pod drevesi in nočni veter hladno šepeta v vrhovih.

Zvečer, kadar Vlada piše svoje naloge, sedi Mika na visokem stolu zraven nje in čečka svoje čire čare. Molče in resno se sklanjata obe glavici vsaka nad svojim delom in, kadar ju tako gledam, zatopljeni in tihi, rdečih lic od gorečnosti, mi zatrepeta srce v globoki sreči in neizrečeno topli ljubezni. Otroka draga!

Kadar Vlada skonča svoje naloge, riše Miki Miklavže in parkeljne, hiše in punčke s tenkimi nogami in velikanskimi gumbi na jopiču. Mika je zelo zadovoljna in hihitast, globok otroški smeh naznanja njeno srečo.

Zadnje čase sem se navadila kaznovati Vlado s tem, da mora o svojih grehah in prestopkih napisati kratko razpravo. Precej lena je in vidim, da takšna kazen bolje učinkuje kakor klečanje in stanje v kotu. Tudi mora pri tem vsaj malo misliti.

Zadnjič sem ji naredila dolgo pridigo o njenih dolžnostih in ji ukazala, naj gre in naj vse to napiše, ker tako hitro in lahko pozabi, kar mora storiti in delati. Šla je in napisala tole:

Moje dolžnosti.

Zjutraj moram vstati takoj, ko me tata pokliče; včasih tudi prej. Obleči se moram zelo hitro. In tudi ušesa umiti. Tudi zob ne smem pozabiti. Moji starši mi dajo zadosti obleke in zadovoljna moram biti s tem, kar dobim. Hoditi moram okoli taka, kakor mama hoče. Čez zajtrk ne smem godrnjati. Tudi zdrobovo kašo moram jesti. Jaz je sicer nimam rada, ampak mama pravi, da je zdrava za take suhe otroke, kakor sem jaz. Za v šolo dobim eno žemljo; včasih tudi jabolko, ampak to je odvisno od mamine dobre volje. Moje sošolke dobijo po pet in po deset krajcarjev, Vera in Vanda celo po dvajset, ampak tega ni treba. Tata je dobival samo po dva krajcarja in nobene žemlje, pa je vseeno zrasel, pravi. Tudi žepni robec moram jemati s seboj v šolo. In domov moram iti hitro. Naloge moram spisati takoj še tisti dan. Moram ubogati. Moji starši so prav mirni ljudje. In če se prepirajo, se le zaradi mene, pravi mama. Miki ne smem nagajati, ker je še premajhna. Če mama hoče, moram iti precej spat. Tudi že ob sedmih, ob osmih pa prav gotovo. In drugega ne vem nič takega.

Priporočam to vsem materam. Taka kazen je tudi zanje prav zabavna, samo smejati se ne smejo, drugače ne morem jamčiti za uspeh.

Naša Mika, veter in sneg

Naša Mika prav malo govori. Posebno s tujim človekom izlepa ne spregovori besede. Samo meni rada pripoveduje, kadar sva sami.

Zjutraj, ko jo oblačim, mi pripoveduje, kje je bila ponoči.

»Pri stari mami sva bili z Vladko in čokolade sva dobili. A na Griču smo se igrali slepe miši. Neki dečko me je hotel natepsti, a sem se razjezila, pa sem jaz njega — in pošteno!«

»Veš, to se pravi sanjati,« ji razlagam. »Vse, kar se godi ponoči, ko ležiš v postelji, vse to so sanje; to ni resnica!«

»Pa je resnica, če ti pravim! Deček je imel belo kapo,« se brani mala.

»To so sanje,« trdim jaz.

»Kakšne sanje!« se razjezi ona. »Čisto gotovo sva bili z Vladko na Griču. Pa jo vprašaj!«

Ali Vlada je odšla v šolo in do opoldne je pozabila Mika na vse: na Grič, na čokolado in na dečka z belo kapo.

Mika gre prav rada z menoj na sprehod. Če gre Vlada z nama, to še prenese, nikakor pa ji ni všeč, če se nama pridruži kdo drug, celo pot je jezna.

Nekoč sva spotoma srečali znanko, ki se nama je pridružila. Skupaj smo šle po Tuškancu navzgor proti Cmroku. Mika nekaj časa čaka, da bi znanka izginila, da bova šli zopet sami po potih in stezah in se lepo, kakor po navadi, pogovarjali. Ali kmalu vidi, da se mama vse bolj živo pomenkuje z znanko, nje, Mike, pa skoraj ne pogleda.

Mika je ponosna punčka in ne obesi vsega, kar se godi v njenem srcu, na veliki zvon, tudi če je ne vem kako razžaljena. Samo čedalje trdovratneje molči in čedalje hitreje hodi. Gre kakor vojak, v taktu ji tolčejo čeveljčki po trdi poti.

»Kako hitro hodi ta vaša mala!« se čudi znanka. Jaz takoj vem, da se Mika jezi in da se ji zato tako mudi naprej. Oblečena debelo za zimo v rdečem plaščku, rdeči kapici in rdečih rokavicah je nekako smešno napurjena.

»Ej, Mika, počasi, počasi!« zavpijem. Ali ona, kakor da ne sliši, stopa kakor huzar.

Stečem za njo in jo primem za roko. Strašansko resno se drži ter me dosledno in vztrajno prezira. Jaz pa njo. Naj ima!

»Danes je bilo lepo na Tuškancu, kajne?« jo vprašam doma, a ona odkima in pristavi trmoglavo:

»Jutri pojdeva sami.«

In res greva drugi dan sami. Niti Vlade ni z nama. Kadar gre tudi Vlada, se igrata, lovita in dražita, kadar pa sva z Miko sami, so na vrsti sami modri pogovori.

Tisti dan je bril hud sever. Hitri oblaki so se podili po nebu, a drevesa v parku so šumela in se priklanjala. Zrak je bil čist in prijeten, kakor da diši po snegu, ki je pokri-val hribe.

»Kaj tako šumi?« me vpraša Mika.

»Veter šumi,« pravim jaz. »Od daleč prihaja in daleč se mu mudi, pa se pogovarja spotoma z drevesi.«

»A od kod je? Kje je pravzaprav doma?« začne vpraševati.

»Zelo daleč je doma, jako, jako daleč. Strašno visoke gore so tam, kar neba se dotikajo in vse so pokrite s snegom in ledom. Nobenega drevesa ni tam, nič grmovja, nobene cvetlice, še trave ne; ne poleti ne pozimi. Gore so bele in puste, noben človek ne more živeti tam tako visoko in v takem mrazu.«

Mika molči. Težko, da razume vse moje besede, ali vseeno zvesto posluša.

»Še pripoveduj!« me prosi.

In jaz ji pripovedujem o visokih gorah, o strmih pečinah, o globokih prepadih. O velikih pticah, orlih, ki gnezdiijo na samotnih vrhovih in letajo visoko v zraku nad mrtvimi skalami. Pripovedujem ji o divjih kozah, ki se ne bojijo bele planinske smrti in po vratolomnih stezah sledijo svoj plen. O mesecu, ki tiho sveti nad večnimi ledeniki, in o meglah, ki se trgajo na ostrih grebenih visoko, visoko nad človeškimi prebivališči.

Moj bog, vse mogoče ji pripovedujem, a ona posluša melodijo mojega glasu, padanje in dviganje zvoka. Moje besede vzbujajo menda čudne podobe v njeni otroški glavi, ker me gledajo njene oči vse resneje in pazljiveje. Vidim, razmišlja, globoko.

»A kako ti vse to veš?« me končno vpraša.

»Veter pripoveduje, kaj ne slišiš, kako šumi!« pravim jaz.

Obstaneva in poslušava. V širokih valovih prihaja veter s Slemena in šumi nad nama v zraku. Vse do neba ga je polno, iz vseh dolin ječi in buči in se lije čez Zagreb v prostorno savsko ravnico ves mlad in razposajen, hiter in poln svežine.

»Slišim, kako ga ne bi slišala!« se zavzame Mika. »Ali ničesar ne morem razumeti, čisto nič. Niti ene besede!«

»Da, res, vsak ga pač ne more razumeti,« pritrdim jaz in krenem dalje.

»Veš, mama,« se oglasi čez nekaj časa Mika, »zdi se mi, da veter angleško govori — poslušaj!«

Ustavim se, v srcu se mi zgane vesel smeh, oči se mi zablistajo, ali držim se važno in modro.

»Tudi meni se tako zdi,« pravim hinavsko.

»Da, gotovo angleško!« modruje Mika. »Vladka ga bo kmalu razumela, meni se zdi, da zna že mnogo angleškega, kaj?«

Prosim vas, kdo bi je ne poljubil?! Njene oči so tako zaupljive in sladke! A Vlada, da veste, se uči četrti mesec angleško! Še dolgo ne bo razumela vetra!

Primem jo, dvignem jo in jo prisrčno, prisrčno poljubim. Njena koža je gladka in mehka kakor svila, mrzla je in diši čisto in sladko kakor bele vijolice. Vestno in pravično mi vrne vsak poljub.

»Kaj me imaš jako rada?« jo vprašam.

»Prav zelo jako!« mi potrdi važno.

Greva naprej.

Vedno močnejši je veter, vedno silnejši in hitrejši. Razposajeno buči in trga v gozdovih in v parku zadnje suhe liste z golih vej. In vriska in joka, jezi se in smeje in drevje se maje in priklanja in zvija.

»Še kaj pripoveduj,« me prosi mala.

»Kaj naj pripovedujem?«

»O vetru.«

»Vse sem že povedala, kar vem.«

»Kaj ne bi vedela!?!« sili trdovratno. »Nič mi nisi povedala, kam tako hiti in leti.«

Malo pomislim in potem ji začnem pripovedovati o ravninah. O ravninah, ki so strašno prostrane in ravne kakor dlan, ki čeznje hiti veter hitro kakor blisk. Visok in glasan leti čez nedogledne livade, noseč na hrbtu lahke oblake. Tam po ravnih, velikanskih pašnikih pasejo pastirji govedo, se preganjajo konji, ob rekah pa iščejo visokonoge čaplje z dolgimi kljuni zelene žabe po močvirju. Hribi, tri sto zelenih hribov obroblja ravnico in zastavlja vetru pot. A veter se vzdigne čeznje, visoko nad njimi zleti k morju, k prekrasnemu modremu morju, ki je veliko kakor nebo nad nami. To se pravi, ni ravno tako veliko kakor nebo, ampak veliko je res, zelo veliko. Sama voda, globoka voda, kamorkoli seže oko. A na vodi, na morju, so majhni čolni, bele jadrnice in hitri parniki z visokimi dimniki, iz katerih se vleče čez morje črn dim kakor črna misel, kakor črn pajčolan, tisti na klobuku gospe Mire, ki je vdova.

A ko je veter na morju — ravno tja se mu tako mudi — razburka morje in čedalje višji in višji valovi pljuskajo na kopno in okoli otokov. Morje se zapeni, zakipi, ladje se zazibljejo, a ljudje prestrašijo. Po ladjah se namreč vozijo ljudje kakor pri nas na suhem izletniki v Maksimir ali popotniki po železnicah. Valovi se belijo, ladje se majejo, a veter piha vse silneje in močnejše. Če se tisti

čolni in jadrnice takoj ne poskrijejo v lukah, jih veter prevrne v morje, nikdar več jih sonce ne ugleda. Silno prestrašeni so ljudje in komaj čakajo, da se veter malo utrudi, preneha, in zaspi. Toda veter večkrat razsaja po več dni, po ves teden in tedaj se zgubi marsikatera ladja in pogine mnogo ljudi.

»No, in kaj dela veter potem?«

»Zaspi.«

»A kdaj se spet zbudi?«

»Kadar pač hoče. Sploh pa ni samo en veter na svetu. Mnogo jih je.«

»Kakšnih?«

»Toplih in vsakršnih. Eden se imenuje jug in prihaja iz puščave Sahare. To ti je tisočkrat večji kraj kakor Zagreb, a ves gol, pesek, sam pesek, drugega nič. Nobene sence ni tam, cel dan žge sonce in zato je jug gorak veter kakor topla voda.«

»Poleti je pihal, spominjam se. Bilo nam je zelo vroče,« se domisli Mika.

Pri Kačičevem spomeniku se začenjajo tiste zanimive prodajalnice na Ilici, ki so vse polne punčk, medvedov in drugih prelepih igrač, in Mika pozabi na najin veter, na vse moje pripovedovanje, name in skoro tudi sama nase. Po dolgem postajanju in gledanju doseževa končno naše domovanje.

Za novo leto je le zapadel sneg.

Že nekoliko dni prej je pritisnil mraz. Ko sva se z Miko sprehajali čez Tuškanec pa čez Rokovo pokopališče nazaj na Ilico, so bile že vse mlake zmrznjene.

Vlada, Mika in jaz imamo jako rade Rokovo pokopališče. Prelepo se vidi od tam na ves Zagreb in sončni zahod je zvečer tam pravi čudež. Nebo nad Okičko goro se pordeči kakor kri, a doli se gubi širna ravnica v prekrasni vijoličasti barvi. Ves svet se nam zdi kakor v pravljici, spremenjen in polepšan. Topoli na Pantovčaku potemne še bolj, na levem hribu se blešči nekaj oken Gornjega mesta kakor živ ogenj. Sava se svetlika v mračni ravnici kakor širok srebrn trak. Me pa se sprehajamo, pogovarjamo in posvetujemo, katero vilo bi vzele in katere ne, če bi nam jo kdo ponudil v dar. Zelo izbirčne smo, v resnici pa se ne bi branile menda niti ene.

Grmovje nad starimi zapuščenimi grobovi, čez katere že vodijo steze bodočega parka, šuštiijo skrivnostno, sence temne, a Vlada me vpraša, če res, prav resnično zares ni duhov, ki bi nas hodili strašiti z drugega sveta . . .

Mika je še neumna, ne spoštuje starih grobov, se pa tudi ne boji duhov. Pazljivo opazuje cesto, če ne bi našla še kakšno zamrznjeno mlakico, na katero bi stopila s peto, da bi zaškripalo »steklo«.

Pozabila je od lani na sneg in led in zdaj ji je vse novo.

»To ni steklo, to je led,« jo poučujem.

Ona pa, trmoglavka, ostane pri svojem. »Steklo je, mama! Kaj ne slišiš, kako se je razbilo?« In tolče s peto ob tla in uživa v pokanju tenke ledene skorje.

Drugi dan je zapadel sneg in me smo se seveda odpravile popoldne na Tuškanec. Po glavni cesti, ki je precej strma, se je sankalo mnogo mladih ljudi. Sneg se je topil kakor sladkor v kavi, pa so sanke po nekaterih mestih drsele po goli zemlji. Malo smo se bile zakasnile doma, zato nas je noč hitro zajela. Ali to ni dosti motilo ne nas ne tistih, ki so se sankali. V debelih zimskih kapah, zaviti, kakor da so vrh Triglava, so se spuščali z vrha, a izpod sank so se utrinjale iskre, kadar so smuknile čez kakšen kamen, ki je gledal izpod tenke snežene plasti.

Otroci so se zabavali in vriskali od veselja. Mika si je že precej spočetka naredila velikansko sneženo kepo in jo nosila pod pazduho, češ da jo bo vzela s seboj domov. Zastonj sva ji pripovedovali z Vlado, da se bo sneg v sobi raztopil in da ga je sploh povsod zadosti, po vsem Tuškancu, da ji ni treba vlačiti nesrečne kepe gor do igrališča pa spet nazaj dol.

Sneg ji je bil strašno všeč, kar zamaknila se je vanj. Na drugi strani, kjer ga po manjših stezah sploh še čistili niso, kar dalje ni hotela. Do kolen je zagazila v mehko belino, jo grabila z obema rokama k sebi, a kepa ji nik-

dar ni bila dosti obilna, kar ves sneg bi bila hotela vzeti v roke in odnesti domov.

Sneg se siplje z vej tako krasan kakor bela golobja peresca, a park molči v nekem posebnem, globokem čudovitem molku. Mlečna električna svetloba se razliva iz svetilk po okrašenem drevju, vse je prelepo in čarobno.

»Kasno je, Mika, domov!« ukazujem.

A ona se nič ne zmeni, sede v sneg pa se igra in valja z rokami in nogami po belih pernicah.

Spoznam, da ne bo šlo zlepa, pa se skrijem za drevo. Spočetka niti opazi ne, da me ni. Končno pa se vendar ogleda in naenkrat vidi, da je sama v snegu. Sama visoka drevesa naokrog, nikjer hiše ne človeka, a ona tako majhna in sama! Malo se še ozre naokoli, potem pa obupano zajoka.

Hitro skočiva z Vlado k nji, jo potolaživa in ji obriševa solze. V starem prijateljstvu se odpravimo proti domu. Mika me drži za roko, da se ji ne bi zopet kam skrila. Vendar mi zvito natlači v žepe vse polno snega, pretežko ji je bilo menda, da bi nosila vsega sama. Jaz, sirota, sem zapazila to potuhnjeno delo šele, ko se je sneg raztopil in mi namočil suknjo ko gobo.

Zastonj se je mučila. Vse bolj se ji je drobila velikanška kepa in že v Mesnički ulici je padla vsa imenitnost na blatni pločnik.

Pri Kačičevem spomeniku mečejo delavci sneg na vozove in naši Miki se stori milo.

»Zakaj ne pustijo snega pri miru!« se odkritosrčno razburi. »Saj je vendar lepše, če je povsod belo.«

Mokre in trudne smo prišle domov. Miko smo morali preobleči skoraj do kože, tako je bila premočena.

Mika se ujčka na gugalnem stolu in čaka na večerjo . . . Lena je in zadovoljna.

»Pripoveduj, mama, kaj o snegu!« zapoveduje.

»Ne ljubi se mi danes. Trudna sem in zaspana.«

»Vsaj malo pripoveduj, majčkeno! Od kod je sneg?«

»Z neba pada, saj si videla. Kaj se spominjaš oblakov? Mnogokrat smo jih gledali pri Savi, kako so plaval visoko nad Zagrebom, ali pa na Cmroku, kako so izginjali za Slemenom. Saj se spominjaš?«

»Kako se ne bi! Saj se tudi z našega okna vidijo zvečer, kadar sije mesec.«

»No, torej! Tisti temni, črni, hudi oblaki, ki se poleti toliko jezijo, grmijo in bliskajo, da je človeka kar strah, to so očetje. A oni sivi, široki, ki se nekako počasi, resno in kakor v skrbeh pomikajo po nebu, to so matere. Drugi, v svilo oblečeni, rožasti, vijoličasti in zlati, ki na dolgo raztegnjeni gledajo zvečer, kako zahaja sonce, ti so sama dekleta. Mlade fante pa je najlaže videti ponoči, kako se ošabno in domišljavo sprehajajo po nebu, zakrivajoč zvezde in jih zopet odkrivajoč. Mali, beli oblaki

pa, ki so videti kakor snežinke, kakor bele ptice, kakor ovčice in ki se vedno lovijo okrog starih ali se poleti leni in zaspani v celih jatah grejejo na soncu visoko na nebu, to so otroci.

Zgodi se, da odidejo očetje na potovanje čez morje, mladi fantje se odpeljejo na izlet k mesecu, dekleta si šivajo v sobah nove pisane obleke, a matere, sirote, od dolgega časa zaspijo. Tako so otroci sami. A ti veš, če ni mene in tate in nikogar drugega, tedaj delata vedve z Vlado same neumnosti, plešeta, skačeta, celo hišo mi razvlečeta in vse postavita na glavo. Tako tudi ti otroci. Seveda jih je strašno veliko, kar na tisoče. A ko so vsi razigrani, ko plešejo in skačejo, se lovijo in skrivajo, nastane tak prah, tak strašanski prah, da začne padati sneg z neba. Otroci se, kakor vsi otroci, kmalu spro in stepejo pa pograbiijo vse, kar jim pride pod roke, in mečejo drug v drugega: igrače in punčke in vse mogoče. Vdro v kuhinjo, prevrnejo škatlo s sladkorjem s police, raztrgajo vreče z moko in vse se sesuje na zemljo. Pesek in žaganje in pepel in sol, vse raztepejo. Blazine razrežejo, da leti perje okrog, vse razdenejo in pobijejo. In pri nas v Zagrebu in po vsem Hrvaškem zapade snega do kolen visoko.«

»No, ali jih bodo mame oštele!« se zasmije Mika. »Še s šibo jih bodo dobili!« In čez nekaj časa pristavi skoraj

nevoščljivo: »Ampak zdi se mi, da se vseeno jako lepo igrajo, kaj ne misliš, mama?«

Nisem rekla niti ne niti da. Bolje je molčati, morda bi prišla Mika v skušnjava . . .

Preden sem jo dala spat, sem morala z njo še k oknu, da še enkrat vidi sneg.

Vse strehe so ga bile polne in vzdihnila je globoko, kakor da se ji je odvalila težka skrb od srca: »Vendar ga bo še tudi za jutri!«

Žoga i bazarju

Mika ima v neki prodajalnici na Ilici lepo, pisano žogo. Žoga je večja kakor njena glava in je rdeča in modra in zelena, sploh prelepo pisana.

Mika ima po raznih zagrebških prodajalnicah mnogo krasnih in mikavnih reči. V neki trgovini sedi njena punčka, velika kakor šestleten otrok, v svileni rožasti obleki, v drugem izložbenem oknu pa so tiste fine, tenke japonske skodelice, iz katerih bo pila Mika čaj, kadar ji bodo lasje tako zrasli, da bo imela frizuro vrh temena kakor gospe. Pravzaprav je cela Ilica Mikina, vse prodajalnice z vsemi rečmi, ki jih imajo razpostavljene v visokih, zvečer tako razkošno razsvetljenih izložbenih oknih: punčke in sladkorčki, čevaljčki in kapice, dežniki in ure in postelje in slike in vse.

Najbolj njena pa je žoga, tista velika, pisana žoga v bazarju. Kadar koli gremo na sprehod in od katere koli strani se vračamo, vedno gre gledat »svojo« žogo, pa naj bo še tako od rok.

Nekega dne so posadili rjavega medveda na žogo in Miki se je zdelo to prav kratkočasno. Drugič je čepela

majhna zelena žaba vrh nje in Mika se je od srca smejala.

Celo zimo je bila Mikina žoga na najlepšem mestu v izložbenem oknu. Vse okrog nje se je spreminjalo, punčke so bile vsak teden druge, zdaj velike, zdaj majhne, štedilnike so zamenjali avtomobili, za njimi so prišli vojaki, potem, letala in ladje. Le žoga, velika, lepa žoga je ostala v sredini kakor spomenik sredi trga.

Nekoč je Mika zopet prišla kakor vsak dan pozdravit svojo žogo — a glej, nič več je ni bilo. Bela, neumna ovčica je stala na njenem mestu in bedasto zijala v Miko.

»Kje je moja žoga?!« je zavpila Mika in obraz se ji je nakremžil v jok.

»Glej, ovčica je namesto žoge, ovčica je še lepša,« sem jo tolažila.

»Ovčica je grda, nočem ovčice, žogo hočem!« je zacepetala Mika trmasto.

Vlada, ki je bila tedaj jezna na Miko, ker ji je popackala neko risarijo, se je zlobno in škodoželjno zasmejala: »Žogo so prodali! Saj ni bila tvoja!«

»Moja je bila!« se je jokala Mika.

»Kaj bi bila tvoja, kaj si jo imela v rokah?!« se je neusmiljeno posmehovala Vlada.

»Nisem je imela v rokah, a moja je bila vseeno! Moja, moja! Rada sem jo imela!« je goreče pojasnjevala Mika.

»Ni bila tvoja!« jo je dražila Vlada.

»Pa ravno moja je bila, ko sem jo imela tako rada!« je vzdihovala Mika. »A ti si grda, fuj!« se je jezila nad sestro. »Prav zares si grda, ko mi ne privoščiš moje žogel!«

Z vročimi solzami se je zatekla k meni: »Kajne, mama, da je bila žoga moja? . . . Dolgo je bila moja, kajne? Saj sem jo vsak dan gledala . . . Kajne, da so grdi ljudje, ki so jo vzeli proč!«

Jokajoč je šla domov.

»Kakšna je Mika, vse je njeno!« se je zgražala Vlada. »Žoga je njena in punčke in cela Ilica! Nazadnje bo rekla, da je še Tuškanec njen in Sava in cel Zagreb!«

»Da, je Tuškanec moj, pa je!« se je oglasila Mika. »Kaj ga nimam rada, kaj se ne hodim sprehajati tja z mamo vsak dan, a? . . . Ti pa si danes grda in neumna, prav zares! Naa!« In Mika, ljudje božji, je odprla usta na stežaj in pokazala Vladi jezik tako na dolgo, kakor se je le dalo.

Grdo je bilo to sicer zelo, ali nisem se mogla jeziti.

Spomnila sem se na svojega očeta in na tiste dni pred njegovo smrtjo.

Na stara leta je dobil jetiko. Večkrat je pisal, da ima naduho, ali kateri stari človek nima naduhe! Prav nič ni skrbelo nobenega nas otrok. In potem smo naenkrat dobili pismo, da leži in da ni naduha, ampak jetika . . .

Šla sem ga obiskat. Postaral se je jako zadnja leta. Suh in bled je ležal na postelji. Vedel je, da ne bo dolgo.

»Ne bom težko umrl,« je dejal, »malo dobrega sem imel na svetu.«

Vendar so bile njegove oči še vedno živahne in, če ga ni mučil kašelj, je bil vesel, zgovoren in celo dovtipen. Sedela sem poleg njegove postelje in nekaj trenutkov popolnoma pozabila, da je bolan na smrt. Šalil se je in smejal in njegove opazke so bile še vedno tako zabavne in duhovite kakor prej, ko je bil še čil in zdrav.

Potem sva govorila o Dalmaciji. Rekla sem, da bi gotovo ozdravel, če bi šel za nekaj tednov v Dalmacijo, prav dol na jug, v Dubrovnik ali pa v Kotor. Nasmehnil se je žalostno. »Prepozno, draga moja! Vidiš, pomlad me jemlje!« je rekel in pokazal skozi okno na zeleno polje, posuto s prvim pisanim pomladanskim cvetjem.

Vendar sva se čedalje bolj poglobljala v pogovor o Dalmaciji. V svoji mladosti je preživel tam več mesecev. Oči so se mu iskriale, ko sem mu pripovedovala o napredku Dalmacije, o krasnem morju, o toplem soncu, o onih visokih gorah, ki se sive in gole strmo dvigajo nad vrtovi in vinogradi obmorskih vasi in mest.

»Vseeno bi rad še enkrat videl morje,« je vzdihnil. »Vozil bi se po njem od Trsta prav do Kotora. Boko Kotorsko imam rad, veš, tiste visoke, strme pečine nad mirnim, modrim zalivom. Dubrovnik s svojimi palmami in svojimi razkošnimi vrtovi se mi zdi nekako ume-ten, sfriziran, bi rekel. Kotor pa je tak — cela Boka — veš,

tisti krasni, tihi, prostorni zaliv, to je tako, kakor je ustvaril bog. Tako je bilo, ko še ni bilo ljudi tam, in tako bo, ko jih ne bo več. Tja pojdem. Na soncu bom ležal cel dan, na pesku, prav tik morja, in črno dalmatinsko vino bom pil, ki teče tako gosto v kozarec kakor olje.«

Nasmehnil se je, pozabil, da je bolan, in tudi jaz sem pozabila, po kaj sem prišla domov: da sem prišla, da ga še enkrat vidim, preden umrje . . .

Daleč je odstopila smrt, bolezen je prenehala, skrbi so utihnile in midva z očetom sva se veselo vozila po modrem in sončnem Jadranskem morju. Izginilo je siromašno kranjsko polje izpred oken in oljke so se nagibale čez vrtove, ciprese so šumele ob kamniti poti. Kakor dva otroka sva bila, ki se pogovarjata o deveti deželi.

Pa so se odprla vrata in vstopila je mati. Vrgla je pogled na najina brezskrbna in smehljajoča se obraza in slišala, da se meniva o Dalmaciji . . .

»Na smrt misli!« je rekla očetu čemerno. »Že je odprt grob, on pa se meni o morju in o dalmatinskem vinu! . . . Nič vaju ni strah greha!«

Soba je potemnela, prebudila sva se in zdrznila. Oče je zakašljaj, dolgo je lovil sapo. Mati je popravila lučko pred sveto podobo v kotu in odšla ven. Truden in zmučen, na smrt bled je zdrknil oče nazaj v blazine.

»Saj vem,« je zašepetal. »Saj vem, da bom umrl. Saj nisem tako neumen, da ne bi vedel, kaj mi je. Ampak kaj pripoveduje to stokrat človeku!«

Molčal je dolgo, potem je zopet zašepetal: »Veš, ona tega ne razume . . . Zastonj! . . . Ampak, glej, malo sva bila pa vendarle v Dalmaciji danes . . . «

In lahen, prelep nasmeh mu je spreletel obličje, ko me je pogledal s svojimi, oj, že tako trudnimi in še vedno veselimi očmi.

Čez nekaj dni je umrl . . .

Maša in njen Pufika

Že dolgo stanujemo v vili tete Irme. Krasno je tu, lep, prostoren vrt, širen razgled po mestu in okolici. Kakor ustvarjeno je vse to za Mašo. Ves dan skače okrog hiše, poje in se igra. Edino, kar ji ni všeč, je ograja. Mnogo rajši bi imela, da bi vsi okoliški otroci zborovali pri nji na vrtnih stopnicah ali pa se lovili po stezah okrog hiše. Nam odraslim bi bilo to seveda manj všeč. Razlika je pač ta, da mi ljubimo mir in samoto, Maša pa družcino, krik in vik. Zato tudi prestopi marsikatero uro pred vrtnimi vrati. Onstran so njene prijateljice in njeni prijatelji, tostran je ona. Ona gleda zavidno iz paradiža ven v zlato svobodo, oni pa poželjivo mežikajo skozi plot na tetine tulipane, glicinije in sto drugih rož, ki cvetejo od zgodnje spomladi pa do pozne jeseni v vseh barvah. Včasih mora dekla dol v mesto k peku ali v prodajalno ali na trg in pripeti se, da pozabi zakleniti vrata. Maša to tako gotovo zavoha kakor lisica kuretino in, kakor bi trenil, že zgine kakor kafra. Potem se vzdigne zunaj na bregu pravo indijansko veselje; otroci oživijo, derejo se na ves glas, tekajo kakor za stavo. Maša je junakinja. Najbolj kriči, najbolj se peha in meče, najhitreje teče.

Kdor namreč nima prostosti vsak dan štiriindvajset ur, je pijan od vsake svobodne minute in ne pozna mere svojega užitka. Seveda mi doma kmalu zapazimo Mašin beg in ta ali oni stopi ven, ujame pobeglo ovco in jo pripelje nazaj vročo in rdečo, vso spehano od tekanja in igre. Nekaj časa se pač malo kuja, potem pa se vda v usodo, poišče Lolo in Babuško — to sta dve domači mački — in jima toži svojo nesrečo.

Stric Pero, tetin mož, živi v Gospiču in prihaja le nekajkrat na leto v Zagreb, kakor mu pač dovoli služba. Kadar pride, prinese zajca, srno ali kaj podobnega. Maša ga ima zelo rada in, kadar odhaja, potoči vselej nekaj odkritosrčnih solz za njim. Piše malo; kadar je treba kaj naznaniti ali vprašati, čestitati komu za rojstni dan ali god, kar brzojavi. Teta Irma trdi, da je stric gotovo že zabrzojavil toliko, da bi si mogel kupiti majhno posestvo. Pričakovali smo ga pred veliko nočjo. Pisal ni sicer nič.

»Danes ali jutri dobimo brzojavko, če pride,« je razjasnjevala teta Irma, ki pozna svojega moža do zadnje pike. »Če nima dopusta, bomo pa na veliko noč pri obedu dobili njegovo brzojavno voščilo za srečne praznike.«

Veliki četrtek je prinesel poštni sel brzojavko in zvečer sem šla jaz na postajo. Teta je bila preveč trudna, ves dan je pekla potice in pogače.

Mnogo ljudi je prišlo z vlakom, ali takoj sem zapazila strica med množico. Bil je živahen in vesel kakor vedno. Izpod sivih obrvi se mu je svetilo dvoje črnih, mladih, še vedno hudomušnih oči.

»Ali veš, kaj sem prinesel Maši za pirhe?« me je vprašal in privzdignil površnik, ki mu je visel čez roko. Črn psiček, jazbečar, je pogledal name.

»Mlad je, dva meseca star. Dobil sem ga od prijatelja. Pristna rasa. Priden je bil, pa sem imel vseeno precej komedij z njim. Ves čas sem ga držal v avtomobilu na rokah do Karlovca. Šest ur. In na železnici me niso pustili v drugi razred. No, vozil sem se v tretjem. Vseeno.« Poklical je izvoščka in sedla sva v voz.

»Mislim, da ga bo Maša vesela,« je ugibal stric, a jaz sem vedela za gotovo, da bo skakala meter visoko od radosti.

Prideva domov. Zgoraj pri meni je bilo že vse temno. Maša je šla že spat in tudi dekla. Spodaj v tetinih oknih je bilo še svetlo.

Jaz sem šla naprej.

»Ali veš, teta, kaj nam je prinesel stric?« sem vpila že na hodniku pred vrati. »Ugani!«

Teta je odprla vrata svoje sobe, svetloba se je usula ven.

»No, kaj? Jagnje za veliko noč,« je rekla in se zasmejala.

»O ne, psa! Jazbečarja je prinesel Maši,« sem pripovedovala in porinila prednjo strica, ki je še vedno držal psička na roki.

»Za božjo voljo!« je zavpila teta. »Še tega mi je manjkalo. Kaj si neumen, prosim te?! Kaj bom s psom?«

»Maša se bo igrala z njim,« se je opravičeval stric razočarano.

»Koliko je pa star?« je poizvedovala teta. Nič ni pozdravila strica, nič mu ni dala roke, nič ga ni objela in poljubila.

»Dva meseca,« je rekel stric.

»Dva meseca?!« je zajavkala teta. »Hvala lepa! Kar nazaj ga odnesi! Lepe praznike bom imela! Oh, saj vem, da te ne bo nikoli srečala pamet.«

Jaz sem strmela. Teta Irma se vede tako osorno, ona, ki je drugače vedno tako spodobna in ljubezniva? Kar razumeti nisem mogla.

»Ali, nikar se, teta, ne huduj,« sem skušala miriti. »Glej, kako je to ljubek psiček. Tudi ti ga boš imela rada.«

»Nikoli. Jaz nočem nobene svinjarije v hiši. Na deželi je nekaj drugega, mestna stanovanja pa niso za take reči. Jaz ne bom snažila za njim. Odnescita ga v kuhinjo. Ampak to vama povem, jutri bosta vidva pometala. Gotovo pride mnogo gostov čez praznike in narediti moram še eno torto, speči nekaj peciva za k čajju . . . Oh, moj bog,

ta moj stari se že kaj zmisli!« je nehala tarnati, mi potisnila svečo v roko in odšla v sobo.

Vsa poparjena sva odšla s stricem v kuhinjo, dala psičku mleka in mu napravila ležišče pod štedilnikom.

Ne, tetino vedenje se mi ni zdelo niti obzirno niti pravično in ta večer so bile moje simpatije na stričevi strani.

Drugi dan me je prišla Maša buditi, kakor je že od nekdaj njena navada. Natančno ob šestih se zbudi v svoji sobi in bosa in v dolgi nočni srajci pricaplja k meni v posteljo. Kakor veverica skoči k meni, me objame, stisne in poljublja.

»Jaz te imam strašno rada,« mi zagotavlja. »Ali je stric že prišel?«

»Da, sinoči je prišel.«

»Ali mi je kaj prinesel?«

»Da, psa ti je prinesel.«

»To je lepo!« se veseli. »Kakšen pa je? Kaj je večji kakor tisti, ki sem ga dobila o božiču?«

»Večji je,« odgovarjam jaz.

»Ali je na kolescih?«

»Nič ni na kolescih.«

»Jojna, potem pa nič ne teče, ne?«

»Teče, teče in še kako!«

»Se mora dolgo navijati?«

»Nič.«

»Pa vseeno teče?«

»Da.«

»In zalaja, če ga človek pritisne?«

»Zalaja. In kar sam od sebe.«

»To mora biti jako imeniten pes. Morda je tak kakor tisti v izložbenem oknu? Ima ovratnik?«

»Ima.«

»Tega pa ne bom tako hitro polomila, mama. Prav gotovo ne. Pazila bom.«

Tedaj je naša Anka odprla vrata. Nekaj črnega je priteklo v sobo, švigalo sem ter tja in zalajalo. Z enim skokom je bila Maša na tleh.

»Mama, živ je! Čisto pravi pes je! Oh, ali sem vesela! Stric je pa res dober! . . . Kako je fleten, glej, mama . . . Kakšne tačice ima. Na, na, komm, komm! Psi znajo samo nemško, ne? . . . Kako mu je pa ime, mama?!« me je spraševala vsa razburjena od veselja.

Bila sem malo v zadregi, ker res nisem vedela imena našega novega hišnega tovariša.

»Pufika mu reci,« sem si izmislila.

»Pufika! Pufika! Lepo ime ima,« je izjavila Maša navdušeno.

Psiček je pritekkel, lajal in se stisnil k nji.

»Oh, kako ga imam rada, kako je priden!« se je topila Maša. »Ti moj Pufika! Ti moj dragi, zlati Pufika!«

Lica so ji žarela in oči so bile srečne in vesele, kakor dva dragulja so ji sijale v obrazku. In kakšen glas je imela, ves radosten in vriskajoč.

Ne, nikakor nisem razumela tete Irme . . .

Ko sem prišla domov, je imela dekla tako čemerno lice, kakor da je zagriznila v citrono.

»Kaj vam pa je, Anka?«

»Ta pes, gospa, vse mi je ponesnažil po sobah . . . « se je pritoževala.

»Mlad je še. Se bo že privadil oliki,« sem jo mirila.

Ampak, kaj bi na dolgo pripovedovala. Nesrečni Pufika se nikakor ni hotel priučiti oliki. Vse praznike smo vsi čistili in snažili za njim in do bele nedelje sem že bila glede Pufike istih misli kot teta Irma. Stric se je odpeljal nekoliko užaljen. Samo še Maša mu je ostala enako hvaležna . . .

Pufika je ostal Pufika in čez štirinajst dni smo bili vsi živčni in skrajnje razjarjeni nanj. Zdelo se nam je, da cela vila zoprno diši po njegovi nesnažnosti. Nič ni pomagalo odpirati okna. Anka je odločno izjavila: »Če ne pojde Pufika od hiše, pojdem pa jaz.«

Ugibali smo, kako bi se ga rešili. Neka tetina znanka iz okolice je izjavila, da bo vzela nesrečnega psička in ga naučila spodobnega vedenja. Mašo smo poslali k stari materi, ker bi bil gotovo jok in stok, če bi bila slutila,

kakšno zaroto snujemo proti njenemu miljencu. Ko se je zvečer vrnila, ni bilo psa nikjer več.

»Pufika! Ljubi Pufika! Dragi Pufika!« ga je klicala po hiši in po vrtu in solze so se ji utrinjale. »Ubogi Pufika, kje je?«

Morala sem se lagati: »Iskal te je povsod in, ko te ni našel, je pobegnil dol v mesto pa se je izgubil.«

»Oh, mama, smili se mi, ubogi Pufika. V časnike bomo dali, da se je izgubil, ne?« se je spomnila. »Ko si izgubila torbico, si tudi dala v časnike?«

»Dobro. Bomo dali v časnike. Ampak kdo ve, če se bo Pufika našel. Tudi moja torbica se ni našla,« sem izjavila.

»Ti si imela denar notri,« je rekla Maša zvito. »Pufika pa nič nima, ga bodo že pripeljali nazaj.«

Nič nismo dali v časnike, ampak čez tri dni je bil Pufika kar naenkrat spet pri nas. Na vrtu smo zaslišali glasen vrisk, smeh in lajanje. Pufika se je od nekod pojavil in Maša in on sta slavila glasno in prisrčno svidenje.

Ta zvestoba je celo mene ganila. Celu uro daleč je našel mali Pufika pot nazaj k nam. Prosila sem pri teti Irmi zanj. Ampak zaman. Pufika ji je poškodoval nekaj hijacint in zanj ni bilo več milosti. Dali smo ga nekemu na drugi konec mesta. V vrečo zavezanega ga je ponoči odnesel sluga in ni nič več našel nazaj k Maši.

Pismo o mali Mirici

Draga Zdenka!
Že dolgo Ti nisem pisala. Dela imam mnogo. In človek je v takih časih nekako raztresen, nemiren, raztrgan na sto strani, razdeljen med sto dolžnosti. Vedno hitiš; hitiš in življenje se ti nekako čudno odmika. Ti si in vendar nisi ti. Premalo je časa za odpočitek, a odpočitek je potreben, da se zave človek sam sebe, da je doma v sebi in svoji duši. Takega počitka mi manjka, brezdelnosti, ki je praznik duše in srca v hitrici življenja. Veš, štirinajst dni bi hotela biti nekje daleč proč od ljudi, od vsakdanjih skrbi in vsakdanjega dela. Ležala bi nekje v soncu in gledala čez tuj kraj, v visoke gore, ali na jezero, na zeleno dolino, na morje, na kaj lepega. In ničesar ne bi brala, nobene knjige, nobenega časnika, z nikomer se ne bi pogovarjala. Sama bi bila in vse drugo bi bilo daleč: tramvaji in gledališče in pisalna miza, kinematograf, zabave in delo. Celotroci, čeprav jih imam zelo rada.

Spočiti bi se hotela od nemira in od ljudi. Sama bi hotela biti in s Teboj. Ti edina me ne bi motila, Ti moja ljuba prijateljica, ki Te nisem videla že tako dolgo. Ti si

mir. Karkoli rečeš, se mi zdi, da sem rekla sama. Kadar molčis, se tudi meni zdi lepo molčati, kadar se smeješ, sem tudi jaz vesela. Ti se žalostiš z menoj, z menoj se raduješ. Sestra si moja. Prijetna si mi. Kadar sem nesrečna, se mi stoži, da si daleč. Vedno se mi toži, da si daleč. Nihče me ne zna potolažiti tako kakor Ti, kadar sem žalostna, nihče se ne veseli moje sreče kakor Ti, samo pred Teboj se lahko smejem tako otroško. Ni vsako prijateljstvo dobro za človeka. Tudi najprisrčnejše, najtoplejše prijateljstvo nam lahko škoduje, nas kvari, zapeljuje. Tvoje prijateljstvo pa mi povzdiguje dušo. Boljša sem, kadar mislim nate. In navadila sem se, da ne mislim več, kaj je dobro, kaj je zlo, ampak se le vprašam, kaj bi rekla Ti. In kar mi je neugodno zaupati Tebi, to vem, da je madež na mojem bitju, rja na mojem značaju in moji duši.

Malo se vidiva in malo Ti pišem. Leto preide in ne vidim Te, mesec mine in nisem Ti odpisala na Tvoja lepa, dobra pisma. Kolikokrat sem bila srečna, kolikokrat žalostna in se nisem dotaknila tišine, ki je med Teboj in menoj. In vendar sem s Teboj nešteto krat, sestra moja. Ni ga dneva, da ne mislim nate. Preide lep in zadovoljen, z delom blagoslovljen dan in meni je žal zvečer, da ne morem sedeti malo s Teboj in Ti pripovedovati o njem. Berem kaj lepega, vidim dobro sliko in pomislim, da bi se tudi Ti razveselila knjige in pokrajine.

Kadar sem nagla in nepravična z otroki, trpim, ker Te ni in nimam nikogar, komur bi se izpovedala. Pogrešam Te in spominjam se, kako je bilo vse lepše tista leta, ko sva se videli vsak dan. Vsako lepoto, ki se je zbudila na dnu mojega srca, si priklicala na dan s svojim ljubeznivim bitjem. In karala si me, svetovala si mi in vse je bilo prav in resnično, karkoli si govorila.

Tako sem bila odkritosrčna prej, v rokah, na odprtih dlaneh sem nosila svoje srce in svojo dušo. Zdaj pa molčim, mnogo molčim. In zdi se mi, da sem zato taka, ker nisem s Teboj.

Zdi se mi kakor krivica storjena Tebi, da molčim in Ti ne pišem, da Ti ne pišem nič o sebi in svojem življenju. Moji otroci rastejo in Ti jih skoraj nič ne poznaš, ker Ti tako malo pišem o njih. O naši najmlajsi, o Miri ne veš ničesar. In vendar je stara že devet mesecev. Že mi raste iz rok in naenkrat bo velika, samostojna in nič več moja.

Mira — zdi se mi, da je to ime lepo in da je dobro izbrano za našo tretjo, najmlajšo punčko. Mirna je, vesela, jasna. Kakor naslikana punčka v izložbenem oknu, taka je. Žive barve ima, modre oči, rdeče ustnice in rozasta lica. Okrogla je in sladka, kadar jo vzame človek v roke.

Veselo je in prijetno, če je majhen otrok v hisi. Tako ljubezniv, tih, priden in vesel otrok, kakor je naša Mirica. Ponoči spi sama v moji sobi na divanu in še nikoli nas ni zbudila z jokom. Ob pol sedmih ali zdaj ob šestih,

ko prvi tramvaji zadržajo in zazvone na ulici, grem ponjo in jo vzamem k sebi. Pogleda in se zasmije. Ganljivo je, da so majhni otroci tako veseli in nasmehljivi. Nadojim jo in poljubljam in stiskam jo k sebi in v prsih se mi topi srce od ljubezni. Mala, ljubezniva Mirica! Mala, ljubezniva Mirica!

Vlada vstane in jo pride gledat k meni in Pikica se zbudi, skoči s posteljice in bosa pricaplja k nam in vse se poljubljamo in smejemo in veselimo. Iz kopalnice pride Vlado in vzdigne Mirico k sebi. Za brado ga prijema in golči kakor golobček.

Majhni otroci so kakor ptički; mehko je to, drobno in čivka, čivka, da bi ga človek samo stiskal. Kakšne sladke ročice, kakšne zlate, drobcene, srčkane nožice, smešno majhni, ljubi prstki! In oči, take vesele, jasne, smejoče se oči, kakor bi sonce sijalo v dušo. In ljubeznivo je to, dobro, prikupljivo! Meni je žal, da raste. Tako hitro gredo dnevi. Toliko prostora ima še ta ljubezniva, mehka in topla stvarca v naših rokah, kakor prisrčna, belo rožasta kepica leži v naročju — naše, moje! Ljubeznivo, edino — ne rasti, ostani moje, v mojih rokah ostani, na mojih prsih ostani, kdo ve, kaj pripravlja življenje zate!

Draga Zdenka, otroci niso dolgo naši. Postavi se na noge in steče proč k drugim, v svet, v življenje. Vlada je že velika, rastline nabira za herbarij in vsa mesta Balkanskega polotoka pozna in vse stare egiptovske, grške,

rimске in germanske bogove bolje kakor jaz. In samo-svoja je že in le včasih se še spomnim, da je bila majhna, majcena kakor Mirica zdaj. In Pikica, ki je tako priliznjena, samo objemanje in sama prikupljivost, tudi ta je že velika. Lep, nov rdeč klobuček ima, ki se prelepo poda njenemu zagorelemu licu, temnim, toplim očem, kontrastnim, zlatokostanjevim lasem. In novo oblekico ima, nove čeveljčke. In kadar gre po ulici pred menoj, se čudim, kako je velika; nekaj me stisne za srce, hotela bi zaustaviti čas, da bi ne hitel tako neznansko hitro.

In Mirica, celo Mirica raste hitro, hitro. Kakor da so mi jo včeraj prvič položili v roke, se mi zdi — pa je že devet mesecev. Smeje se, hihoče, vse nas pozna. In že se trga od mene tudi ona. Veš, ko sem ji prvokrat dala tujo jed namesto svojih prsi, sem se zjokala. Prej je bila vsa moja, vsa, vsa, kolikor je je bilo. Vsa ta mehka, sladka težina v roki, vse je bilo moje. Celu telesce, mala dražestna pest, mehka, žametasto gladka ličeca, debele, okrogle, ljubeznivo majhne nožice. Cela stvarca moja, moja. Celu to malo ganljivo bitje je bilo moje, edino moje. Zraslo je iz mojega telesa kakor roža iz zemlje, s svojimi prsmi sem ga hranila in, kadar je bilo lačno, je stezalo ročice po meni. Jaz sem mu bila vir in pogoj življenja.

O, sladka usteca, tako majhna, rožasta, kako so se priselala k mojim prsim, kako se je glavica pritisnila k meni, kako mi je zaupljivo in vdano ležalo celo to malo

bitje na rokah. Presladka toplina me je grela iz malega, mehkega telesca in mi mila in opojna prodirala v srce. In neko čisto veselje, nebeška sreča mi je pela v duši. Oh, vseeno, kakšen dan je bil. Če je bil vesel dan, sem bila še bolj vesela, trikrat srečna, kadar sem se nagibala nad svojim otrokom in mu dajala lastno silo, lastno mladost, zdravje, lastno telo v hrano. In če sem bila žalostna, se je raztopila moja otožnost, kadar so se mi zasmajale jasne oči mojega deteta.

Draga Zdenka! Tako malo sem Ti pisala o Mirici. Da je zdrava, okrogla, dobrovoljna in mila. Pa kaj je to, to ni nič. Rada bi Ti dala malo njenega smeha, njenega srebrnega smeha, ki je tako radosten kakor cingljanje kraguljčkov lepega zimskega dne. Veš, njena ličeca, njene ročice so mehke kakor rožni lističi in diše po vijolicah in šmarnicah. Njene oči so iskrice majhne, ljubeznive dušice, ki je je še sama milota. In kakor predražestna igračica maha z rokami, s šegavo nerodnostjo sega po stvareh in gleda te modro in resno, kakor bi premišljevalo kdo ve kako važne reči.

Veš, v nedeljo popoldne sem sama doma z njo. In to je najlepši čas. Vsi drugi odidejo na sprehod in v stanovanju sva sami; jaz in Mirica. Na divanu sediva, gledava se, pogovarjava se in tri ure minejo hitro, hitro. Jaz jo opazujem in se čudim, kako mikavno se spreminja njen obrazek. Gledam, kako ljubezniv je otrok v vseh svojih

kretnjah. In grozno zavidam slikarjem, da znajo risati in slikati, moji nerodni prsti pa ne znajo ničesar. Jaz bi slikala samo otroke, vse tri svoje hčerke bi slikala kar naprej in naprej. In vsaka slika bi bila drugačna. In risala bi vse te mehke in tako nedolžne črte otroškega telesca, sladko harmonijo vsake kretnje, ljubeznivo lepoto prvega človeškega razcveta. Tako bogat je vsak dan in preide, mine, umrje, ugasne. Strašno je to. Potopi se v večnost in tako medlo sled začrta v nas slabi človeški spomin. Kakšna je bila Vladka, ko je bila stara mesec dni, pol leta, leto dni? Moj bog, jaz ne vem več. Tudi ona je bila mila, ljubezniva. Nekaka pobledela, sladka podoba mi spi v duši o njej, ali zastonj oživljam spomin, podoba je zasuta v srcu. Rada bi se natanko spomnila vsega, hotela bi še enkrat okusiti tiste ginljive trenutke, ko mi je prvokrat sama brez opore stekla iz rok, ko me je poklicala, ko me je objela. Zamižim, ali male, drobne Vladice ni več. Pameten dekliški obraz me gleda, modre oči, ki se jim pozna, da so brale že mnogo pravljic, da že gledajo življenje s prvim, še otroškim spoznanjem. Mala licejka stoji pred menoj, ali tistega lepega, zlatolasega deteta izpred desetih let ne morem več privabiti nazaj v dušo iz večno pretekle preteklosti, niti za trenutek ne. — In druga, naša Pikica, naša Mara. Dolgo ne bo več Pika, dolgo ne. Skoro za šolo je že visoka. In včeraj, se mi zdi, smo jo vozili v vozičku v park. Ona ima temne oči

in kakor črne češnje so bile sladke njene oči, ko je bila majhna. Zdaj so že zasanjane, nekam zamišljene, sentimentalne. Zastonj se spominjam. Mnogokrat sto dni je umrlo in zapustilo samo neko nejasno, čudno sladko, čudno otožno melodijo v duši.

In hitim k Mirici in jo vzdignem k sebi in jo gledam, gledam. Samo sedanjost je naša, samo sedanjost je živa. Ne smem je zamuditi, ne smem. Otroci, pridite k meni. Ti, Vlada, ti moja pametna, pridna! Dobra si in ljubim te iz dna srca. Nestrpna sem, nagla sem s teboj, saj si še otrok in hočem, da ne storiš napake, in hočem, da si brez pogrška, da si pametnejša od mene, natančnejša, marljiva in natančna. Neumno je to. Ali ti si dobra in mnogokrat se zbudim v tihi noči in mislim nate in te gledam tako od daleč in spoznam, da si dobra in pridna in pametna. Moje srce se napolni s ponosom in ljubeznijo. Ti moja najstarejša, ti mala mamica svojih sester, dobra si, jaz se veselim nad teboj. Res, pride dan, pride sto majhnih dolžnosti, sto majhnih skrbi, cela jata majhnih neprijetnosti vsakdanjega življenja. In tvoja mama je nestrpna in, če ti kaj zagrešiš, se jezi bolj, kakor je treba, kara bolj, kakor zaslužiš. Tako smo smešni ljudje, sami si kvarimo lepoto in srečo, na sto malenkosti razdrobimo in zgubimo dan, namesto da bi zložili trenutke v skladno celoto.

Na divanu sedim, Mirica leži v mojem naročju, na levi stoji Vlada, vitka, v zadnjem cvetju svoje otroške dobe, Pikica se z desne naslanja name, še celo dete, že zbuje-na, ali še pred življenjem, še pred šolo.

In milo se mi stori. Otroci, koliko zgubljenih ur, koliko potratenih trenutkov, koliko zamujene sreče! Otroci moji, samo sedanost je živa, samo sedanost je življenje. Preteklost — bled spomin, prihodnost — sanje, ki se izpreminjajo, kakor daljni oblaki na visokem nebu.

Draga moja prijateljica, draga moja Zdenka! Ne morem Ti povedati, kolikokrat tako sedim in gledam svoje otroke in se bojim za trenutke, ki prihajajo in odhajajo, kakor voda v reki. Moje srce bi hotelo zaustaviti čas, dvakrat uživati uro, dvakrat izpiti srečo. Ampak dan hiti in že je dolga vrsta lepih let za menoj.

»Mirica, sestra!« pravi Pikica, vzame malo kakor svojo božično punčko in jo nese v naslanjač pa ji da svojega medveda, korale, škatle in vse, kar ima. Včasih jo malo prevrne, ampak Mirica je potrpežljiva in počaka brez joka, da jo nerodna sestra spet poravna in dobro prisloni v kot naslanjača. »No, no, srček, no, no!« jo tolaži Pika in jo tlači v pravo lego. Kakor z živo punčko se igra z njo in kakor živa punčka tako dobrovoljna je Mirica in se ne joka za vsako reč, le včasih, če jo sestra vendar le malo preneusmiljeno stisne in pocukne, se usujejo iz svetlih, veselih očesc debele, razžaljene solze.

Potem pritečem jaz, malo posvarim, malo pogladim in stvar je v redu.

Zadnjič sem se zamudila po opravkih in Mirica je postala lačna in nestrpna. Pikica in Marica, naša služkinja, sta jo mirili. »Dajte ji vi, ko mame ni!« se odloči Pika.

Marica ne razume, pa dalje prigovarja Mirici, naj še malo počaka: »Saj pride mama, srčece zlato!«

Ali »srčece zlato« se vse bolj žalosti in razjoka se užaljeno.

»Pa zakaj ste taki, če sem vam rekla!« se razjezi Pikica, skoči k Marici in ji začne odpenjati bluzo na bujnih prsih. In nikakor noče verjeti, da nima Marica nič, niti kapljice mleka za Mirico, in nikakor ne razume, zakaj se Marica smeje in smeje.

Vidiš, draga Zdenka, vsak dan prinaša in odnaša polne roke takih malih zgodbic in dogodkov. Mirica se prevrne in se udari in joka. A pozna se na joku, da joka iz užaljenosti in začudenja in ne toliko zaradi bolečine. Ne razume nikakor, sirotica mala, da ji je mogel kdo storiti kaj zalega, ko je tako dobra in mila. Potem jo moram vzeti v roke in jo moram tolažiti in šele, ko čuti, da jo imam rada, jako rada, se umiri in postane dobre volje.

Nekaj posebno lepega je gledati, kako se ljubijo naši otroci med seboj. Vsaka dobra in mehka beseda, ki pade med njimi, odzvanja v materinem srcu v presladkem odmevu. In tudi svojega moža nikdar ne ljubim pleme-

niteje, z večjo vdanostjo, kakor kadar se igra z otroki, kadar se nagne nad male, kodraste glavice in jih boža in poljublja. Čista radost se razcvete v našem srcu kakor čudovita rajska roža in kakor srebrn studenec se razlije milina v naše duše.

Vidiš, ni res, kar sem Ti pisala zadnjič, pred mesecem: da je moje življenje pusto in enakomerno. Ni res. Nehvaležniki smo ljudje. Pride črn čas, prazna ura in vse okrog nas se pogrezne v sivo, pusto, prazno meglo. Ena sama želja se nam ne izpolni in pozabimo na onih devetindevetdeset, ki so se nam izpolnile. V takem času spoznanja, vidiš, pogledam kakor danes smehljaje se na svojo desno stran. Tam stoji ena moja izpolnjena želja. Dolgoletna želja mojih otroških let. Komaj sem se namreč naučila, ko sem bila majhna, abecede, sem začela brati z nenasitljivo gorečnostjo. In gotovo deset let sem si vroče želela dobiti, ko odrastem, službo v knjigarni, kjer bi imela ves dan posla s knjigami in bi zvečer lahko brala vedno kaj zanimivega, tisto, kar bi si sama izbrala, ne pa, kakor sem v sili z osmimi leti brala cerkveno zgodovino in s štirinajstimi stenografske zapisnike deželnega zbora Vojvodine kranjske od leta 1848 naprej . . . Zdaj stoje v moji sobi tri velike omare, visoke skoro do stropa, polne knjig, in po vseh mizah in po stolah mi leže knjige in niti brati jih ne morem sproti, toliko jih dobivam. In vendar sem tolikokrat nezadovoljna in se

čutim nesrečno, čeprav mi stoji ena mojih najbolj gorečih želja tako imenitno izpolnjena v sobi . . .

Taki smo ljudje.

Vendar je res, da bi imela jako rada štirinajst svobodnih dni, štirinajst dni samote, tišine in Tvoje blagodejne, mile in prijetne družbe. Štirinajst dni zbranosti, da bi se spomnila nase, da bi se zavedela nemoteno sebe in svojega življenja.

Pozdravljam Te od srca in piši mi!

www.omnibus.se/beseda

ISBN 91-7301-232-7